

**5-6 YAŞ ÇOCUKLARININ DUYGUSAL ZEKÂLARININ BAZI
DEĞİŞKENLERE GÖRE İNCELENMESİ**

Cemre Özcan

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
TEMEL EĞİTİM ANABİLİM DALI**

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

HAZİRAN, 2019

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren üç (3) yıl sonra tezdten fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı : Cemre
Soyadı : ÖZCAN
Bölümü : Okul Öncesi Eğitimi
İmza :
Teslim Tarihi :13/06/2019

TEZİN

Türkçe Adı : 5-6 Yaş Çocuklarının Duygusal Zekâlarının Bazı Değişkenlere
Göre İncelenmesi
İngilizce Adı : An Analysis Of Emotional Intelligence Of 5-6-Year-Old Children
According To Certain Variables

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Yazarın Adı Soyadı: Cemre ÖZCAN

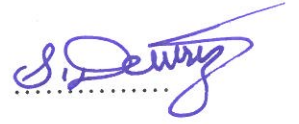
İmzası :

JÜRİ ONAY SAYFASI

Cemre ÖZCAN tarafından hazırlanan “5-6 Yaş Çocuklarının Duygusal Zekâlarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği ile Gazi Üniversitesi Temel Eğitim Anabilim Dalı’nda yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Dr. Öğr. Ü. Serap DEMİRİZ

Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi

.....

Başkan: Dr. Öğr. Ü. Müge ŞEN

Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı, Ankara Üniversitesi

.....

Üye: Prof. Dr. İlkay ULUTAŞ

Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi

.....

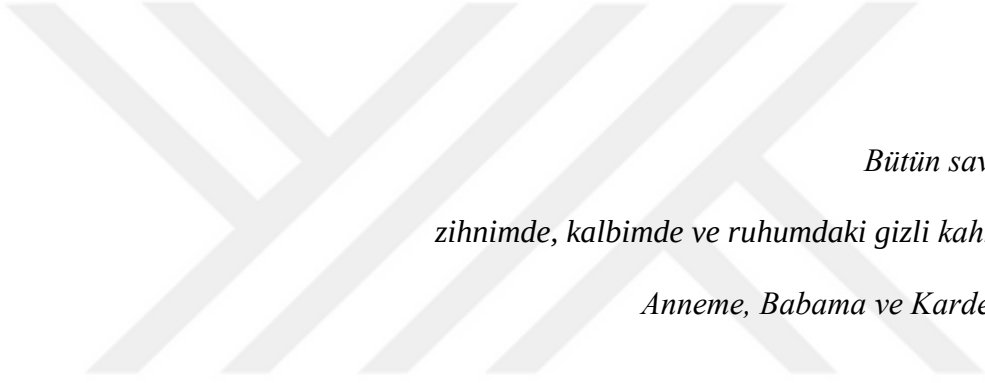

Tez Savunma Tarihi: 13/06/2019

Bu tezin Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Temel Eğitim Anabilim Dalı’nda yüksek lisans olması için şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Prof. Dr. Selma YEL

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

.....

*Bütün savaşlarımın
zihnimde, kalbimde ve ruhumdaki gizli kahramanları
Anneme, Babama ve Kardeşlerime...*

TEŞEKKÜR

Araştırma süresi boyunca en başta sabrını, inancını ve güvenini, sonrasında akademik rehberliğini, desteğini ve zamanını hiç esirgemeyen, ilgisini her zaman hissettiğim çok kıymetli hocam, tez danışmanım Sayın Dr. Öğr. Ü. Serap DEMİRİZ’ e çok teşekkür ederim.

Araştırmamda “Anaokulu ve Anasınıfı Davranış Ölçeği”ni kullanmama müsaade eden Doç. Dr. Saide ÖZBEY hocama ve “Ebeveyn Tutum Ölçeği”ni kullanmama müsaade eden Prof. Dr. Gül ŞENDİL hocama çok teşekkür ederim. “Sullivan Çocuklar için Duygusal Zekâ Ölçeği”ni kullanmama müsaade ettiği, süreçte en büyük destekçilerimden olduğu için ve aynı zamanda her konuda ki olumlu bakış açısı, akademik donanımıyla jüri üyelerimden biri olan Prof. Dr. İlkay ULUTAŞ hocama gelişimimi destekleyici önerileri ve bana olan inancı için minnettarım. Geç tanışıp ancak bundan sonra akademik hayatımda rehberliğinden sık sık faydalanacağımdan emin olduğum, akademik donanımıyla ve pozitif enerjisiyle de bütün yoğunluğuna rağmen tezimi ince eleyp sık dokuyarak ve kıymetli önerileriyle jüri üyelerimden olan Dr. Öğr. Ü. Müge ŞEN hocama çok teşekkür ederim.

Veri toplama sürecinde beni en iyi şekilde karşılayan idarecilere, sınıflarında çocuklarıyla tek tek iletişim kurup onları rahatlatan, işimi kolaylaştıran meslektaşlarıma, zaman zaman yanımda olup veri toplamama yardım eden arkadaşlarım Nuray TUĞCU ve Elvan YILMAZ’a, SPSS programıyla ilgili büyük desteği olan Cihan ÖZMEN ve Ahmet Afşin KÜÇÜK’e ve sürecin asıl kahramanları olup bazen ürkekçe bazen de boylarından büyük cesaretleri ile sorularıma cevap veren çocuklara çok teşekkür ediyorum.

Ailemden uzak olduğum süre içerisinde tezimi tamamlamam konusunda bana destek ve aynı zamanda hem aile hem dost hem de can yoldaşı olan Mukaddes KAYA UZUNCA,

Murat UZUNCA ve Aren Deniz UZUNCA ailesine ve İngilizce desteğiyle dostum Merve UÇAR'a ile İbrahim ERCAN'a müteşekkirim.

Hayatım boyunca aldığım doğru ya da yanlış hiçbir kararımı sorgulamadan, yargılamadan hepsini saygıyla kabul edip hep yanımda olan; düşünceleriyle, inanç tarzları ve çocuklarıyla kurdukları iletişimleriyle zamanının ve yaşadıkları kültürün hep çok ötesinde olup eğitim öğretim hayatımın mimarları olan annem ve babam için hislerimi ifade etme konusunda bugün de olduğu gibi hiçbir zaman kelimelerin gücü yetmemiştir. İyi ki varsınız ve hep var olun.

Haziran 2019

Cemre ÖZCAN

5-6 YAŞ ÇOCUKLARININ DUYGUSAL ZEKÂLARININ BAZI DEĞİŞKENLERE GÖRE İNCELENMESİ

(Yüksek Lisans Tezi)

Cemre Özcan

GAZİ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Haziran, 2019

ÖZ

Araştırma, 5-6 yaşındaki okul öncesi dönemi çocuklarının duygusal zekâlarının bazı değişkenler açısından incelenmesi amacıyla yapılmıştır. 5-6 yaş okul öncesi çocuklarının duygusal zekâları; cinsiyet, kardeş sayısı, okul öncesi eğitim alma süreleri, okul öncesi kurum türü, anne babanın yaşı, anne babanın öğrenim durumu, anne baba tutumu, sosyal beceri, problem davranış gibi faktörlerle ilişkisini belirlemek amacıyla karşılaştırmalı ilişkisel tarama modelinde betimsel bir çalışmadır. Araştırmanın evrenini 2017-2018 Eğitim-Öğretim döneminde Kahramanmaraş'ın Elbistan ilçesinde okul öncesi eğitime devam eden çocuklar oluşturmuştur. Araştırmanın örneklemini ise 354 çocuk ile ebeveynleri oluşturmuştur. Araştırmada “Kişisel Bilgi Formu”, “Sullivan Çocuklar için Duygusal Zekâ Ölçeği, (S-ÇDZÖ)”, “Sullivan Öğretmenler için Çocukların duygusal Zekalarını Değerlendirme Ölçeği (SÖÇDZDÖ)” “Anaokulu ve Anasınıfı Davranış Ölçeği, (ADÖ)” ile “Ebeveyn Tutum Ölçeği, (ETÖ)” kullanılmıştır. Verilerin çözümlemesinde SPSS 22.0 (Statistical Programme Social Sciences) paket programından yararlanılmıştır. Çalışmada elde edilen bulgulara göre; cinsiyet, kardeş sayısı, okul öncesi eğitim alma süresi, okul öncesi kurum türü, anne ve baba yaşı, annenin çalışma durumunun toplam duygusal zekâ puanında istatistiksel olarak anlamlı bir farka sebep olmadığı tespit

edilmiştir. Annenin ve babanın öğrenim durumunun ön lisans ve lisans mezunu ebeveynler lehine istatistiksel olarak anlamlı farka sebep olduğu görülmüştür. Öğretmenler İçin Çocukların Duygusal Zekâsını Değerlendirme Ölçeğinde (ÖÇDZDÖ) duygusal zekâ puanlarının kız çocuklarının, bağımsız anaokullarının ve öğrenim seviyesi yükselen ebeveynlerin lehine çıktığı görülmüştür. Çocukların öz bildirimlerine dayalı Sullivan Çocuklar İçin Duygusal Zekâ Değerlendirme Ölçeği (ÇDZÖ) toplam puanı ile Sosyal Beceri Ölçeği toplam puanları arasında ve ÖÇDZDÖ ile sosyal beceri ölçeği arasında pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. ÇDZÖ toplam puanı ile Problem Davranış Ölçeği toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki görülmezken, ÖÇDZDÖ ile Problem Davranış Ölçeği arasında negatif yönde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Ebeveyn tutumları içerisinde ÇDZÖ toplam puanı ile yalnızca Demokratik Ebeveyn Tutumu arasında pozitif yönde istatistiksel olarak ilişki saptanmıştır. ÖÇDZDÖ puanları ile ebeveyn tutumları arasında ilişki tespit edilememiştir.

Anahtar Kelimeler: Okul Öncesi Eğitim, Duygusal Zekâ, Sosyal Beceri, Problem Davranış
Ebeveyn Tutumu, Çocuk

Sayfa Sayısı : xviii + 89

Danışman : Dr. Öğr. Ü. Serap DEMİRİZ

AN ANALYSIS OF EMOTIONAL INTELLIGENCE OF 5-6-YEAR- OLD CHILDREN ACCORDING TO CERTAIN VARIABLES

(Master Thesis)

Cemre Özcan

GAZI UNIVERSITY

INSTITUTE OF EDUCATIONAL SCIENCES

June, 2019

ABSTRACT

This study was conducted to investigate the emotional intelligence of 5-6-year-old preschool children in terms of certain variables. This is a descriptive study in a comparative relational screening model aimed at determining the relationship between gender, number of siblings, preschool education period, type of pre-school institution, age of parents, education level of parents, parental attitude, social skills, problem behavior. The scope of the study consisted of children attending pre-school education in Elbistan district of Kahramanmaraş during 2017-2018 academic term. The sample of the study consisted of 354 children and their parents. “Personal Information Form”, “Sullivan Emotional Intelligence Scale for Children”, “Preschool and Kindergarden Behaviour Scales” and “Parental Attitude Scale” were used in the study. SPSS 22.0 (Statistical Package for the Social Sciences) program was used to analyze the data. According to the findings of the study; gender, number of siblings, length of pre-school education, type of pre-school institution, age of mother and father, mother’s working status did not cause a statistically significant difference in total emotional intelligence score. It was observed that the education level of the mother and father caused a statistically significant difference in

favor of parents with university degrees. Emotional intelligence scores of the Children's Emotional Intelligence Scale for Teachers were found to be in favor of girls, independent kindergartens and parents with higher levels of education. A statistically significant difference was found between the total scores of Sullivan Children's Emotional Intelligence Scale (ESOLS) and the total score of Social Ability Scale based on children's self-reports and also between the scores of ACLS and social skills scale. While there was no statistically significant difference between the total scores of the ESRQ and the total scores of the Problem Behavior Scale, there was a statistically significant difference between the ACLS scores and the Problem Behavior Scale. In parental attitudes, there was a statistically significant difference between the total PDI score and the Democratic Parental Attitude. No relation was found between the scores of the ACLS scores and parental attitudes.

Key Words : Preschool Education, Emotional Intelligence, Social Skills,
Problem Behavior, Parental Attitude, Children

Number of Pages : xviii + 89

Advisor : PhD. Dr. Serap DEMIRIZ

İÇİNDEKİLER

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU.....	i
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI.....	ii
JÜRİ ONAY SAYFASI	iii
TEŞEKKÜR	v
ÖZ.....	vii
ABSTRACT.....	ix
İÇİNDEKİLER	xi
TABLolar LİSTESİ.....	xiv
SİMGELER ve KISALTMALAR.....	i
BÖLÜM 1	1
GİRİŞ	1
Problem Durum	1
Araştırmanın Amacı.....	3
Araştırmanın Önemi.....	5
Varsayımlar	8
Sınırlılıklar	9
Tanımlar	9
BÖLÜM 2	10
KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	10
Duygusal Zekânın Tanımı.....	10
Duygusal Zekâ Modelleri	11
Mayer ve Salovey'in Duygusal Zekâ Modeli.....	12
Daniel Goleman'ın Duygusal Zekâ Modeli	12
Reuven Bar-On Duygusal Zekâ Modeli.....	13

Cooper ve Sawaf'ın Duygusal Zekâ Modeli.....	14
Petrides ve Furnham Modeli	14
Duygusal Zekâyı Etkileyen Faktörler	15
Cinsiyet	16
Yaş.....	16
Aile ortamı.....	17
Duygusal Zekâ ile İlgili Araştırmalar	18
Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar	18
Yurtdışında Yapılan Araştırmalar	23
BÖLÜM 3	27
YÖNTEM.....	27
Araştırmanın Modeli	27
Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	27
Veri Toplama Araçları	30
Kişisel Bilgi Formu	30
Sullivan Öğretmenler için Çocukların Duygusal Zekalarını Değerlendirme Ölçeği ÖÇDZDÖ (Sullivan Teacher Rating Scale ofr Emotional Intelligence in Children)	31
Anaokulu ve Anasınıfı Davranış Ölçeği, ADÖ (Preschool and Kindergarten Behaviour Scales (PKBS-2))	32
Ebeveyn Tutum Ölçeği, ETÖ	33
Verilerin Toplanması.....	34
Verilerin Analizi.....	35
BÖLÜM 4	37
BULGULAR ve TARTIŞMA.....	37
Çocukların Duygusal Zekâ, Sosyal Beceri ve Problem Davranışlarına İlişkin Betimsel Analizler	37
Çocukların Duygusal Zekâlarına İlişkin Bulgular ile Yorumlar	39

Çocukların Duygusal Zekâ Düzeyleri ile Sosyal Becerileri Arasındaki İlişkiye Dair Bulgular.....	55
Çocukların Duygusal Zekâ Düzeyleri ile Problem Davranışları Arasındaki İlişkiye Dair Bulgular	58
Çocukların Duygusal Zekâ Düzeyleri ile Ebeveyn Tutumları Arasındaki İlişkiye Dair Bulgular.....	59
BÖLÜM 5	63
SONUÇLAR ve ÖNERİLER.....	63
Çocukların ve Ailelerinin Demografik Özelliklerine İlişkin Sonuçlar	63
Çocukların Duygusal Zekâlarına İlişkin Sonuçlar	64
Çocukların Duygusal Zekâları ile Sosyal Beceri Düzeyleri Arasındaki Korelasyon Sonuçları.....	65
Çocukların Duygusal Zekâları ile Problem Davranışları Arasındaki Korelasyon Sonuçları	66
Çocukların Duygusal Zekâları ile Ebeveyn Tutumları Arasındaki Korelasyon Sonuçları.....	66
Öneriler.....	67
Ebeveynler için öneriler	67
Eğitimciler için öneriler	68
Araştırmacılar için Öneriler.....	68
İlgili Kurumlar İçin Öneriler	69
KAYNAKLAR	71
EKLER.....	84
EK 1. Duygusal Zekâ Ölçeği İzni	85
EK 2. Anaokulu ve Anasınıfı Davranış Ölçeği kullanım izni	86
EK 3. Ebeveyn Tutum Ölçeği İzni.....	87
Ek 4. Gazi Üniversitesinden Alınan Araştırma İzni.....	88
Ek 5. Kahramanmaraş İl Milli Eğitim Müdürlüğünden Alınan İzin	89

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1 <i>Petrides ve Frunham'ın Duygusal Zeka Özellikleri</i>	15
Tablo 2 <i>Çocukların ve Ebeveynlerinin Demografik Özelliklerine İlişkin Dağılımlar (n:354)</i>	29
Tablo 3 <i>Uygulanan Ölçeklerin Güvenirlik Sonuçları</i>	36
Tablo 4 <i>Araştırmada Kullanılan Ölçek Puanlarına İlişkin Betimsel Analiz Sonuçları</i>	38
Tablo 5 <i>Çocukların Cinsiyetlerine Göre Duygusal Zekâ Ölçeklerinden Elde Ettikleri Puanlara İlişkin t-testi Sonuçları</i>	39
Tablo 6 <i>Çocukların Kardeş Sayısına Göre Duygusal Zekâ Ölçeklerinden Elde ettikleri Puan Ortalamalarına İlişkin One Way Anova Testi Sonuçları</i>	42
Tablo 7 <i>Çocukların Okul Öncesi Eğitim Alma Sürelerine Göre Duygusal Zekâ Ölçeklerinden Elde Ettikleri Puanlara İlişkin t-testi Sonuçları</i>	43
Tablo 8 <i>Çocukların Devam Ettiği Kurum Türüne Göre Duygusal Zekâ Ölçeklerinden Elde Ettikleri Puanlara İlişkin Mann Whitney-U Testi Sonuçları</i>	45
Tablo 9 <i>Çocukların Annenin Yaşına Göre Duygusal Zekâ Ölçeklerinden Elde ettikleri Puan Ortalamalarına İlişkin One Way Anova Testi Sonuçları</i>	46
Tablo 10 <i>Çocukların Baba Yaşına Göre Duygusal Zekâ Ölçeklerinden Elde Ettikleri Puanların One Way Anova Testi Sonuçları</i>	48
Tablo 11 <i>Çocukların Annenin Öğrenim Durumuna Göre Duygusal Zekâ Ölçeklerinden Elde Ettikleri Puanlara İlişkin Kruskal Wallis Testi Sonuçları</i>	49
Tablo 12 <i>Çocukların Babalarının Öğrenim Durumuna Göre Duygusal Zekâ Ölçeklerinden Elde Ettikleri Puanların Kruskal Wallis Testi Sonuçları</i>	51
Tablo 13 <i>Çocukların Annenin Çalışma Durumuna Göre Duygusal Zekâ Ölçeklerinden Elde ettikleri Puan Ortalamalarına İlişkin t-testi Sonuçları</i>	53
Tablo 14 <i>Çocukların Duygusal Zekâ Ölçeklerinden Aldıkları Puanlar İle Sosyal Beceri Ölçeklerinden Aldıkları Puanlar Arasındaki Pearson Korelasyon Analizi</i>	56

Tablo 15 Çocukların Duygusal Zekâ Ölçeklerinden Aldıkları Puanlar İle Problem Davranış Alt Ölçeğinden Aldıkları Puanlar Arasındaki Pearson Korelasyon Analizi.....	58
Tablo 16 Çocukların Duygusal Zekâ Ölçeklerinden Aldıkları Puanlar İle Ebeveyn Tutumu Ölçeğinden Elde Ettikleri Puanlar Arasındaki Pearson Korelasyon Analizi.....	60

SİMGELER ve KISALTMALAR

MEM	Milli Eğitim Müdürlüğü
SPSS	Statistical Package for Social Sciences
IQ	Intelligence Quotient
EQ	Emotional Quotient
SHÇEK	Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu
ADÖ	Anaokulu ve Anasınıfı Davranış Ölçeği
ETÖ	Ebeveyn Tutum Ölçeği
PKBS-2	Preschool and Kindergarten Behaviour Scale
SÇDZ-Ö	Sullivan Çocuklar İçin Duygusal Zekâ Ölçeği
ÖÇDZDÖ	Öğretmenler İçin Çocukların Duygusal Zekâlarını Değerlendirme Ölçeği
%	Yüzdelik Değer
n	Örneklem Sayısı
p	Önemlilik Değeri
$\bar{X}$	Aritmetik Ortalama
SS	Standart Sapma

BÖLÜM 1

GİRİŞ

Problem Durum

Milenyum çağı olarak adlandırılan iki binli yıllarla beraber iletişim alanında gelişen teknolojiye ulaşımın kolay ve ucuz olması insanların gündelik hayatlarında büyük değişimlere sebep olmuştur. Bireyler artık vakitlerinin büyük bir kısmını birbirleriyle birebir iletişim kurarak değil teknolojinin getirdiği yenilikler ile değerlendirmektedir. Bu yenilikler iletişim sürecini hızlandırırsa da iletişimin niteliğini ve sıklığını azaltabilmektedir (Macun, 2018). Kontrol edilmesi oldukça zor olan bu hızlı gelişmeler, insanların yeni düzene uyum sağlamasını zorlaştırarak ahlaki ve sosyal alanda birçok soruna yol açmıştır ve insanlara duygusal olarak da oldukça baskı yapmaktadır (Çakar ve Arbak, 2004). Toplumların ve kurumların bu hızlı ilerleyişinde kendine yer bulamayan, duygu, düşünce ve arzularını doğru yollarla ifade edemeyen insanlar zamanla içe kapanmaya ve toplumdan soyutlanmaya başlamaktadırlar. Böyle bir gidişat insanların biyolojik, sosyolojik problemler, tükenmişlik sendromu, depresyon gibi zaman zaman tedavisi zor psikolojik sorunlar yaşamalarına da sebep olabilmektedir. İnsanların günümüzdeki hızlı değişimlere kolay ayak uydurabilmeleri için, psikolojik iyi halde olmaları, psikolojik olgunluk düzeyleri ve öz saygılarının yüksek olması gerekmektedir. Bu özelliklere sahip insanların duygusal problemler, tükenmişlik sendromu, depresyon ve fizyolojik rahatsızlıkları daha az yaşarken, hayatlarında gelişen olumsuz olaylara, çevrelerinde yaşanan hızlı ve dengesiz durumlara daha dengeli ve olgun tepkiler vermeleri beklenmektedir. Milenyum çağı ile beraber başladığı düşünülen iletişim problemlerinin ve sebep olduğu ruhsal problemlerin;

olumsuz olaylarla baş edebilme becerisini etkileyen duygusal zekâ konusunun ele alınmaya başlaması doğru bir yol olmuştur.

Yıllarca ülkemiz de dahil olmak üzere tüm dünyada bilişsel zekânın başarı ve mutluluk için temel olduğu kabul görmüştür. Beklentilerin aksine, Harvard Üniversitesi'ni yüksek puanlarla kazanıp, yüksek puanlarla okuyup ve belli derecelere mezun olan öğrencilerin kendilerinden daha düşük puanlar alıp daha başarısız bir seviye ile mezun olan öğrencilere göre daha yüksek maaşlı bir iş, kendi alanlarında daha büyük başarılar beklenirken 95 kişilik gözlem grubunda tam aksi sonuçlar elde edilmiştir (Vaillant'tan aktaran Tuğrul, 1999). Bu ve benzeri çalışmalara rağmen zihinsel faaliyetlere duygular tarafından ket vurulduğu ve duyguların denetim altında olması gerektiği fikrinden kurtulmak kolay olmamıştır. Uyar Kurt'a (2016) göre bilim insanları ve psikoloji uzmanları çalışmalarını çok uzun yıllar boyunca, çocukların akademik beceri seviyelerini belirlemek, akademik becerileri doğrultusunda sınıflama ve sıralama yapıp kariyer tercihlerini belirleyebilmek ve en temelde de okuldaki başarılarını arttırabilmek üzere biçimlendirmişlerdir. "Ne kadar zekiysen o kadar başarılısın!" düşüncesi insanlarda kalıplaşmış bir şekilde kabul görmüş ve bu görüşün sonucu olarak zekâyı ölçmek için geliştirilen ölçekler de yalnızca bilişsel zekâyı ölçmeyi hedeflemiştir. Ancak zaman içerisinde akademik olarak son derece başarılı çocukların ve ergenlerin yetişkinlik döneminde iş hayatlarında ya da sosyal ilişkilerinde her zaman başarılı olamadıkları daha çok dikkat çeker hale gelmiş, bu durum bilim insanlarını zekâ ile ilgili farklı araştırmalara yönlendirmiştir. Son zamanlarda artık bilişsel zekânın gerek kariyer gerekse özel hayatta ve insan ilişkilerinde başarılı olmak için tek başına yeterli olmadığı birçok bilimsel araştırma ile ortaya konmaktadır. Genel olarak duygusal zekâ diye adlandırılan duygusal beceriler konusu yalnızca psikoloji biliminin değil, ekonomi, din, işletme, sosyoloji ve sanat gibi birbirinden farklı birçok alanın dikkatini çekmektedir (Doğan ve Şahin, 2007).

Uzun yıllar boyunca çocukların başarısını, yeteneklerini IQ'larına göre değerlendiren eğitim sistemlerinden sonra ortaya çıkan duygusal zekâ kavramı ile zekâyı, yeteneklere ve başarıya farklı bakış açısı kazandırılmıştır. İnsanın kendini tanıması, duygularını anlamlandırabilmesi, kendini ifade edebilmesi, motivasyonu, adaptasyonu, problem çözme becerisi, stresle baş edebilme seviyesi, empati kurabilmesi ve karşısındakinin duygularını anlamlandırabilmesi toplumların huzurunu ve özlenen barışı sağlayabilecek temel

faktörlerdendir. Duygusal zekâ becerilerinin bunca yararı göz önünde bulundurulduğunda insanların çocukluktan itibaren duygusal zekâ düzeyi geliştirilerek öncelikle aile içinde ve sonrasında da büyüyerek toplumun tamamında genel huzurun sağlanabileceği, yaşam doyumunun ve duyarlılığın arttırılabileceği, şiddetin ve her geçen gün artan boşanma sayısının azaltılabileceği rapor edilmektedir (Brockert & Braun, 2000). Duygusal zekâsı gelişmiş bireyler toplum huzurunu sağlayabilecek sağduyuya sahip bireylerdir. Bunun için duygusal zekâ, üzerinde çalışılması gereken önemli bir alandır.

Alan yazınına bakıldığında duygusal zekâ konulu çalışmaların çoğunun öğretmen, öğretmen adayları, yöneticiler, hastalar ve ortaokul ile lise öğrencileri üzerinde yapıldığı görülmektedir. (Schutte ve ark. 1998, Dawda ve Hart 2000, Petrides ve Furnham 2000, Charbonneau ve Nicol 2001, Acar 2002, Ahn 2005, Çelik ve Çağdaş 2010, Gün 2012, İşeri 2016, Karahan, Özçelik 2006, Tunalı Özdemir 2008, Öztürk 2006, Topşar 2015). Başta ebeveynler ve öğretmenler olmak üzere, duygusal zekânın önemini anlamak, duygusal zekâsı yüksek bireyler yetiştirebilmek adına çocukları ilgilendiren tüm kurum ve kuruluşların duygusal zekâ gelişiminin kritik dönemi olan 0-6 yaş çocukları ile ilgili gelişimsel sürece, duygusal zekâyı etkileyen faktörlere hakim olması gerekir. Ancak alan yazını incelendiğinde ülkemizde 0-6 yaş çocuklarının duygusal zekâlarını etkileyen faktörler konulu çalışmaların yetersiz kaldığı görülmektedir (Acar 2002, Çelik ve Çağdaş 2010, Gün 2012, İşeri 2016, Karahan, Özçelik 2006, Tunalı Özdemir 2008, Öztürk 2006, Topşar 2015). Bu doğrultuda 5-6 yaş okul öncesi dönemi çocuklarının duygusal zekâlarının bazı değişkenlerle ilişkisinin incelenmesi araştırmanın temel problemini oluşturmaktadır.

Araştırmanın Amacı

Kendini iyi tanıyan, duygularına hakim, empati yeteneği güçlü, duygularını doğru kanallarla ifade edebilen çocuklar, ülkemizin refahı, dünyanın barışı ve huzuru için yarınları güvenle emanet edebileceğimiz çocuklardır. Bu yüzden ki çocukluktan itibaren duygusal zekânın gelişiminin desteklenmesi hem ailede hem eğitim kurumlarında önemle üzerinde durulması gereken bir konudur.

Duygusal zekâ, tüm dünyada bilim insanlarının üzerinde çalıştığı oldukça yeni bir kavramdır. Birçok bilim dalında duygusal zekâyı yer verilmesine rağmen halâ bu alanda

birçok eksik araştırmacılar tarafından keşfedilmekte ve her geçen gün yeni sorularla yeni problemlerle bu konu kendini canlı tutmaktadır. Bu araştırmada okul öncesi eğitime devam eden 5-6 yaş çocuklarının duygusal zekâlarının bazı değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediğine, yine aynı çocukların duygusal zekâları ile sosyal becerileri ve ebeveyn tutumları arasında ilişki olup olmadığının belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu genel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

- 1.) Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 5-6 yaş grubu çocukların Duygusal Zekâ, Sosyal Beceri ve Problem Davranış puan ortalamaları nasıldır?
- 2.) Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 5-6 yaş grubu çocukların Duygusal Zekâ puan ortalamaları çocukların;
 - Cinsiyeti,
 - Kardeş sayısı,
 - Okul öncesi eğitim alma süresi,
 - Okul öncesi eğitim kurumunun türü,
 - Annenin öğrenim durumu,
 - Babanın öğrenim durumu
 - Annenin çalışma durumu,
 - Annenin yaşı,
 - Babanın yaşı gibi değişkenlere göre farklılık göstermekte midir?
- 3.) Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 5-6 yaş grubu çocukların duygusal zekâ puan ortalamalarının çocukların Sosyal Beceri Ölçeğinin alt testleri olan
 - Sosyal iş birliği becerileri
 - Sosyal bağımsızlık ve sosyal kabul becerileri
 - Sosyal etkileşim becerileri alt testlerinden aldıkları puanlarla ilişkisi var mıdır?
- 4.) Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 5-6 yaş grubu çocukların Duygusal Zekâ puan ortalamalarının çocukların Problem Davranış Ölçeğinin alt testleri olan
 - Dışa yönelim
 - İçe yönelim
 - Anti sosyal
 - Benmerkezci alt testlerinden aldıkları puanlarla ilişkisi var mıdır?
- 5.) Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 5-6 yaş grubu çocukların Duygusal Zekâ puan ortalamalarının çocukların Ebeveyn Tutumları ile ilişkisi var mıdır?

Araştırmanın Önemi

Shapiro (2013) çocukların günümüzde maruz kaldıkları duygusal problemlerle baş edebilmeleri için duygusal ve sosyal becerilerin tasarlanmış olduklarını savunur. Psikiyatrist Michael Norden, insanların eskiden olduğu gibi az nüfuslu küçük köylerde değil, artık çok daha kalabalık metropol şehirlerde yaşadığını ve bu şehirlerin insanlarda tedirginlik, anksiyete ve depresyon gibi sorunlara sebep olduğunu bunlarla baş edebilmek adına insanların birçok zararlı alışkanlığa yöneldiğini belirtmiştir (Shapiro, 2013, s.7). Küçük yaşlardan itibaren başlayarak ortalama bir meslek edinene kadar devam eden eğitim hayatı ve meslek edindikten sonra da modern çağın getirdiği iş stresi, kalabalık şehirlerin zor yaşam şartları da üzerine eklenince insanların tahammül seviyesinin düşmesi, daha sık karşılaşılan tükenmişlik sendromu ve insanların profesyonel bir desteğe ihtiyaç duyması günümüzün yadsınamaz bir gerçeğidir. Duygusal zeka yetileri erken yaşlardan itibaren çocuklara kazandırılması gereken ve tüm yaşam boyu gerekli olan becerilerdir. Bu yetilerin toplumun bütünleşmesini sağlamada, geleceğin duyarlı liderlerini yetiştirmede ve dolayısıyla bireylerin üretken olmalarında önemli yer tutmaktadır (Ulutaş, 2005).

Duygusal zeka, duyguları tanıma, duygularını idare etme ve yönetebilme, kendini harekete geçirme, sosyal ilişkileri sağlıklı bir şekilde yürütebilme ve karar verme becerisini etkilediği için oldukça önemlidir ve günümüzde giderek daha da önemi anlaşılmaya ve bu konuda araştırmaların sayısı artmaya başlamıştır (Şen, 2017).

Gardner: “Günlük hayatta kişiler arası zekâdan daha önemli bir zekâ türü yoktur. Eğer bu eksikse, kiminle evleneceğinize, nerede çalışacağınıza vb. dair kötü kararlar verebilirsiniz. Kişisel zekâ alanında çocuklarımızı okullarda eğitmeliyiz.” (Goleman, 2018a, s.71) diyerek duygusal zekânın önemini ifade etmiştir. Duygusal zekâ kişinin kendini iyi tanıması, kendi hakkında doğru kararlar verebilmesi ve yaşadığımız çağın güncel problemleriyle baş edebilmesi için önemli bir zekâ türüdür.

Duygusal zekâsı yüksek insanların özsaygıları, psikolojik açıdan gelişmişlik halleri daha yüksektir ve bu tür insanlar yaşadıkları problemleri olgunlukla karşılayıp, depresyon, anksiyete, tükenmişlik sendromu ve somatik problemlerle daha rahat baş edebilmektedirler

(Shulman&Hemenover, 2006; Luskin, Aberman ve De Lorenzo, 2005; Stone, Parker ve Wood, 2005).

İnsanların yaşam kalitesi ve doyumu; duygularını tanıması, anlamlandırabilmesi ve yönetebilmesi ile doğrudan ilgilidir. Birçok araştırmada duygusal zekâ, ruhsal ve psikolojik olarak iyi olma ve yaşam kalitesi ile pozitif ilişki göstermektedir (Tümkiye, Hamarta, Deniz, vd. 2008). Sosyal becerilere sahip çocukların akranları ile ilişkileri iyidir, okula uyum sağlamaları kolaydır, girişken ve sosyal aktivitelerde aktif çocuklardır ayrıca iletişim konusunda da başarılıdırlar (Gülay Ogelman, 2014). Sosyal ilişkilerin sağlıklı kurulabilmesi için bireyin kendi duygularını anlamlandırabilmesi, tanıması, doğru yollarla ifade edebilmesi, karşısındakinin duygularını anlayabilmesi ve saygı duyabilmesi gerekir. Duygusal zekâ bir çeşit sosyal becerilerin temelini oluşturmaktadır. Çünkü duygusal olarak zeki olan çocukların empati yeteneğinin daha iyi olduğu (Macun 2018, Akaydın ve Akduman, 2016), akranları ile ilişkilerinde daha başarılı (Şen, 2017) ve problem çözme becerilerinin daha gelişmiş (İşmen, 2001) yapılan çalışmalarda görülmektedir. Payton, Wardlaw vd. (2000) genel olarak sosyal ve duygusal becerileri özdenetim, öz farkındalık, sosyal farkındalık, ilişkisel beceriler ve sorumlu karar alabilme olmak üzere beş temel grup altında toplamışlardır. Problem davranış gösteren ve karşılaştıkları problemleri nasıl çözeceklerini bilemeyen çocuklar sosyal beceriler açısından daha zayıftırlar ve bu durum sosyal uyumları ile beraber akademik başarı ve özgüvenlerini de zedelemektedir. Birçok araştırmacıya göre duygusal zekâ becerileri önemlidir. Çünkü duygusal olarak zeki olan öğrenciler okulda kaliteli sosyal ilişkiler kurabilir, okul ortamında rahat hisseder, öğretmen ve akranlarından daha iyi destek alır ve okulla sağlıklı bağlar kurar (İşeri, 2016). Sağlıklı sosyal ilişkiler kurabilen, duygusal olarak zeki çocukların mutlu ve çok yönlü çocuklar olması beklenir (Ulutaş, 2005). Daha huzurlu daha refah ülkeler için çocukların mutlu olması önemlidir. Bu yüzden çocukların duygusal zekâ becerilerini geliştirmek aynı zamanda toplumsal önem arz etmektedir.

Bilim insanlarına göre duygusal zekâ, bilişsel zekâdan farklı olarak bir tür “kader” değil, aksine her yaşta geliştirilebilen bir olgudur (Acar, 2002). Duygusal zekânın en önemli gelişme evresi çocukluk dönemidir. Duygular, bebeklik döneminden itibaren tanınmaya, anlaşılma ve ayırt edilmeye başlanır. Yaşamın ilk iki yılında temel güven duygusu kazanılmaktadır. 3 yaşından itibaren çocuklar duygusal tepkilerini gelişmesiyle tüm duygu

türlerini yaşarlar. Dört-altı yaşlarında duygusal tepkiler daha bilinçli bir hal alır ve yaş ilerledikçe duygular üzerindeki denetim artar (Kandır, 2007. s.60). Bu kritik dönemlerde duygusal zekânın gelişimini etkileyen birçok faktör vardır. Bu faktörlerden en önemlisi ailedir. Ailenin çocuğa yaklaşım tarzı, çocuğun ailedeki rolü, aile bireylerinin çocuğa ayırdıkları zaman ve o zamanın verimlilik düzeyi duygusal zekânın gelişiminde önemli bir yere sahiptir. Anne ve baba çocuklar için her zaman rol model durumundadır. Toplumsal kültürlerin aktarımı çocukların anne ve babalarından gördükleriyle gerçekleşir. Bu konuda anne babalar birbirlerine karşı, kendi benliklerine karşı, diğer yetişkinlere ve doğaya karşı olmak üzere birçok alanda tutumlarına dikkat etmelidirler. Anne babadan görülen herhangi bir alandaki herhangi bir yanlış tutum çocukların zihninde değiştirilmesi zor izler bırakabilir. Çocukluk döneminde kazanılan yanlış tutumlar okul döneminde, ergenlik döneminde ve hatta yetişkinlik döneminde can sıkıcı birçok olayın yaşanmasına sebep olabilir. Sağlıklı ve demokratik bir ortamda büyüyen çocuklar, özgüveni yüksek, olumlu kişilik özelliklerine sahip bireyler olarak büyüdükleri için çevreleriyle olan ilişkileri de daha sağlıklı olmaktadır (Topşar, 2015). Aile ilgisinden zayıf olarak büyüyen çocukların duyguları anlama ve ifade etme becerilerinin zayıf olduğu ilgili araştırmalarla saptanmıştır (Eryılmaz, 2010). Duygusal zeka puanları düşük olan bu çocukların saldırgan davranışlarının arttığı, sosyal problemleri daha fazla yaşadığı (Waschbusch, Walsh, Andrad, King ve Carrey 2007) akranları ile sıklıkla problem yaşadığı (Şen, 2017) ilgili çalışmalarda tespit edilmiştir. Keleşoğlu (2008) yapmış olduğu araştırmada, ilgili ebeveyn tutumunun duygusal zeka gelişimini olumlu yönde desteklediğini, ilgisiz ebeveyn tutumunun ise duygusal zeka gelişiminin olumsuz yönde desteklediğini saptamıştır. Şimşek (2006) araştırmasında demokratik anne-baba tutumu ile duygusal zekânın “kendinin farkında olma”, “duygularının farkında olma”, “sosyal beceri”, “duygularını yönetme” ve “empati” gibi alt boyutları arasında anlamlı ilişkiler saptamıştır.

Duygusal zekâ kavramı, çok köklü bir kavram olmamakla birlikte son 20 yılda bilim insanlarının üzerinde çalışmalar yapmaya başladığı oldukça yeni bir konudur. Günümüzde halâ başarıyı bilişsel zekâ ile ölçen birçok ebeveyn ve eğitimci mevcutken ebeveynleri ve eğitimcileri bilinçlendirmek, duygusal zekâ konusunda farkındalık yaratabilmek adına bu alanda daha birçok çalışmaya ihtiyaç duyulmaktadır. Böylesine güncel ve araştırmacılar merak duygusu uyandıran duygusal zekâ konusunda hazırlanan bu tez, konuyu alan yazınında genişletebilmesi, konuyla ilgilenen araştırmacılar için yeni soru işaretleri

oluşturup yeni araştırmalara ışık tutabilmesi, ulaşılan sonuçlarla başta eğitimciler olmak üzere, ebeveynlere, yöneticilere, araştırmacılara, eğitim fakültesi öğrencilerine, eğitim alanında üst düzey idari birimlere rehber olabilmesi ve duygusal zekâ konusunda birey, kurum ve kuruluşları bilgilendirebilmesi açısından önemlidir. Bunun yanı sıra birçok kurumun bu alanda yapacağı çalışmalara rehber olması beklenmektedir. Öğretmenlerin öğrencilerini daha iyi tanıması ve daha sağlıklı iletişim kurabilmesi için, önemli bir çalışmadır. Ebeveynlerin çocuklarının gelişimini yakından takip etmek; onlarla doğru iletişim kurmak ve ebeveynlerin çocuklarının duygusal zekâ gelişimlerine yapabilecekleri katkının bilincinde olmaları konusunda rehber olabilecek bir çalışmadır. İdarecilerin, psikologların ve uzmanların ailelere ve öğretmenlere duygusal zekâ konusunda yapabilecekleri bilgilendirme toplantıları, bilgi afişleri, seminer, konferans gibi etkinliklerde onlara kaynaklık edebilecek bir çalışmadır. Milli Eğitim Bakanlığı, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Gençlik ve Spor Bakanlığı gibi aile, çocuklar, gençler, öğretmenler ve bu ülkenin insanlarıyla yakından ilgilenen bakanlıkların politikalarını, yönetmeliklerini, yapacakları etkinlik ve faaliyetler belirlemede yararlanacakları akademik kaynaklar içerisinde yer alabilecek bir çalışma olması açısından önemli bir araştırmadır.

Varsayımlar

Araştırmaya katılan çocuklara uygulanan veri toplama araçlarından;

“Kişisel Bilgi Formu” ile “Ebeveyn Tutum Ölçeği”nin anne-babalar tarafından gerçekçi doldurulduğu,

“Sullivan Çocuklar için Duygusal Zekâ Ölçeği”nin araştırmacı tarafından yansız olarak uygulanıp verilerin kaydedildiği,

“Anaokulu ve Anasınıfı Davranış Ölçeği” ile “Öğretmenler İçin Çocukların Duygusal Zekalarını Değerlendirme Ölçeği” nin ise öğretmenler tarafından yansız ve gerçekçi bir şekilde doldurulduğu varsayılmıştır.

Sınırlılıklar

Araştırma 2017-2018 Eğitim-Öğretim döneminde Kahramanmaraş ili Elbistan ilçesinde Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı anaokulları ve anasınıflarına devam eden 5-6 yaş çocukları ve bu çocukların öğretmenleri ve ebeveynleri ile sınırlandırılmıştır.

Araştırma normal gelişim gösteren çocuklarla sınırlandırılmıştır.

Araştırma “Kişisel Bilgi Formu”, “Sullivan Çocuklar İçin Duygusal Zekâ Ölçeği”, “Anaokulu ve Anasınıfı Davranış Ölçeği”, “Öğretmenler İçin Çocukların Duygusal Zekalarını Değerlendirme Ölçeği” ve “Ebeveyn Tutum Ölçeği, ETÖ” ölçme araçlarının ölçtüğü yapılarla sınırlandırılmıştır.

Tanımlar

Duygusal Zekâ: Duyguların farkında olarak iyi kararlar verme, üzüntü veren olayların üstesinden gelebilme ve dürtüleri kontrol altında tutabilme anlamına gelmektedir. Diğer bir ifadeyle, hüznün veren ruh haliyle başa çıkabilme ve dürtüleri kontrol edebilme anlamındadır (Goleman, 2003, s.10).

Sosyal Beceri: Sosyal beceriler, sosyal durumlar içerisinde olumlu sosyal sonuçları olan, ayırt edilebilir, tanımlanabilir, öğrenilebilir ve gözlenebilir davranışlardır. (Özbey, 2009a).

Problem Davranış: Bireylerin toplumda işlev görmelerini engelleyen, kendilerinin ve/veya çevrenin güvenliğini tehlikeye sokan herhangi bir davranış olarak tanımlamaktadırlar (Sönmez ve Diken, 2010).

Ebeveyn Tutumu: Ebeveynlerin anne-babalık görevini yerine getirirken çocukları ile ilgili konularda ve yaşanan problemlerde olgun davranabilmeleri ve anne-babalık konusundaki özgüvenlerine olan inançları olarak tanımlanabilir (Feliciana, 2005).

Okul Öncesi Eğitim: Okul öncesi eğitim; doğumdan zorunlu eğitim yaşına kadar olan sürede, çocukların gelişim özellikleri, bireysel farklılıkları ve yetenekleri göz önüne alınarak fiziksel, duygusal, dil, sosyal ve zihinsel yönden gelişimlerinin zengin çevre uyarıcılarıyla desteklendiği, yaratıcı yönlerinin ortaya çıkarıldığı, ebeveyn ve eğitimcilerin etkin olduğu sistemli eğitim sürecidir (MEB, 2016)

BÖLÜM 2

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Duygusal Zekânın Tanımı

Duygusal Zekâ kavramını ilk kez Peter Salovey ve John D. Mayer adlı iki psikolog dile getirmişlerdir (Goleman, 2018a, s.7). J. Mayer ve P. Salovey duygusal zekâyı, “Kişinin kendisinin ve diğerlerinin hislerini ve duygularını izleme, bunlar arasında ayırım yapma ve bu bilgiyi düşünce ve eylemlerinde kullanma becerisini içeren, sosyal zekânın bir alt kümesidir.” şeklinde tanımlamaktadırlar (Shapiro, 2013, s.19). Böylece duyguları arka plana atmamayı ve duyguların zekâ üzerindeki yönlendirici gücünü fark etmişlerdir. Daha sonraki yıllarda Salovey ve Mayer (1997) tanımlarını geliştirerek duygusal zekâyı şöyle ifade etmişlerdir: “Duygusal zekâ, duyguları algılama, düşünmeye yardım etmek için duygulara nüfuz etme ve onları yaratma, duyguları ve duygusal bilgileri anlama, duygusal ve fikri büyüme sağlamak için duyguları akıllıca düzenleme yeteneğidir.” (Maboçoğlu, 2006).

Mayer ve Salovey’in çalışmaları birçok bilim insanının dikkatini çekmiş olmasına rağmen 1996’da Goleman’ın yazdığı “Duygusal Zekâ: Neden Akademik Zekâ (IQ)’dan Daha Önemlidir?” kitabı bilim dünyasında en çok ses getiren çalışma olmuştur. Goleman’a (2018a, s.62) göre duygusal zekâ, kişisel ataleti yenip kendini motive edebilme, olumsuzluklar karşısında yılmadan mücadele edebilme, gerektiğinde tatminini erteleyebilme, yaşanan olumsuzlukların düşünme yetisine ket vurmasına müsaade etmeme, empati kurabilme ve umudunu canlı tutmadır.

Reuven Bar-On (2006) duygusal zekâyı şöyle tanımlamaktadır: “Bireyin çevresinden gelen baskı ve taleplerle başarılı bir şekilde baş edebilmesinde bireye yardımcı olacak, kişisel, duygusal ve sosyal yeterlilik ve beceriler dizini.” Başkalarının duygularına ve ihtiyaçlarına duyarlı olmak, ilişkilerinde yapıcı ve işbirlikçi olup ilişkilerini sürdürme yetenekleri, sosyal ve duygusal olarak zeki insanların özellikleridir.

Robert K. Cooper ve Ayman Sawaf ise duygusal zekâyı “Duygusal zekâ, duyguların gücünü ve hızlı algılayışını, insan enerjisi, bilgisi, ilişkileri ve etkisinin bir kaynağı olarak duyumsama, anlama ve etkin bir biçimde kullanma yeteneğidir.” olarak tanımlamaktadırlar (Cooper - Sawaf'tan aktaran Şahin, 2015).

Baltaş (2015, s.7) ise duygusal zekâyı, insanların çevrelerinde görmek isteyecekleri türden bir insan olabilme yetisi olarak tanımlamıştır. Yani insanın hem kendi duygularını hem karşısındakilerin duygularını tanıma, anlama, birbirlerinin ihtiyaçlarına duyarlı olma, zayıf ve güçlü yanlarını tanıma, olumsuzluklarla baş edebilme gücünün olması şeklinde tanımlar.

Duygusal Zekâ Modelleri

Duygusal Zekâ başta psikoloji bilimi olmak üzere sosyoloji, ekonomi, iktisat ve din bilimleri gibi birçok bilim dalının üzerinde araştırmalar yaptığı, ilk olarak Salovey ve Mayer'in kullandığı çok genç bir kavramdır. Yapılan birçok çalışma incelenip değerlendirildiğinde Yetenek Modeli ve Karma Model olmak üzere iki temel duygusal zekâ modelinin ele alındığı görülmektedir. Mayer ve Cobb bu modelleri şöyle açıklar;

1.Yetenek Modeli; Duygusal zekanın önemini bilir ve duygulardan faydalanarak daha çok mantık yürütmenin potansiyel kullanımları ile ilgilenmektedir.

2. Karma Model; Daha çok duygusal zeka ve sosyal becerileri geliştirip, davranış haline getirerek ulaşabileceğimiz başarılarla ilgilenir(Çakar ve Arbak, 2004).

Mayer & Salovey'in duygusal zeka modeli yetenek modeline; Goleman, Cooper & Sawaf, Petrides & Furnham ve Bar-On'un modelleri ise karma modele dahildir.

Mayer ve Salovey'in Duygusal Zekâ Modeli

Duygusal zeka modelleri arasında en eski model, 1997 yılında ortaya çıkan dört seviyeli Mayer ve Salovey modelidir. Bu modelde Salovey ve Mayer duyguları algılama ve tanımlama, duyguları ve düşünceleri kaynaştırma, duyguları anlama ve duyguları kontrol etme olmak üzere dört basamakta incelemişlerdir (Mayer, Salovey ve Caruso, 2000). Bu modele göre duygusal zekâyı oluşturan her bir öge birbiri ile yakından ilişkilidir ve hiyerarşik olarak sıralanan bu öğeler an alttan en üste doğru birlikte duygusal zekâyı yükseltici nitelikler taşımaktadırlar. İlk basamakta duyguları algılama, ifade etme gibi basit beceriler yer alırken en son basamakta duyguların daha yoğun işlenme basamağı yer almaktadır (Karahan, Özçelik, 2006). Bu dört temel basamak:

1. Duyguyu tam ve doğru olarak tanımlayabilme, kavrayabilme ve değerlendirebilme becerisi,
2. Bireyin kendini ya da başkalarını anlamasına yardımcı olacak duygulara ulaşabilme ve üretebilme becerisi,
3. Bireyin, sahip olduğu duygularını ve başkalarının hissettiği duyguları anlama ve algılama becerisi,
4. Duyguları, kültürel ve duygusal alanda gelişmek için destekleyici güç olarak düzenleyebilme yeteneği olarak sıralanmaktadır.

Daniel Goleman'ın Duygusal Zekâ Modeli

Daniel Goleman duygusal zekâyı IQ dışında kalan; kendini harekete geçirebilme, aksiliklere rağmen yoluna devam edebilme, dürtüleri kontrol ederek tatmini erteleyebilme, ruh halini düzenleyebilme, sıkıntıların düşünmeyi engellemesine izin vermeme, kendini başkasının yerine koyabilme ve umut besleme gibi yetilerle açıklamaktadır (Goleman, 2018a s.75). Goleman'ın modeli beş temel duygusal ve sosyal yeterliliği içermektedir:

Özbilinç: içinde bulunduğumuz durumlarda gerçekten ne hissettiğimize hakim olup, o an için bu hislerin bize rehber olmasını sağlayarak kendimize yönelik objektif ve gerçekçi değerlendirmeler yapabilme yetisidir.

Kendine çeki düzen verme: yaşadığımız duygusal problemlerin günlük hayatımızın akışını aksatmak yerine kolaylaştırmasını sağlayacak şekilde yönlendirebilme, vicdanlı olarak gerektiğinde hedeflerimiz için zevklerimize erteleyebilme gücümüzü ifade eder.

Motivasyon: kişisel ataletimizi yenmemizi sağlayacak, karşımıza çıkacak aksaklıklar ve problemler karşısında hedeflerimize ulaşabilmek için bize güç olacak, sabretmemizi sağlayacak en derindeki yetimizdir.

Empati: daha sağlıklı ve daha sağlam insan ilişkileri kurabilmemizi sağlayan, birbirinin penceresinden bakabilme, karşımızdakinin bakış açısı ile değerlendirebilme yetisidir.

Sosyal Beceriler: insanların birbirleri ile ilişkilerinde duyguları doğru ve iyi idare edebilmek, sağlıklı bir iletişim içinde olmak ve bu tür becerileri liderlik etme, işbirliği içerisinde olma, yapıcı olma, insanları bir şeylere ikna etme ve ekip çalışmasında kullanmak (Goleman, 2018b, s.390).

Reuven Bar-On Duygusal Zekâ Modeli

Bar-On modeline göre genel zekâ, bilişsel zekâ ve duygusal zekânın birlikte hesaplanması ile oluşur. Duygusal zekâyı sosyal zekâ ile beraber anarak sosyal-duygusal zekâ olarak adlandırır ve sosyal-duygusal zekâyı, kendi kendini raporlama ile ölçülen, akıllı davranışı etkileyen, birbiriyle ilişkili sosyal ve duygusal yeterliliklerin, becerilerin ve kolaylaştırıcıların bir kesiti olarak tanımlar (Bar-On, 2006). Bar-On'un modeline göre sosyal-duygusal zekâ insanın kendini ne kadar doğru bir şekilde anlayıp, ifade edebileceğini, empati kurma yeteneğimizi ve karşılaşılan olumsuzluklarla başa çıkabileceğimizi belirleyen, duygusal ve sosyal yetkinliklerin ve becerilerin bir bölümüdür. Bu modele göre sosyal ve duygusal olarak zeki olmak kendini daha etkili bir şekilde anlamayı ve ifade etmeyi, başkalarını doğru anlamayı ve onlarla iyi ilişkiler kurmayı, günlük beklentiler ve streslerle başarılı bir şekilde başa çıkmayı gerektirir (Bar-On, 2006). Bar-On duygusal zekâyı beş bölümde ele almıştır.

1. İçsel dünya alanı: İnsanın kendini tanıması ve kontrol edebilmesi anlatır ve kendini gerçekleştirme, bağımsızlık, öz saygı, dışavurum ile farkındalık yetilerinden oluşmaktadır.

2. Dış dünya alanı: İnsanın dış dünya ve diğer insanlarla ilişki kurabilme yeteneğini kapsar ve sosyal ilişkiler, empati ile sosyal sorumluluk becerilerinden oluşmaktadır.

3. Adaptasyon alanı: İnsanın ne kadar uyumlu ve gerçekçi olabildiği ile ilgilidir. Adaptasyon alanı, problem çözme, esneklik ile gerçeklik testinden oluşmaktadır

4. Stresle başa çıkma alanı: İnsanın yaşadığı stres anını kontrol edebilme, stresin etkilerini en aza indirgeyebilme ve stresini yönlendirebilme becerileri ile ilgilidir. Dürtü kontrolü ve strese karşı tolerans yetilerinden oluşmaktadır.

5. Genel ruhsal durum alanı: İnsanın sağlıklı bir ruh hali içindeyken, öncelikle kendini ve sonra başkalarını olduğu gibi kabul edip hayattan zevk alabilmesini ifade eder. Optimizm ve mutluluk olmak üzere iki tane bileşeni vardır.

Cooper ve Sawaf'ın Duygusal Zekâ Modeli

Bu zekâ modelinde R.K. Cooper ve A. Sawaf duygusal zekâyı; insanın enerjisi, ilişkileri ve bilgisi üzerinde duyguların gücünü ve hızlı algılayışını etkin bir biçimde kullanma yeteneği olarak tanımlarlar. Duyguları Öğrenmek, Duygusal Zindelik, Duygusal Derinlik ve Duygusal Simya olmak üzere dört temel boyutu vardır (Cooper ve Sawaf, 1997).

Duyguları Öğrenmek; duygusal dürüstlük, duygusal enerji, duygusal geribildirim ve pratik sezgi gibi alt basamakları vardır. Duygusal Zindelik; güven çemberi, yapıcı hoşnutsuzluk, öz varlık, esneklik ve yenileme gibi alt basamakları vardır. Duygusal Derinlik; özgün potansiyel ve amaç, dürtüsellliği yaşamak, yetki olmadan etki ve adanmışlık gibi alt basamakları vardır. Duygusal Simya; düşünsel zaman değişimi, fırsatı sezinlemek, sezgisel akış ve geleceği yaratmak gibi alt basamakları vardır.

Petrides ve Furnham Modeli

Petrides ve Furnham duygusal zekâyı iki şekilde ele almışlardır. İlki 'özellik' olarak duygusal zekâ ve ikincisi 'bilgi işlem süreci' olarak duygusal zekâdır. Petrides ve Furnham zekâyı bir yetenek olarak kabul ederler. Duygusal zekâyı ise kişiliğin temel boyutlarıyla olan yakın ve güçlü ilişkisinden dolayı duygusal zekâyı bir "özellik-kişisel karakter özelliği" olarak ele almışlardır (Petrides ve Frunham, 2000a, 2000b ve 2001). Petrides ve

Furnham'ın modeline göre duygusal zeka becerileri aslında gerçekte var olan değil, daha çok algılanan becerilerdir ve kişisel olarak verilen bilgilerle ölçülebilir.

Petrides ve Furnham 2001'de yaptıkları duygusal zekâ ile ilgili içerik analizi çalışmalarında duygusal zekâ ve etkileri ile ilgili şu tabloyu oluşturmuşlardır (Petrides, Pita & Kokkinaki, 2007):

Tablo 1

Petrides ve Frunham'ın Duygusal Zeka Özellikleri

Duygusal Zekâ Özellikleri	Duygusal Zekâsı Yüksek Olan Bireylerin Özellikleri
Adapte olabilirlik	Esnek yeni koşullara uyum sağlamaya istekli olma
Kendine güven	Dürüst, açık sözlü ve haklarını savunabilen
Duygu algısı (Kendisi ve diğerleri)	Kendisi ve diğer insanların duyguları hakkında açık olma
Duyguları ifade etme	Duygularını başkalarına aktarabilme
Duyguları yönetme (diğerleri)	Başka insanların duygularını etkileyebilme
Duyguları düzenleme	Duygularını kontrol edebilme
Dürtüsellik (düşük)	Yansıtıcı ve isteklerine yenilme olasılıklarının daha düşük olması
İlişkiler	Kişisel ilişkiler kurabilme yeteneği
Öz saygı	Başarılı ve kendine güvenen
Öz motivasyon	Odaklanabilen ve sorunlarla yüzleşebilen
Sosyal farkındalık	İyi düzeyde sosyal becerileri ile sağlıklı iletişim kurabilen
Stres yönetimi	Baskı ve stres ile baş edebilme
Empati özelliği	Başka birinin bakış açısını alabilme
Mutlu olma özelliği	Neşeli ve hayatından memnun olma
İyimserlik özelliği	Kendine güvenme ve hayatın olumlu yönünü görebilme

(The location of trait emotional intelligence in personality factor space, K.V. Petrides, Ria Pita & Flora Kokkinaki, British Journal of Psychological Society (2007), 98, 273- 289' dan uyarlanmıştır.)

Duygusal Zekâyı Etkileyen Faktörler

Duygusal zekâ, kalıtsal özelliklerin zengin çevresel uyaranların etkisiyle gelişime açık bir zekâ alanıdır. Duygusal zeka yetilerini etkileyen yaş, beyin gelişimi, mizaç, kültürel ortam, model olma, ailesel faktörler gibi bir çok faktör bulunmaktadır (Ulutaş 2005, Şahin 2015, Macun 2017, Şen 2017). Bu araştırmada literatüre bakıldığında genel anlamda en çok değinilen cinsiyet, yaş, aile ortamı gibi duygusal zekâyı etkileyen bazı ana etkenlerden bahsedilebilir (Akaydın 2015, Şen 2017, İşmen 2001, Ulutaş 2005, Schilling 2009).

Cinsiyet

Cinsiyet faktörü duygusal zekâ gelişiminin yönünü belirleyen önemli bir faktördür. Anne karnından itibaren anne babanın çocukla kurmaya başladığı iletişim cinsiyeti doğrultusunda farklılıklar göstermektedir. Aileler kız çocuklarıyla daha yumuşak ses tonu kullanıp, onlara daha naif davranırken erkek çocuklarını daha yüksek sesli ve daha kaba hareketlerle sevmeyi tercih ederler. Duygularla baş edebilme konusunda verilen dersler kızlar ve erkeklere göre de değişir. Brody ve Hall (1993) yaptıkları bir çalışmada öfke dışında kız çocuklarıyla anne-babaların duygularını oğullarına göre daha fazla konuştuklarını saptamışlardır (Tuğrul,1999). Kız çocuklarıyla çok daha fazla kurulan iletişim onların erken dil gelişimini de desteklemekte ve duygularını ifade edebilme, empati kurabilmede daha çabuk ustalaşabilmektedirler.

Charbonneau ve Nicol, 2001; Davis ve Franzoi'in (1991) ergenlik çağındaki bireyler üzerinde ve Schutte ve diğerlerinin (1998) ise yetişkinler üzerinde yaptıkları araştırmalarda erkeklerin duygusal zekâ düzeylerinin kadınların duygusal zeka düzeylerinden daha düşük tespit ettiklerini aktarır. Karakuş (2008) ise çalışmasında, Livingstone ve Day'in (2005), duygusal algı boyutunda kadınların erkeklerden daha başarılı bulduklarını aktarır.

Yaş

Duygusal zekânın gelişimi anne karnından itibaren başlamaktadır. Anne karnındayken annenin ruhsal durumu ve bebekle iletişimi duygusal zekâyı etkilemektedir. Doğum sonrasında ise birçok çalışma bebeklerin annelerinin yüz ifadelerini anlamaya başladıklarını göstermektedir. Bir araştırmada 10 haftalık bebeklerin annelerinin mutlu, üzgün ve kızgın olduklarını onların yüz ifadelerinden ve ses tonlarından anlayabildikleri saptanmıştır (Haviland ve Lelwica'dan aktaran Tuğrul, 1999). Craig (1989) doğumdan sonra ilk altı ayda bebeklerin öfke gibi daha az özelleşmiş duyguları, altı aydan sonra ise sevinç, korku ya da kızgınlık gibi farklı duyguları yaşayabildiklerini tespit etmiştir. Crawford ve arkadaşları da (1992) çalışmalarında iki yaşındaki çocukların hem kızgınlıklarını hem de olumlu duygularını ifade edebildiklerini tespit etmişlerdir (Topşar, 2015). Yaşın ilerlemesiyle beraber daha çok duygunun yüz ifadesiyle tanınmaya başlaması ve okul öncesi ile ilkökul yıllarında bu sürecin daha hızlı bir gelişme gösterdiği görülmektedir. Multi-Health Systems Inc. (MHS)'in yaptığı testin sonucunu MHS başkanı

ve testin yayıncısı Stein (2000): “EQ seviyesi üzerinde istikrarlı ve önemli yaş etkisi vardır. Toplam EQ derecesi yaşla orantılı olarak yükselmiş ve kırklı yaşların sonları ve ellili yaşların başlarında doruk noktasına ulaşmıştır.” şeklinde belirtmiştir (Akt: Topşar, 2015).

Aile ortamı

Doğumdan itibaren çocuk anne-babayla etkileşim haline geçer. Aile ortamını toplumsal, kültürel, ekonomik ve sosyal durumlar ile aile içi iletişim belirler. Bunlar arasında en manipüle edilebilen ve kontrol kolaylığı açısından, aile içi iletişim bütün gelişim alanları için kritik bir unsurdur. Aile içi iletişim ebeveynler arasında, ebeveynler ve çocuklar arasında ve çocukların kendi aralarında olmak üzere üç farklı bağlamda yorumlanabilir. İletişim, anne karnından itibaren başlar ve okul öncesi dönemde birçok gelişim alanı için olduğu gibi sosyal-duygusal gelişim alanı için de kritik öneme sahiptir. Bebeklik döneminde güvenli bağlanmayı gerçekleştirebilen bebekler 4-5 yaşlarına geldiklerinde öğretmenleri tarafından zorlukların üstesinden gelebilen, meraklı, keşfetmeyi seven, özgüveni yüksek, becerikli ve emin çocuklar olarak tanımlanmıştır (Joffe ve Brain, 1982; Matas, Arend ve Sroufe, 1978; Arend, Grove ve Sroufe, 1980 ‘den aktaran Çağdaş, 2009, s.32). Güvenli bağlanmayı gerçekleştirebilen bebekler, evden ayrıldıkları zaman sosyal uyum ve stres yönetimi ile ilgili büyük problemler yaşamazlar. Okul öncesi eğitim kurumlarına başlayana kadar çocuklar evde anne babadan birçok sosyal, duygusal beceriyi kazanmış olurlar. Duyguları tanıma, anlamlandırma, uygun tepkiler verme ve isteklerini doğru yollarla ifade etme gibi beceriler evde aile ile kurulan iletişim kanalları aracılığıyla öğrenilir.

Birçok gelişim alanında olduğu gibi duygusal zekânın gelişiminde de aile çok önemli bir role sahiptir. Duygusal olarak çocuğun ilk etkileşime geçip rol model aldığı insanlar anne baba ve diğer aile bireyleridir. Üstelik bu etkileşim sadece didaktik ders anlatımı, öğüt vermek gibi değildir. Anne babanın birbirleriyle ve diğer insanlarla iletişimi, olaylar karşısında verdikleri tepkiler, duygularını ifade etme tarzları, hisler hakkında nasıl düşündükleri, empati kurma düzeyleri, çevrelerindeki olaylara karşı sergiledikleri duyarlılıkları gibi birçok konuda ebeveynler çocuklarına rol model olmaktadır ve çocuklar anlatılanlardan daha çok gördüklerini, yaşadıklarını daha iyi öğrenirler. Bunların yanı sıra

bazı hatalı ebeveyn tutumları çocukların duygusal zekâ gelişimlerini olumsuz etkilemektedir. Bunlar arasında en sık rastlananlar (Tuğrul, 1999); hisleri tamamen göz ardı eden ebeveynler, oldukça serbest bırakan ebeveynler, çok sıkı disiplin uygulanan ebeveynler ve tutarsız davranan ebeveynlerdir. Ebeveynlerin çocuklarının duygusal zekâlarının gelişimine katkısı yadsınamayacak derecede önemlidir.

Duygusal Zekâ ile İlgili Araştırmalar

Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Arı ve Seçer (2004) bazı değişkenlerin okul öncesi dönemdeki çocukların duygusal yüz ifadelerini tanıma becerilerini etkileyip-etkilememe durumunu incelemiştir. Çalışmalarında Cüceloğlu'ndan (1968) aldıkları, üzerinde mutlu, üzgün, şaşkın ve öfkeli yüz ifadeleri çizimleri olan resimleri kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini Konya il merkezinde okul öncesi eğitimi alan 100 çocuk oluşturmaktadır. Bu çalışmanın sonucunda çocukların cinsiyetinin, anne-babanın öğrenim düzeyinin ve alt sosyokültürel özelliklerin duygusal yüz ifadelerini tanıma becerilerini etkilediği görülmüştür. Ancak şaşkın yüz ifadesini tanıma becerisinde alt sosyo-kültürel özelliklerle anne öğrenim durumunun etkisi olmadığı ve kardeş sayısının da duygusal yüz ifadelerini tanıma becerilerini etkilemediği tespit edilmiştir.

Ulutaş (2005) duygusal zeka eğitiminin anasınıfına devam eden altı yaş çocuklarının duygusal zekâlarına etkisini incelemiştir. Araştırmasında 40 deney grubu, 40 kontrol grubu, 40 da placebo kontrol grubu olmak üzere 120 çocuğa yer vermiştir. Veri toplama araçları olarak “Sullivan Çocuklar için duygusal Zekâ Ölçeği”, “Sullivan Çocuklar için Kısa Empati Ölçeği” ve “Sullivan Öğretmenler için Çocukların Duygusal Zekâsını Değerlendirme Ölçeği” kullanılmıştır. Çalışmanın sonunda deney grubunun toplam duygusal zekâ puanında ve empati puanında anlamlı düzeyde artış görülmüştür. Yüzler testinde deney grubu yüzleri daha iyi tanımış ve gruplar arasında kontrol grubunun lehine sonuçlar tespit edilmiştir. Hikayeler testinde deney grubunun kontrol grubundan anlamlı düzeyde yüksek puanlar aldığı tespit edilmiştir. Anlama testinde deney grubunun diğer iki gruba kıyaslandığında en yüksek ortalamaya sahip olduğu saptanmıştır. Yine yönetme testinde de en yüksek ortalamanın deney grubuna ait olduğu görülmüştür. Öğretmenler için çocukların duygusal zekâsını değerlendirdiği ölçekte de deney grubunun ön test ile son

testi arasındaki farkın yüksek olduğu tespit edilmiştir. Deney grubuna eğitimin ardından 1 ay sonra yapılan kalıcılık testi ile eğitimin kalıcı etkisi de kanıtlanmıştır. Ulutaş çalışmasının sonucunda çocukları deney, placebo kontrol ve kontrol grupları şeklinde değerlendirdiğinde cinsiyetlerine, sosyo-ekonomik düzeylerine ve anne-baba öğrenim durumlarına göre anlamlı bir fark olmadığını tespit etmiştir. Ancak çocukları cinsiyetleri, sosyo-ekonomik düzeyleri ve anne-baba öğrenim düzeylerine göre değerlendirdiğinde anlamlı farklılıklar olduğunu, duygusal zeka eğitimi alan çocukların duygusal zeka eğitimi almayan çocuklara göre daha yüksek puanlar aldığını tespit etmiştir (Ulutaş, 2005).

Öztürk (2006) okul öncesi öğretmenlerinin duygusal zekâ yeteneklerini, iş doyumlarını ve tükenmişlik düzeylerini bazı değişkenler açısından karşılaştırmalı olarak incelediği çalışmada İç Anadolu Bölgesindeki 378 okul öncesi öğretmenine ulaşmıştır. Veri toplamak için “Bar-On Duygusal Zekâ Ölçeği”, “Hackman ve Oldman İş Doyumu Ölçeği” ve “Maslach Tükenmişlik Envanteri” kullanmıştır. Bu çalışmanın sonuna göre öğretmenlerin yaşı, yerleşim birimleri, hizmet içi eğitime katılım durumu ve mesleki kademeleri duygusal zekâlarını etkilememektedir. Yüksek lisans mezunu öğretmenlerin kişisel beceri puanları ön lisans ve lisans mezunlarından daha yüksektir. Okul öncesi öğretmenlerinin stresle başa çıkma puanlarının ve genel ruh hali puanlarının açık öğretim mezunlarının lehine olduğu tespit edilmiştir. Sosyal etkinliklere katılan öğretmenlerin kişisel becerileri, stresle başa çıkma, kişilerarası beceri, genel ruh hali, uyumluluk ve toplam duygusal zekâ puanları sosyal etkinliklere katılmayanlara göre daha yüksek olarak saptanmıştır.

Karayılmaz (2008) anasınıfına devam eden çocukların duygusal zekâ ve sosyal becerileri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Karayılmaz araştırmasına ilköğretim okullarının anasınıfına devam eden 266 çocuğu, bu çocukların öğretmenlerini ve ebeveynlerini dahil etmiştir. Çalışmasında “Sullivan Çocuklar için Duygusal Zekâ Ölçeği”, “Sullivan Öğretmenler için Çocukların Duygusal Zekâsını Değerlendirme Ölçeği” ve “Sosyal Uyum Beceri Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırma sonucunda duygusal zekâ puanı yüksek olan çocukların sosyal beceri puanlarının da yüksek olduğu tespit edilmiştir. Duygusal zekâ ve sosyal uyum becerileri toplam puanlarında sosyo-ekonomik düzeyleri yüksek olan çocukların lehine sonuçlar çıktığı görülmüştür. Cinsiyet ve kardeş sayısı değişkenlerinin çocukların duygusal

zekâ, öğretmen duygusal zekâ değerlendirme ve sosyal uyum becerileri ölçekleri toplam puanlarında anlamlı bir farka sebep olmadığı saptanmıştır.

Durmuşoğlu Saltalı (2010) duygu eğitiminin okul öncesi dönem çocuklarının duygusal becerilerine etkisini incelemiştir. 32 deney 32 de kontrol grubu olmak üzere Konya’da 64 çocukla çalışmış ve veri toplama aracı olarak da “Altı Yaş Çocuklarının Duygusal Becerilerinin Değerlendirilmesi Testini” kullanmıştır. Çalışmanın sonucunda deney grubu çocuklarının duyguları tanıma, duyguları anlama, duyguları ifade etme ve toplam duygusal beceri son testlerinin ön testlerinden anlamlı düzeyde yüksek olduğu tespit edilirken benzeri farklılık kontrol grubunda tespit edilmemiştir.

Akaydın (2015), 6 yaş çocuklarının duygusal zekâları ile annelerinin mizah tarzları arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasını Ankara’da 206 çocuk ve anneleriyle gerçekleştirmiştir. Araştırmasında çocukların duygusal zekâlarını ölçmek için “Sullivan Çocuklar için Duygusal Zekâ Ölçeği”, annelerin mizah tarzını belirlemek için ise “Mizah Tarzları Ölçeğini” kullanmıştır. Araştırma sonucunda Akaydın, çocuğun cinsiyetinin, devam ettiği kurum türünün, kurumdaki yılının, anne yaşının, mesleğinin ve eğitim durumunun duygusal zekâ üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark yarattığını saptamıştır. Sonuçlar; kız çocuklarının, 3 yıldan fazla okul öncesi eğitim kurumuna giden, annesi 41 yaş ve üzeri olan, bağımsız anaokullarına devam eden ve annesinin eğitim düzeyi yüksek olan çocukların lehine çıktığı tespit edilmiştir. Ayrıca çocukların yüzler testi ile annelerin kendini yıkıcı mizah boyutu arasında ise negatif, düşük ve anlamlı bir ilişki saptanmıştır.

Akaydın ve Akduman (2016) çocukların duygusal zekâ düzeyleri ile empatik becerileri arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Ankara’da 6 yaş grubu 206 çocuğa “Sullivan Çocuklar için Duygusal Zekâ Ölçeği”ni ve “Sullivan Çocuklar İçin Kısa Empati” ölçeğini uygulamışlardır. Çocukların cinsiyeti, okul öncesi eğitim kurumuna devam etme süresi ve devam ettiği okul öncesi eğitim kurum türü duygusal zekâ puanları üzerinde anlamlı fark yaratırken, çocukların yaşları ve doğum sıralarının anlamlı bir fark yaratmadığı tespit edilmiştir. Duygusal zekâ puanları ile empatik becerileri arasında ise pozitif yönde anlamlı bir ilişki saptanmıştır.

Şen (2017) okul öncesi dönem çocuklarının duygusal zekâ düzeyleri ile akran ilişkilerini incelediği çalışmada duygusal zekâ toplam puanı yüksek olan çocukların akran

ilişkilerinde daha başarılı olduklarını tespit etmiştir. 60-72 aylık 298 çocukla yaptığı çalışmada veri toplamak için “Sullivan Çocuklar için Duygusal Zekâ Ölçeği”, “Sullivan Çocuklar için Kısa Empati Ölçeği” ve “Ladd ve Profilet Çocuk Davranış Ölçeği”ni kullanmıştır. Cinsiyet bazında yalnızca Hikayeler alt testinde kızlar erkeklerden daha yüksek puanlar almıştır. Öğretmenlerin çocukların duygusal zekâlarını değerlendirdiği ölçekte ikinci sırada doğan çocuklar dördüncü sırada doğan çocuklara göre daha yüksek puanlar almışlardır. Duygusal zekâ toplam puanları, öğretmen değerlendirme ölçeği puanları ve empati puanlarında anne-babanın eğitim düzeyi yüksek olan ve annesi çalışan çocukların lehine sonuçlar tespit edilmiştir. Okul öncesi kurum türü bazında özel ve bağımsız anaokullarına giden çocukların duygusal zekâ toplam puanları anasınıflarına giden çocuklara göre daha yüksek çıkmıştır. Duygusal zekâ ve empati ölçeklerinde ilçede yaşayan çocukların puanları köyde yaşayanlara göre daha yüksek çıkmıştır. Çocukların duygusal zekâ ve empati puanları arttıkça asosyal, dışlanma, kaygılı, korkulu olma, hiperaktif ve saldırganlık puanlarının düşük çıktığı saptanmıştır.

İlgar ve Akbaba (2017) çalışmalarında, 5-6 yaş çocuklarının duygu düzenlemelerini bazı değişkenler açısından incelemişlerdir. Araştırma grubunu İstanbul’da yaşayan 551 çocuk ve anneleri oluşturmuştur. Araştırmanın ölçme araçlarını “Kişisel Bilgi Formu” ve “Duygu Düzenleme Ölçeği” oluşturmaktadır. Bu çalışmanın sonucunda erkek çocuklarının kız çocuklarına göre daha değişken bir ruh haline sahip oldukları ve daha fazla olumsuz duygular yaşadıkları saptanmıştır. Kardeş sayısı arttıkça duygu düzenleme becerisinde artış; değişkenlik-olumsuzluk alt boyutunda da üç ve üzeri kardeşi olanların iki kardeş olanlara göre daha yüksek puanlar aldığı tespit edilmiştir. Anne-baba ve çocuklardan oluşan çekirdek ailelerde yetişen çocukların duygu düzenleme becerileri daha kalabalık, geniş ailelerde yaşayan çocuklara göre daha fazladır. Anne yaşı düştükçe çocukların duygu düzenleme becerileri de düşmüştür. Annenin öğrenim düzeyi yükseldikçe çocukların duygu düzenleme becerileri yükselmiş, değişkenlik olumsuzluk puanları azalmıştır.

Macun (2017) “Okul Öncesi Çocuklarının Duygusal Zekâlarının İncelenmesi ve Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi”, adlı çalışmasını Ağrı’da 5-6 yaş grubu 411 okul öncesi çocuğu ve 21 okul öncesi öğretmeni ile gerçekleştirmiştir. Araştırmasında “Sullivan Çocuklar için Duygusal Zekâ Ölçeği”, “Sullivan Çocuklar için Kısa Empati Ölçeği”, “Sullivan Öğretmenler için Çocukların Duygusal Zekâsını Değerlendirme Ölçeği” ve

araştırmacının geliştirdiği “Öğretmenlerin Duygusal Zekâya İlişkin Görüş ve Uygulamalarını Belirleme Formu” ölçeklerini kullanmıştır. Araştırma sonucunda çocukların duygusal zekâlarının cinsiyet, yaş, doğum sırası, kardeş sayısı, annenin öğrenim durumu, annenin çalışma durumu, anne ve babanın yaşı ve ailenin gelir durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı fark göstermediği tespit edilmiştir. Babanın öğrenim durumuna göre bakıldığında ise duyguları tanıma ve toplam duygusal zekâ puanında lisans ve lisansüstü mezunu babaların lehine sonuçlar tespit edilmiştir. Babaları kamu ve özelde çalışan çocukların duyguları tanıma ve toplam duygusal zekâ puanlarının daha yüksek olduğu saptanmıştır. Çocukların empati düzeylerinin yaş, cinsiyet, doğum sırası, kardeş sayısı, annenin ve babanın öğrenim durumu, anne ve babanın çalışma durumu, anne ve babanın yaşı, ailenin gelir düzeyine göre anlamlı fark göstermediği tespit edilmiştir. Öğretmen gözlemlerine göre çocukların duygusal zekâları değerlendirildiğinde cinsiyet, yaş, doğum sırası, kardeş sayısı, anne-babanın yaşına göre anlamlı fark gözlenmediği, anne-babanın öğrenim durumuna göre lisans ve lisansüstü mezunlarının lehine sonuçların çıktığı tespit edilmiştir. Çocukların duygusal zekâları ile empati ve öğretmenler tarafından değerlendirilen duygusal zekâ puan ortalamaları arasında orta düzeyde pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Öğretmenlerle yapılan görüşmelere göre, öğretmenlerin duygusal zekâ kavramını genel olarak tanımlayabildikleri, özelliklerini ifade edebildikleri tespit edilmiştir. Öğretmenlerin etkinlikler sırasında çocukların duygusal zekâ özelliklerini gözlemleyebildikleri ve çoğunlukla gözlem yaptıkları, duygusal zekâ gelişimini en çok ailenin etkilediğini düşündükleri, duygusal zekâ gelişimini desteklemek için drama etkinliklerine sıklıkla başvurdıkları, çocukların duygusal zekâsının cinsiyet, anne-babanın yaşı ve ailenin gelir durumu gibi faktörlerden etkilediğini ifade ettikleri tespit edilmiştir.

Aydın (2018), okul öncesi çocuklarının öz düzenleme becerileri ile duygusal zekâları arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasını Ankara’da 5-6 yaş 300 çocukla gerçekleştirmiştir. Araştırmada “Okul Öncesi Öz Düzenleme Ölçeği” (OÖÖDÖ) ve “Sullivan Çocuklar İçin Duygusal Zekâ Ölçeği” kullanmıştır. Çalışmanın sonunda çocukların öz düzenleme becerileri ile duygusal zekâlarında yaş ve cinsiyetlerine göre anlamlı fark olduğu, öz düzenleme ile duygusal zekâ arasında düşük düzeyde anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Battal (2018) çalışmasında okul öncesi kurumlarında kullanılan resimli öykü kitaplarını duygusal zekâ yetileri açısından inceleyip bu konuda öğretmenlerin görüş ve

uygulamalarını ortaya koymuştur. Erzincan’da 101 okul öncesi öğretmenine ve bu öğretmenlerin en çok kullandığı 100 kitaba ulaşılmıştır. Araştırmada, “Resimli Öykü Kitabı Kullanılarak Duygusal Zekâ Yetilerinin Kazandırılmasına Yönelik Öğretmen Görüşlerini Ve Uygulamalarını Belirleme Formu” ve “Resimli Öykü Kitaplarında Duygusal Zekâ Yetilerini Belirlemeye Yönelik Kontrol Listesi” kullanılmıştır. Araştırma bulgularına göre resimli öykü kitaplarında duygusal zekâ yetileri açısından ilk sırada duyguları tanıma ve algılamaya yönelik özellikler yer alırken, öğretmenler kitaplarda duyguları yönetmeye özelliklerin daha fazla yer aldığını belirtmiştir. Ayrıca kitap çizimlerinde duyguların yüz ifadeleri ile verildiği, kitaplarda olumlu duygulara daha fazla yer verildiği ve öğretmen görüşlerine göre çocukların toplumsal hayatta daha rahat yaşayabilmesi için kitaplarda duygusal zekâ yetilerinin bulunması gerektiği tespit edilmiştir.

Yurtdışında Yapılan Araştırmalar

Adams (1993), 113 erkek ve 101 kız çocuk olmak üzere 3-5 yaş grubu 214 okul öncesi çocuğuyla yaş ve cinsiyet farklılıkları ile başkalarının duygularını belirlemek üzerine çalışmıştır. Çalışmasında “Broke Empati Ölçeği”ni uygulamıştır. Bu çalışmanın sonucunda 3 yaşında kız çocuklarının erkeklere göre diğerlerinin duygularını tanımlamakta daha iyi olduğunu, ancak 5 yaş grubunda erkek çocuklarının kız çocuklarına göre başkalarının duygularını empatik olarak daha doğru tanımlamakta olduğunu tespit etmiştir.

Fabes ve diğerlerinin (1999) çocukların duygu düzenleme süreçleri, duygulanım ve akranları arasında ki ilişkiyi inceledikleri çalışmaları yaş ortalaması 50 ay olan 135 okul öncesi dönemi çocuğu ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmada “Effortful Control (EC)” “akran etkileşimleri gözlem formu” kullanılmıştır. Bu çalışmanın sonucunda öz düzenleme becerisi yüksek olan çocukların akranlarıyla iletişimlerinde olumsuz duygular yaşama ihtimallerinin düşük olduğu tespit edilmiştir. Ama bu yalnızca akranlarıyla yoğun bir şekilde iletişimde bulunan çocuklar için anlamlı hale gelmektedir. Ayrıca yoğun etkileşim halinde olan çocuklardan duygu düzenleme becerisi yüksek olan çocukların daha yetkin sosyal davranışlar sergiledikleri tespit edilmiştir.

Leibowitz, Ramos-Marcuse ve Abersenio (2002) “Ebeveyn-çocuk duygu iletişimi, bağlanma ve duygusal anlatılar” çalışmalarını 4-6 yaş aralığında 44 okul öncesi çocuğu ve

bu çocukların ebeveynleri ile gerçekleştirmişlerdir. Çalışmalarında “Ayrılma Kaygı Testi” (Seperation Anxiety Test, SAT) ve “Duygu İletişim Görevi” (Emotion Communication Task) testlerini kullanmışlardır. Çalışmanın sonucunda; ebeveynlerin davranışlarıyla çocukların davranışlarının paralellik gösterdiğini tespit etmişlerdir. Ebeveyn ne kadar olumlu davranış sergilerse çocuk da o kadar olumlu ilişkiler içine girmektedir.

Melzi ve Fernandez (2004) anneler ile çocuklarının diyalogları sırasında aralarında geçen duygu sözcüklerinin, cinsiyet ve yaşa göre değişme durumunu incelemişlerdir. Peru’da yapılan bu çalışma 32 anne ve onların 3-5 yaş arasındaki çocuklarıyla gerçekleştirilmiştir. Ses kayıt cihazlarını kullanarak anneler ile çocuklarının seslerini kaydedilmiş ve sonrasında duygu türleri ile kullanılan duygu sözcükleri bazında kodlamalar yapılmıştır. Bu çalışmanın sonucunda yaş değişkeninin yalnızca çocukların kullandığı kelimelerde etkili olduğu görülürken cinsiyet bazında annelerin kız çocuklarına erkeklere göre daha fazla olumlu duygu sözcüğü kullandığı tespit edilmiştir.

Miller vd.(2006) düşük gelirli okul öncesi dönemindeki 60 çocukla duygusal yetkinliğin üç yüzü arasındaki ilişkiyi; duygu bilgisi, olumsuz duygu ifadesinin düzeyi ve duygu düzenlemesi ile sınıf ortamındaki davranışları incelemişlerdir. Duyguları ifade etme ile ilgili veriler bilgisayar yoluyla toplanıp iki gözlemci tarafından değerlendirilmiş, duyguları tanıma becerisi duygusal yüz ifadelerinden yararlanarak değerlendirilmiş ve duyguları anlama becerisi de çocuklara okunan 8 ayrı senaryodaki çocukların hissettiklerinin sorulması ile değerlendirilmiştir. Bununla beraber öğretmenler her çocuk için “Duygu Düzenleme Ölçeği”ni doldurarak duygu düzenleme becerilerinin, saldırgan davranış ve sosyal beceriye ilişkin iki ayrı ölçek daha doldurarak da diğer verilerin oluşturulmasını sağlamışlardır. Bu çalışmanın sonucunda duyguları düzenleme becerisi için duyguları tanıma becerisinin önemli bir yordayıcı değişken olduğu, sınıftaki saldırgan davranışların duyguları olumsuz ifade etme davranışıyla ilişkili olduğu, duyguları düzenleme becerisinin sınıf içi sosyal becerilerle ilişkili olduğu ve saldırgan davranış ile duyguları düzenleme becerisi arasında ters yönlü bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Domitrovitch, Cortes ve Greenberg (2007), çalışmalarına Pensilvanya’da 20 okul öncesi eğitim sınıfını dahil edilmişlerdir. 10 sınıf deney 10 sınıf kontrol grubu olmuştur. Deney grubuna 9 ay süreyle Alternatif Düşünme Stratejilerinin Desteklenmesi öğretim programını (Promoting Alternative Thinking Strategy, PATHS) uygulamışlardır. Okul yılının başında

ve sonunda, çocuk değerlendirmeleri ve öğretmen-çocuk değerlendirmeleri ile ebeveyn raporları toplanmıştır. Bu eğitim sürecinin sonunda Duygu Eğitimi Programının çocukların sosyal ve duygusal becerilerini geliştirmede başarılı olduğu tespit edilmiştir.

Stoica ve Rocco (2012) ebeveynlerin kişisel gelişimlerinin ve duygusal zekâlarının, çocukların duygusal gelişimlerini etkileyip etkilemediğini incelemek üzere bir çalışma yapmışlardır. Araştırmalarında aileler için, “Family Environment Questionnaire” (Aile ortamı anketi) ile “The Emotional İntelligence Questionnaire” (Duyugusal zeka anketi) uygulanarak, çocuklar için de “The Faces Test” kullanarak veri toplamışlardır. Çalışmaya 72-86 ay aralığında ve 40 erkek, 40 kız çocuğu olmak üzere 80 çocuk ve aileleri katılmıştır. Çocukları deney ve kontrol grubu olmak üzere 2 ye ayırmışlar ve her iki grupta da 20 kız 20 erkek yer almıştır. Bu çalışmanın sonucunda pozitif aile ortamının, duygularını ifade etmeleri için çocukları yüreklendirdiği, çocukların empati becerisini ve empati kapasitesini de olumlu yönde etkilediği tespit edilmiştir.

Alegre (2012), “Anne-Çocuk Birlikte Geçirilen Zaman ve Çocuğun Duygusal Zekâ Özelliği Arasındaki İlişki” adlı araştırmasında temel ebeveynlik uygulamalarının çocukların duygusal zekâları üzerinde faydalı olduğu sonucuna ulaşmıştır. 159 anne ve çocuğu ile çalışmışlardır. Verileri kendi kendini raporlama yöntemi ile toplamışlardır. Anneler ve çocuklarının birlikte gerçekleştirdikleri aktivitelerde harcadıkları zaman çocuk-ebeveyn ilişkisinde önemli görölmüş ve gelişimin farklı alanlarında etkili olduğu kanıtlanmıştır.

Turculet ve Tulbure (2014) ebeveynler ile çocuklarının duygusal zekâ düzeyleri arasındaki ilişkiyi inceledikleri çalışmaya 4 ile 7 yaş arasında 20 çocuk ve ebeveynleri katılmıştır. Bir okul dönemi boyunca çalışma gerçekleştirilmiştir. Ebeveynler için bir duygusal zekâ testi, çocuklar için ise bir gözlem formu uygulanmıştır. Bu çalışmanın sonucunda anneler ile çocukların duygusal zekâları arasında çok güçlü bir ilişki bulunmuştur.

Cho ve Lee’nin (2017) çalışmalarında Measurement Tools of Measuring Smartphone Addiction of Children-Adolescents of the Korea Network Information Center (Kore Bilgi Ağı Çocuk ve Ergenler İçin Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçüm Aracı) ile Korea Personality Inventory for Children (K-PIC) and Preschooler Behavior Questionnaire (PBQ) (Çocuklar İçin Kore Kişilik Envanteri ve Okul Öncesi Davranış Anketi) kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda küçük çocukların (1-6 yaş) akıllı telefon bağımlılığının problem davranışlara ve

duygusal zekâya etkisinin, akıllı telefon kullanan ebeveynlerin öz değerlendirme etkilerine aracılık etme durumları ile ilgili bir çalışma yapmışlardır. Bu çalışmada ebeveynlerin akıllı telefon kullanımına yönelik öz değerlendirmeleri ve yansıtıcı tutumlarının, küçük çocuklar tarafından akıllı telefon kullanımının olumsuz etkilerini azaltabildiği görülmüştür.

Krauthamer ve arkadaşları (2019), ekonomik olarak stresli ailelerde okul öncesi çocuklarının duygu ve empati konusunda olumlu ebeveynlik tutumlarının etkisini araştırmışlardır. Head Start sistemiyle eğitim alan 3-5 yaş arası 86 çocuk ve anneleri ile çalışılmıştır. Anne ve çocuklara hüznü bir video izletip, bu video üzerinde tartışmaları istenmiştir. Tartışmalar videoya kaydedilip uzmanlar tarafından kodlanarak değerlendirilmiştir. Sonuç olarak duygusal zekâsı ve empati beceresi güçlü olan annelerin çocuklarıyla daha olumlu iletişim kurdukları ve duygusal zekâlarını destekleyici davrandıkları görülmüştür.

BÖLÜM 3

YÖNTEM

Bu bölümde, okul öncesi eğitime devam eden 5-6 yaş çocukların duygusal zekalarının bazı değişkenler açısından incelenmesi amacıyla yapılan araştırmanın modeli, araştırmanın evren ve örnekleme, veri toplama araçları, verilerin toplan süreci ve verilerin analiz edilmesi ile ilgili bilgilere yer verilmesi amaçlanmıştır.

Araştırmanın Modeli

Araştırma, 5-6 yaş okul öncesi çocukların duygusal zekalarının; çocuğa ilişkin; cinsiyet, kardeş sayısı, okul öncesi eğitim alma süresi, devam ettiği okul öncesi eğitim kurumunun türü ile aileye ilişkin; annenin öğrenim durumu, babanın öğrenim durumu, annenin yaşı, babanın yaşı, annenin çalışma durumu gibi demografik verilere göre değişiklik gösterip göstermediğini inceleyen; ayrıca 5-6 yaş okul öncesi dönemi çocukların duygusal zekalarının anne-baba tutumu, sosyal beceri ve problem davranış gibi faktörlerle ilişkisini belirlemeye yönelik karşılaştırmalı ilişkisel tarama modelinde betimsel bir çalışmadır. İlişkisel araştırma, hiçbir müdahale edilmeden iki ya da daha çok değişken arasındaki ilişkinin incelendiği araştırmalardır (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Demirel, Karadeniz, 2012, s.184).

Araştırmanın Evreni ve Örnekleme

Araştırmanın evrenini 2017–2018 Eğitim-Öğretim yılında Kahramanmaraş Elbistan İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı anaokulları ve anasınıflarına devam eden 5-6 yaş

grubundaki çocuklar oluşturmuştur. Çalışmanın amacına uygun olarak evrenden Basit Küme Örneklem formülü (Saraçoğlu ve Kumral, 2007) kullanılarak; en az 327 çocuk olarak belirlenmiştir.

$$n = \frac{Nt^2pq}{d^2 N + t^2pq}$$

Formülde;

d: duyarlılık (0,05) , t: t tablosu istatistik değeri (1,96), p: görülme olasılığı (0,5), q: 1-p (0,5), N: Kitle (1731).

Çocuklara ulaşabilmek amacıyla, Elbistan İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne (MEM) bağlı 5 anaokulu, içinde anasınıfı bulunduran 50 okul arasından gönüllülük, ulaşılabilirlik ve kontrol açısından araştırmanın koşullarına uygun olan bazı okullar belirlenmiştir. Daha sonra bu okullar arasında araştırmacının ve veri toplanacak 5-6 yaş grupların okul saatlerinin uygun olmaması sebebiyle bazı okullarla görüşülerek değişim yapılmıştır. Bu doğrultuda çalışma grubuna 390 çocuk ve ebeveynlerini ile 23 öğretmen dahil edilmiştir. Ancak eksik ve hatalı doldurulan 36 veri seti çıkarılarak kalan 354 veri seti ile analiz sürecine geçilmiştir. Çalışmaya katılan çocukların ve ebeveynlerinin demografik özelliklerine ilişkin yüzde ve frekans dağılımları Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2

Çocukların ve Ebeveynlerinin Demografik Özelliklerine İlişkin Dağılımlar (n:354)

Değişkenler	Kategoriler	n	%
Cinsiyet	Kız	193	54,5
	Erkek	161	45,5
Okul öncesi eğitim alma süresi	1 Yıldan Az	137	38,7
	1 Yıldan Fazla	217	61,3
Devam ettiği kurum	Anasınıfı	121	34,2
	Anaokulu	233	65,8
Çocuğun kardeş sayısı	Tek çocuk	42	11,9
	2 Kardeş	184	52,0
	3 ve üzeri kardeş	128	36,2
Annenin yaşı	25- 29 yaş	102	28,8
	30-34 yaş	130	36,7
	35 ve üzeri	122	34,5
Babanın yaşı	25-29 yaş	15	4,2
	30-34 yaş	101	28,5
	35-39 yaş	125	35,3
	40 ve üzeri	113	31,9
Annenin öğrenim durumu	İlkokul mezunu	81	22,9
	Ortaokul mezunu	80	22,6
	Lise ve dengi okul mezunu	111	31,4
	Önlisans/lisans mezunu	82	23,2
Babanın öğrenim durumu	İlk ve ortaokul mezunu	102	28,8
	Lise ve dengi okul mezunu	126	35,6
	Önlisans/lisans mezunu	126	35,6
Annenin çalışma durumu	Evet	79	22,3
	Hayır	275	77,7

Bu araştırmada toplam 354 çocuk yer almıştır. Tablo 2 incelendiğinde çalışmaya katılan çocukların %54,5' inin kız çocuğu olduğu görülmektedir. Çocukların %61,3' bir yıldan fazla okul öncesi eğitim aldığı ve kurum türüne bakıldığında da %65,8' inin anaokuluna gittiği görülmektedir. Çocukların %52 si 2 kardeştir. Annelerin en fazla %36,7 oran ile 30-34 yaş aralığında yer aldığı; Babaların ise en fazla %35,3 oran ile 35-39 yaş aralığında yer aldığı görülmektedir. Annelerin çoğunluğu %31,4 ile lise ve dengi okul mezunu, babaların ise %35,6' sının lise ve dengi okul, %35,6' sının ise nlisans/lisans mezunu olduğu tespit edilmiştir. Annelerinin %77,7 oran ile büyük çoğunluğunun çalışmadığı görülmektedir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada, veri toplama araçları olarak; “Kişisel Bilgi Formu”, "Sullivan Çocuklar İçin Duygusal Zekâ Ölçeği (S-DZÖ)", “Sullivan ğretmenler için Çocukların Duygusal Zekalarını Değerlendirme Ölçeği (SÖDZDÖ)", “Anaokulu ve Anasınıfı Davranış Ölçeği (ADÖ)-Sosyal Beceri Alt Ölçeği- Problem Davranış Alt Ölçeği” ve “Ebeveyn Tutum Ölçeği, (ETÖ)” kullanılmıştır.

Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından oluşturulan bu formda; çocuğa ilişkin, çocuğun yaşı, cinsiyeti, okul öncesi eğitime devam etme süresi, devam ettiği kurum türü ve kardeş sayısı ile aileye ilişkin, annenin yaşı, babanın yaşı, annenin öğrenim durumu, babanın öğrenim durumu ve annenin çalışıp çalışmama durumlarını belirlemeye yönelik sorular yer almaktadır.

Sullivan Çocuklar için Duygusal Zekâ Ölçeği S-DZÖ (Sullivan Emotional Intelligence Scale for Children)

Çocuklar İçin Duygusal Zekâ Ölçeği, 1999 da Sullivan tarafından geliştirilmiştir. Duyguları tanıma, duyguları anlama ve duyguları yönetme gibi duygusal zekâ yetilerini ölçmek üzere Yüzler, Hikayeler, Anlama ve Yönetme bölümlerinden oluşmaktadır. Türkçe'ye uyarlaması Ulutaş (2005) tarafından yapılmıştır. Yapılan alışma sonucu S-DZÖ'nn birinci bölümü olan “Yüzler” testi için Cronbach alfa değeri 0.71, “Hikayeler”

testi için 0.54, “Anlama” testi için 0.63, “Yönetme” testi için 0.76 ve Duygusal Zekâ Ölçeği toplamı için 0.84 olarak tespit edilmiştir. Ölçeklerin Test-Tekrar-Test korelasyon sonuçları Yüzler testinde 0.97, Hikayeler testinde 0.97, Anlama testinde 0.98, Yönetme testinde 0.99 olarak tespit edilmiştir. Ölçek, dört ile on yaş arasındaki çocuklara bire bir olarak uygulanmaktadır. S-ÇDZÖ’nün “Yüzler” ve “Hikayeler” testinde amaç, çocuğun çeşitli yüz resimlerine bakarak ve anlatılan kısa hikayeleri dinleyerek doğru duyguları tanıma ve algılama yeteneğini ölçmektir. “Anlama” testi, çocuğun kendisinin ve başkalarının hissettiği duyguları algılama yeteneğini ölçmektedir. “Yönetme” testi ise çocuğun duygusal-sosyal ilişkiler ile ilgili uygun yorumlar yapmasını sağlamaktır. Sullivan Çocuklar İçin Duygusal Zekâ Ölçeği’nin değerlendirilmesinde doğru cevapların çok olmasıyla duygusal zekânın yüksek olması doğru orantılıdır. Çocuk bütün maddelere doğru cevap verdiğinde ölçekten en yüksek puan 41 puan alabilmektedir. Bir çocuğa ölçeği uygulama süresi ortalama 20-25 dakikadır. (Ulutaş ve Ömeroğlu, 2005).

Sullivan Öğretmenler için Çocukların Duygusal Zekalarını Değerlendirme Ölçeği ÖÇDZDÖ (Sullivan Teacher Rating Scale ofr Emotional Intelligence in Children)

Öğretmenler için Çocukların Duygusal Zekâlarını Değerlendirme Ölçeği, 11 maddeden oluşan derecelendirmeye dayanan bir ölçektir. Öğretmen her çocuk için ayrı ayrı form doldurur. Öğretmen gözlemleri doğrultusunda her bir soruyu “hiç (1 puan)”, “nadiren (2 puan)”, “bazen (3 puan)”, “sık sık (4 puan)”, “her zaman (5 puan)” şeklinde derecelendirir. Toplam puanın yüksek olması çocuğun duygusal zekâsının yüksek olduğunu gösterir.

Sullivan Öğretmenler için Çocukların Duygusal Zekâsını Değerlendirme Ölçeğinin Cronbach alfa 0.90 olarak tespit edilmiştir. Ölçeklerin Test-Tekrar-Test korelasyon sonuçlarına bakıldığında Öğretmenler İçin Çocukların Duygusal Zekâsını Değerlendirme Ölçeği’nin Cronbach alfa değerinin 0.99 olduğu tespit edilmiştir (Ulutaş, 2005).

Anaokulu ve Anasınıfı Davranış Ölçeği, ADÖ (Preschool and Kindergarten Behaviour Scales (PKBS-2))

“Sosyal Beceri Ölçeği” ve “Problem Davranış Ölçeği” olmak üzere birbirinden bağımsız iki ölçekten oluşur. Merrill K.W. tarafından 1994 yılında 3–6 yaş çocuklarının sosyal beceri ve problem davranışlarını ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Türkiye’deki çocuklar için uyarlama çalışması Özbey ve Alisinanoğlu (2009a) tarafından yapılmıştır. Ölçekte toplam 76 madde bulunmakta ve maddeler “Hiç, Nadiren, Bazen, Sıklıkla” seçeneklerini içeren Likert tipi dördümlü derecelendirme ile ölçülmektedir. Her bir çocuk için ölçeği uygulama süresi 10–12 dk. arasında değişmektedir.

Ölçeği ebeveynler, öğretmenler, yardımcı öğretmenler ve sosyal hizmet çalışanları doldurabilir. Ölçeği uygulayanın en az üç ay çocuğu gözlemlemiş olması ölçeğin güvenilirliği için önemlidir. “Hiç” seçeneği için 1 puan, “Nadiren” seçeneği için 2 puan, “Bazen” seçeneği için 3 puan, “Sıklıkla” seçeneği için ise 4 puan verilir. Puanların değerlendirilmesi, sosyal beceriler ve problem davranışlar alt ölçeklerine göre değişir.

“Anaokulu ve Anasınıfı Davranış Ölçeği-Sosyal Beceri Ölçeği”nde toplam 23 madde bulunmaktadır. Çocuklar ölçekten ne kadar yüksek puan alırsa sosyal beceriler açısından o kadar başarılı olarak değerlendirilmektedir. Sosyal Beceri Ölçeğinin Cronbach alfa değeri .94’tür (Özbey, 2009b).

“Anaokulu ve Anasınıfı Davranış Ölçeği-Problem Davranış Ölçeği”nde ise 42 madde bulunmakta ve toplam puanın düşük olması problem davranışların az olması şeklinde yorumlanır. Problem Davranış Ölçeği, Dışa Yönelim, İçe Yönelim, Benmerkezci ve Anti Sosyal olmak üzere dört faktörden oluşmaktadır. Problem Davranış Ölçeğinin Cronbach alfa değeri ise .96’dır (Özbey, 2009b).

Ebeveyn Tutum Ölçeği, ETÖ

ETÖ, Karabulut Demir ve Şendil (2008) tarafından ebeveynlerin 2-6 yaş arasındaki çocuklarına karşı olan davranışlarını ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. 2-6 yaş arasında çocuğu olan ebeveynlere uygulanabilen ölçek, 4 alt boyuttan ve 46 maddeden oluşmaktadır. Alt boyutlar şunlardır:

Demokratik Boyut: 2,5,6,7,10,13,14,15,18,20,23,25,29,36,37,38,42 olmak üzere 17 maddeden oluşmaktadır. Çocuğun ayrı bir birey olduğunu kabul etmeyi, bağımsız bir kişilik geliştirmesini ve fikirlerini rahatça ifade etmeye teşvik etmekle ilgilidir.

Otoriter Boyut: 3,9,11,19,26,27,32,35,39,40,45 olmak üzere 11 maddeden oluşmaktadır. Çocuğun ayrı bir birey olduğu kabul edilmez, ebeveynin çocuğun sahibi olduğu anlayışı hakimdir. Tek yönü iletişim, baskı, kurallara koşulsuz itaat, sözel ve fiziksel ceza gibi konuları içerir.

Aşırı Koruyucu Boyut: 4,8,12,16,21,22,28,41,46 olmak üzere 9 maddeden oluşmaktadır. Çocuğun kendi başına yetemeyeceği, bu nedenle sürekli korunması gerektiği inancı hakimdir. Uygun olmayan müdahaleleri, aşırı kontrolü, çocuğa sorumluluk vermekten kaçınmayı içerir.

İzin Verici Boyut: 1,17,24,30,31,33,34,43,44 olmak üzere 9 maddeden oluşmaktadır. Çocuğun her yaptığını hiçbir sınır koymadan hoş karşılama, çok fazla özgürlük tanıma ve çocuğu şımartma gibi konuları içerir.

Hazırlanan ölçek likert tarzındadır. Oluşturulan maddeler davranış biçimleri şeklindedir ve her bir davranış biçiminin karşısında cevaplayıcıların seçecekleri, sıklık oranlarına göre farklılaşan 5 seçenek bulunmaktadır. Her madde için bu seçeneklerden biri işaretlenmektedir “Her zaman böyledir” 5 puan; “Çoğunlukla böyledir” 4 puan; “Bazen böyledir” 3 puan; “Nadiren böyledir” 2 puan ve “Hiçbir zaman böyle değildir” 1 puan almaktadır. Bu şekilde ölçeği dolduran anne-babaların, söz konusu davranışı ne sıklıkta yaptıklarını ifade etmeleri sağlanmıştır. Her boyuttan alınan puanlar ayrı ayrı hesaplanarak her boyut için bir puan elde edilmektedir. En yüksek puan hangi boyuttan alınmışsa o boyutun temsil ettiği davranış şekli benimsenmiş anlamına gelmektedir (Karabulut Demir ve Şendil, 2008).

Verilerin Toplanması

- 1.Aşama: Araştırmada kullanılan veri toplama araçları için ölçekleri geliştiren ya da uyarlamasını yapan hocalara mail yolu ile ulaşarak, araştırmada kullanılmasına yönelik gerekli izinler alınmıştır (Ek 1, Ek 2, Ek 3).
- 2.Aşama: Araştırma sürecini başlatmak için Gazi Üniversitesi'nden ve ölçeklerin uygulanacağı çalışma grubuna ulaşmak için önce de Kahramanmaraş İl Milli Eğitim Müdürlüğünden sonra Elbistan İlçe Milli Eğitim Müdürlüğünden resmi izinler sağlanmıştır (Ek 4, Ek 5).
- 3.Aşama: Araştırmanın amacına uygun olarak örneklem sayısı doğrultusunda okullar belirlenmiştir.
- 4.Aşama: Belirlenen okullara gidilip önce yöneticiler araştırma ile ilgili bilgilendirilmiştir. Bazı okulların çalışma saatleri ile araştırmacının çalışma saatleri uymadığı için benzer özelliklere sahip başka okullar belirlenmiştir.
- 5.Aşama: Belirlenen okulların yöneticileri ile görüşüp öğretmenlerle toplantı yapmak için randevu alınmıştır.
- 6.Aşama: Toplantı günlerinde araştırmacı tarafından araştırma yapılacak okullara gidilerek araştırmanın amacı, araştırma süreci, ölçme araçlarının uygulanması ve verilerin toplanması ile ilgili konular hakkında yöneticiler ve öğretmenler bilgilendirilmiş, öğretmenlerin soruları cevaplandırılmıştır.
- 7.Aşama: Araştırmanın veri toplama araçlarından “Kişisel Bilgi Form”ları ve “Ebeveyn Tutum Ölçeği” sınıf öğretmenleri aracılığıyla ebeveynlere ulaştırılmış, doldurmaları sağlanmış ve tekrar öğretmenler aracılığıyla toplanmıştır.
- 8.Aşama: “Sullivan Öğretmenler için Çocukların Duygusal Zekâsını Değerlendirme Ölçeği” ve “Anaokulu ve Anasınıfı Davranış Ölçeği” öğretmenler tarafından her bir çocuk için doldurulmuştur.
- 9.Aşama: Sullivan Çocuklar İçin Duygusal Zekâ Ölçeği ise araştırmacı tarafından gönüllülük esasına dayalı olarak çocuklara bire bir uygulanmıştır. Uygulama eğitimi ortamından farklı, dikkat dağıtmayan, sessiz bir ortamda gerçekleştirilmiştir. Uygulama yapılacak okulların fiziksel şartları doğrultusunda uygulamalar gözlem penceresi bulunan

rehberlik odalarında veya idareci odalarında yapılmıştır. Camlı odaların bulunmadığı okullarda ortamda 3. kişinin bulunmasına dikkat edilmiştir. Ölçekler uygulanırken çocukların boyuna uygun masa ve sandalyeler kullanarak çocuk ve araştırmacı karşılıklı olarak oturmuştur. Çocukların cevapları araştırmacı tarafından anında ölçek cevap formlarına kodlanmıştır.

10.Aşama: Bu araştırmada çocuğa, ebeveyne ve öğretmenlere ayrı ölçme araçları uygulandığından veri toplama araçlarına bir çocuk için aynı kod verilmiştir. Ve analiz sürecine geçilmiştir.

Verilerin Analizi

İstatistiksel analiz SPSS 22.0 (Statistical Programme Social Sciences) paket programı ile yapılmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde kalitatif (nitel) veriler (cinsiyet, kardeş sayısı, eğitim durumu vb.) için frekansları ve yüzdeleri verilmiştir. Kantitatif (nicel) veriler için tanımlayıcı istatistiksel metotlardan ortalama ve standart sapma değerleri verilmiştir. Normal dağılan verilerin tespitinde kolmogrow smirrov testi uygulanmıştır. Nicel verilerin karşılaştırılmasında 2 grup olup normal dağılım gösteren DZ-cinsiyet, DZ-okul öncesi eğitim alma süresi analizinde t-testi, normal dağılım göstermeyen DZ-çocuğun devam ettiği kurum türü analizinde ise Mann Whitney-U testi uygulanmıştır. Nicel verilerin karşılaştırılmasında 3 ve üzeri grup olup normal dağılım gösteren DZ-kardeş sayısı, DZ-anne yaşı, DZ-baba yaşı verilerinin analizinde One Way Anova testi, normal dağılım göstermeyen DZ-anne öğrenim durumu, DZ-baba öğrenim durumu analizinde ise Kruskal Wallis testi uygulanmıştır. One Way Anova testi kullanılan verilerde çoklu karşılaştırma olarak LSD yöntemi kullanılırken Kruskal Wallis testi uygulanan verilerde çoklu karşılaştırma Conover-Iman testi ile yapılmıştır. Nicel verilerin arasındaki ilişki pearson korelasyon analizi ile değerlendirilmiştir. Tüm istatistiksel hesaplamalar, %95 güven aralığında, $p < 0,05$ anlamlılık düzeyinde değerlendirilmiştir.

Araştırmada kullanılan ölçeklerin güvenirlik sonuçları Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3

Uygulanan Ölçeklerin Güvenirlik Sonuçları

Uygulanan Ölçekler	Cronbach's Alfa
Toplam ÇDZÖ	0,69
➤ Yüzler	0,53
➤ Hikayeler	0,30
➤ Anlama	0,62
➤ Yönetme	0,69
ÖÇDZDÖ	0,95
Anaokulu ve Anasınıfı Davranış Ölçeği	0,85
➤ Sosyal Beceri Ölçeği	0,94
Sosyal İşbirliği Becerileri	0,94
Sosyal Bağımsızlık ve Sosyal Kabul Becerileri	0,91
Sosyal Etkileşim Becerileri	0,95
➤ Problem Davranış Ölçeği	0,93
Dışa Yönelim	0,96
İçe Yönelim	0,93
Antisosyal	0,61
Benmerkezci	0,78
Ebeveyn Tutumu Ölçeği	0,74
➤ Demokratik Alt Boyut	0,78
➤ Otoriter Alt Boyut	0,78
➤ Aşırı Koruyucu Alt Boyut	0,73
➤ İzin Verici Alt Boyut	0,72

BÖLÜM 4

BULGULAR ve TARTIŞMA

Bu bölümde, okul öncesi eğitimine devam eden 5-6 yaş çocukların duygusal zekalarının bazı değişkenler açısından incelenmesi amacıyla yapılan araştırmanın bulguları ve tartışmasına yer verilmiştir. Bulgular aşağıdaki sıralama ile incelenmiştir:

- Çocukların duygusal zeka, sosyal beceri ve problem davranışlarına ilişkin betimsel analizler,
- Çocukların duygusal zekalarına ilişkin bulgular ile yorumları,
- Çocukların duygusal zeka düzeyleri ile sosyal becerileri arasındaki ilişkiye ait bulgular ile yorumları,
- Çocukların duygusal zeka düzeyleri ile problem davranışları arasındaki ilişkiye ait bulgular ile yorumları
- Çocukların duygusal zeka düzeyleri ile ebeveyn tutumları arasındaki ilişkiye ait bulgular ile yorumları

Çocukların Duygusal Zekâ, Sosyal Beceri ve Problem Davranışlarına İlişkin Betimsel Analizler

Araştırmada kullanılan ölçek puanlarının betimsel analiz sonuçlarına ilişkin bulgular Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4

Araştırmada Kullanılan Ölçek Puanlarına İlişkin Betimsel Analiz Sonuçları

Uygulanan Ölçekler	Soru Sayısı	Ortalama	SS	Minimum	Maksimum
Toplam ÇDZÖ	52	30,89	4,41	14	40
➤ Yüzler	20	15,35	2,45	6	20
➤ Hikayeler	5	3,78	1,08	0	5
➤ Anlama	10	7,64	1,70	3	10
➤ Yönetme	7	4,12	1,83	0	7
ÖÇDZDÖ	11	40,92	10,59	12	55
Davranış Ölçeği	50	119,65	13,05	51	163
➤ Sosyal Beceri Ölçeği	23	78,91	11,25	23	92
*Sosyal İşbirliği	11	39,99	5,27	11	44
Becerileri					
*Sosyal Bağımsızlık ve	8	26,03	5,12	8	32
Sosyal Kabul Becerileri					
*Sosyal Etkileşim	4	12,88	3,19	4	16
Becerileri					
➤ Problem Davranış	27	40,73	12,31	27	82
Ölçeği					
*Dışa Yönelim	16	23,84	9,21	16	61
*İçe Yönelim	5	8,10	3,61	5	20
*Antisosyal	3	3,83	1,42	3	12
*Benmerkezci	3	4,96	2,20	3	12

Tablo 4'e bakıldığında toplam duygusal zekâ puanında alınabilecek maksimum puan 40'tır. Çocukların ortalamasının $\bar{X}$:30,89 sonucuna göre çalışmaya katılan çocukların genel olarak duygusal zekâlarının yüksek olduğu söylenebilir. Öğretmenlerin çocukların duygusal zekâsını değerlendirdiği ölçek puanına göre de $\bar{X}$:40,19 ortalama ile duygusal zekâ düzeyinin yüksek olduğu söylenebilir. Yine ölçeklerin ortalamalarına bakıldığında

sosyal beceri puanlarının ($\bar{X}$: 78,91) yüksek, problem davranış puanlarının ($\bar{X}$: 40,73) ise daha düşük olduğu görülmektedir.

Çocukların Duygusal Zekâlarına İlişkin Bulgular ile Yorumlar

Bu bölümde okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 5-6 yaş çocukların duygusal zekâlarının çocukların; çocuğa ilişkin, cinsiyet, okul öncesi eğitim alma süresi, okul öncesi eğitim kurumunun türü, kardeş sayısı ile aileye ilişkin, annenin çalışma durumu, annenin öğrenim durumu, babanın öğrenim durumu, annenin yaşı, babanın yaşı gibi değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 5-6 yaş çocukların duygusal zekâ puanlarının çocukların, cinsiyet değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla t-testi kullanılmıştır ve sonuçlar Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5

Çocukların Cinsiyetlerine Göre Duygusal Zekâ Ölçeklerinden Elde Ettikleri Puanlara İlişkin t-testi Sonuçları

	Kız (n=193)		Erkek (n=161)		t	p
	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS		
Toplam ÇDZÖ	30,59	4,49	31,24	4,30	-1,39	0,17
Yüzler	15,54	2,52	15,12	2,35	1,59	0,11
Hikayeler	3,73	1,06	3,84	1,11	-0,98	0,33
Anlama	7,51	1,63	7,80	1,78	-1,58	0,11
Yönetme	3,82	1,91	4,48	1,67	-3,49	0,00
ÖÇDZDÖ	42,01	9,90	39,62	11,25	2,10	0,04

* p<0,05

Tablo 5'te toplam ÇDZÖ puan ortalamaları, Hikayeler, Anlama ve Yönetme alt boyutlarında erkek çocuklarının yüksek puan aldığı, Yüzler alt boyutu ile ÖÇDZDÖ puan ortalamalarında ise kız çocuklarının puanlarının yüksek olduğu görülmektedir. Gruplar

arası fark t testi ile incelendiğinde ÇDZÖ Yönetme alt boyutu ($t: -3,49$ $p < 0,05$) puan ortalamalarında erkek çocuklarının lehine ve ÖÇDZDÖ puan ortalamalarında ise kız çocuklarının lehine istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu belirlenmiştir ($t: 2,10$ $p < 0,05$). Diğer ölçeklerden alınan puanlarda cinsiyet açısından istatistiksel olarak anlamlı fark yoktur ($p > 0,05$).

Duygusal zekâ ölçeğinin Yüzler boyutu çocukların duyguları tanıma becerilerini, Hikayeler ve Anlama boyutu çocukların kendisinin ve başkalarının duygularını algılama ve anlama yeteneğini, Yönetme boyutu ise çocukların sosyal ve duygusal ilişkiler ile ilgili uygun yorumlar yapıp doğru duygusal tepki verebilme becerisini ölçmektedir (Ulutaş, 2005).

Bazı çalışmalar duyguları tanımada cinsiyetler arası fark olmadığına (Karayılmaz 2008, Arı ve Şahin Seçer 2004, İlgar ve Akbaba 2017), bazı çalışmalar ise cinsiyetler arasında fark olduğuna (Akaydın 2015, Şen 2017, Katyal ve Awasti 2005, Hesieh, Wang, Fan ve Huang 2014, Ghani 2016, Harrod ve Scheer 2005, Yurdakavuştu 2012, Köse 2009, Oğuz 2006) işaret etmektedir. Seçer (2017) ve Bozkurt Yükçü'nün (2017) çalışmalarında da çocukların cinsiyetlerine göre duygu düzenlemeleri arasında anlamlı bir fark saptanmamıştır. Ersay'ın (2014) çalışmasında annelerin çocuklarının farklı duygularına farklı tepkiler verdiğini ancak bunun cinsiyete göre farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Bu çalışmada yüzler, hikayeler ve anlama testlerinde cinsiyet boyutunda anlamlı bir farka rastlanmamıştır. Alan yazında bir birinden farklı sonuçların olması, okul öncesi dönemi çocuklarının duygusal yetiler konusunda henüz büyük farklılıklar göstermediği sonucunu düşündürmektedir. Karayılmaz (2008) okul öncesi döneminin çocukların duyguları anlama ve yönetme becerileri bakımından çok farklı davranışlar göstermeleri için henüz erken olduğunu belirtmektedir.

Duyguları yönetme, daha karmaşık bir duygusal zekâ yetisidir ve kendini gözleme ile memnuniyetini erteleme yeteneklerini içerir (Ulutaş, 2005). Walter Mischel'in ünlü lokum testi, sonuçları itibariyle, bir hedef uğruna dürtüleri yadsıma yeteneği, duygusal özdenetimin özü olarak kabul edilebilir (Goleman, 2018a, s.122). Özyürek (2017) çocukların duygusal kavramları tanıma ve duygularını yönetme becerilerinin cinsiyete göre değişmediğini ancak duyguları yönetme becerilerinin yaşla beraber artış gösterdiğini çalışmasında tespit etmiştir. Çocuklar, duygularını bebeklikten itibaren sosyal ortamlardan

aldıkları tepkilere göre ayarlamaya çalışırlar. Bebeğin annesini gözlemleyerek başlattığı gözlem süreci, yaş ilerledikçe ve birbirinden farklı sosyal ortamlara girip, farklı bebek ve çocuklarla etkileşime girdikçe gelişir ve çocuğun duygularını yönetmesi, kontrol etmesi için fırsatlar yaratır. 5-7 yaşları arasında zihin ve beyin gelişimindeki artış, çocukların sorumluluk alma, bağımsızlık ve sosyal rollerin kazanımı artırır, içsel denetimlerini güçlendirir (Ulutaş, 2005). Özyürek (2017) de çalışmasında yaşla beraber duyguları yönetme yetisinin artış gösterdiğini tespit etmiştir. Literatüre bakıldığında duygusal zekâ ve alt boyutlarında genelde kızların erkeklerden daha yüksek puanlar aldığı görülmektedir (Ulutaş 2005, İkiz ve Kırtıl Görmez 2010, Köse 2009, Akaydın 2015, Şen 2017). Cinsiyetler arası duygu farklılıklarıyla ilgili araştırmalara göre kızların dil yetilerini erkeklere göre daha erken kazanmaları onları duygularını açıklama bakımından erkeklere göre daha deneyimli kılmaktadır (Brody ve Hall, 1993, s. 456, akt, Akaydın, 2015, Schilling 2009, s.35). İkiz ve Kırtıl Görmez (2010), Köse (2009), Akaydın (2015) ve Şen (2017) toplumsal ve kültürel olarak kız çocuklar ile erkek çocuklarının farklı yetiştirilme tarzları dolayısıyla çalışmaların genelinde duygusal zekâ sonuçlarının kız çocukların lehine çıkmasına sebep olduğunu belirtirler. Ancak bu çalışmada yalnızca ÖÇDZDÖ de kız çocuklarının erkek çocuklarına göre daha yüksek puan aldığı görülmektedir.

Bu çalışmada Yönetme testinde erkeklerin lehine sonuçlar tespit edilmiştir. Köseler (2009) 250 çocuk kitabını incelediği çalışmasında kadınların anne rolünde ve ev içerisinde, kız çocuklarının da anneye mutfakta ve temizlikte yardım ederken, erkek çocuklarının sosyal etkileşimin daha fazla olduğu alışveriş gibi dışarı etkinliklerinde yardım eder biçimde betimlendiğini tespit etmiştir. Aydılek Çiftçi (2011) çalışmasında 60-72 aylık çocuklardan; erkek çocuklar daha büyük gruplarla geniş alanlarda yapılan etkinlikleri tercih ederken, kız çocuklar daha küçük gruplarla dar alanlarda oynanabilen oyunları tercih ettiğini tespit etmiştir. Yağan Güder (2014) çalışmasında kız çocuklarının genellikle evcilik, komşuculuk, yemek yapma oyunları oynadığını; erkek çocuklarının ise daha çok hazine bulma, itfaiyecilik, arabacılık gibi oyunları oynamayı tercih ettiklerini tespit etmiştir. Sosyal etkileşimlerin daha fazla olduğu dışarı ve kalabalık grup oyunları bu çalışmanın sonucunda da görüldüğü gibi erkek çocuklarının duyguları yönetme becerilerinin gelişmesini sağlamış olabilir.

Yüzler, Hikayeler ve Anlama ölçekleri çocukların kendisinin ve başkalarının duygularını tanıma, algılama ve anlama yeteneği ile ilgilidir. Bu çalışmada cinsiyetler arası anlamlı bir fark tespit edilmemiştir. Bazı çalışmalar duyguları tanımada cinsiyetler arası farkın olmadığını saptamıştır (Arı ve Seçer 2004, Karayılmaz 2008, İlgar ve Akbaba 2017) Duyguları tanıma ve anlama becerileri temel beceriler olduğu için küçük yaşlarda kazanılmaktadır. Duygusal anlama iki yaşında duygusal dilin başlamasıyla görülür ve üç-dört yaşına doğru gelişir (Ulutaş, 2005). Bu çalışma 5-6 yaş grubu ile yapıldığı için, tüm çocukların kendisini ve başkalarının duygularını tanıma becerilerini kazanmış olduğu düşünülebilir.

Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 5-6 yaş çocukların duygusal zekâ puanlarının çocukların, kardeş sayılarına göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla One Way Anova testi kullanılmıştır ve sonuçlar Tablo 6’da sunulmuştur.

Tablo 6

Çocukların Kardeş Sayısına Göre Duygusal Zekâ Ölçeklerinden Elde ettikleri Puan Ortalamalarına İlişkin One Way Anova Testi Sonuçları

	Tek Çocuk (n:42)		2 Kardeş (n:184)		3 ve üzeri kardeş (n:182)			
	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS	F	p
Toplam ÇDZÖ	31,43	4,13	30,98	4,34	30,57	4,61	0,69	0,50
Yüzler	15,48	2,38	15,37	2,25	15,28	2,76	0,11	0,90
Hikayeler	3,93	1,07	3,80	1,12	3,69	1,02	0,91	0,40
Anlama	7,83	1,67	7,60	1,76	7,63	1,64	0,33	0,72
Yönetme	4,19	1,86	4,21	1,87	3,97	1,78	0,70	0,50
ÖÇDZDÖ	42,00	11,50	41,04	10,33	40,39	10,69	0,39	0,68

Tablo 6’de görülebileceği üzere Uygulanan One Way Anova testi sonucunda kardeş sayılarına göre bütün ölçeklerden alınan puanlarda istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmemiştir ($p>0,05$).

Araştırma sonucuna göre kardeş sayısı çocukların duygusal zekâları üzerinde anlamlı bir farka sebep olmamıştır. Araştırma sonucunu destekler nitelikte; kardeş sayısının duygusal

zekâ için anlamlı bir farklılığa sebep olmadığını tespit eden birçok çalışma mevcuttur (Karayılmaz 2008, Akaydın 2015, Arı ve Şahin Seçer 2004, İlgar ve Akbaba 2017, Oğuz 2006, Yurdakavuştu 2012). Akaydın (2015) ile Arı ve Şahin Seçer'e (2004) göre ailedeki birey sayısından çok bireyler arasındaki etkileşim çocukların duygusal zekâsını etkilemektedir. Okul öncesi eğitimin yaygınlaşması, bu konuyla ilgili arttırılan kamu spotu programları, sosyal medya paylaşımları, dergi, kitap, seminer, kongre vb. gibi görsel/yazılı basın ve etkinliklerin etkisiyle ebeveynlerde okul öncesi eğitim dönemi ile ilgili bilinç oranı artmış olabilir.

Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 5-6 yaş çocukların duygusal zekâ puanlarının çocukların, okul öncesi eğitim alma sürelerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla t-testi kullanılmıştır ve sonuçlar Tablo 7'de sunulmuştur.

Tablo 7

Çocukların Okul Öncesi Eğitim Alma Sürelerine Göre Duygusal Zekâ Ölçeklerinden Elde Ettikleri Puanlara İlişkin t-testi Sonuçları

	1 Yıldan Az (n:137)		1 Yıldan Fazla (n:217)		t	P
	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS		
Toplam ÇDZÖ	30,41	4,68	31,19	4,22	-1,62	0,11
Yüzler	15,24	2,50	15,42	2,43	-0,67	0,51
Hikayeler	3,69	1,03	3,83	1,11	-1,16	0,25
Anlama	7,47	1,69	7,74	1,71	-1,44	0,15
Yönetme	4,00	1,96	4,20	1,75	-0,97	0,34
ÖÇDZDÖ	39,77	10,66	41,65	10,50	-1,63	0,10

Tablo 7'de görülebileceği üzere çocukların okul öncesi eğitim alma sürelerine göre toplam ÇDZÖ, Yüzler, Hikayeler, Anlama, Yönetme alt ölçekleri ve ÖÇDZDÖ' den aldıkları puanlara ilişkin t-testi sonucunda bütün ölçeklerden alınan puanlarda okul öncesi eğitim alma süreleri açısından istatistiksel olarak anlamlı fark tespit edilememiştir ($p>0,05$).

Bazı çalışmalarda bu araştırmanın sonuçlarını destekler nitelikte okul öncesine devam etme süresinin duygusal bakış açısı alma becerilerini ve sosyal beceri ile davranışları etkilemediği saptanmıştır (Oğuz 2016, Paslı 2017). Oğuz'a (2016) göre okul öncesi eğitim programı içeriğinin bakış açısı alma konusunda hedef ve kazanımlar ile öğretmenlerin çalışmaları yetersiz kalmıştır. Bazı çalışmalar da ise bu araştırmanın sonucuyla çelişir nitelikte; okul öncesi eğitim alma süresi arttıkça çocukların duygusal zekâ becerilerinin ve empati becerilerinin olumlu etkilendiğini tespit etmiştir (Akbaş ve Temiz 2015, Kale Karaaslan 2012, Kuyucu 2012, Akaydın ve Akduman 2016). Kale Karaaslan (2012), Akaydın (2015), Akaydın ve Akduman'ın (2016) çalışmalarında ise 3 yıl ve daha fazla süredir okul öncesi eğitime devam çocukların lehine sonuçların tespit edildiği görülmüştür. Doğumdan itibaren okul öncesi eğitim süreci aile ortamında başlar. Ancak hızlı bir şekilde gelişmekte ve değişmekte olan sistem içerisinde belli bir döneme gelindiğinde gerek fiziksel, gerek sosyal-duygusal ve gerekse bilimsel alanların gelişiminin desteklenmesinde tek başına aile yetersiz kalacaktır. Bundan sonra ki süreçte devreye çocukların akranlarının ve birbirinden farklı, zengin uyaranların yer aldığı okul öncesi eğitim kurumları girecektir.

Erken çocukluk eğitiminin etkisini artırmak amacıyla çocukların okul öncesi eğitime katılmaları, devamlılıklarını sağlamak ve en az iki yıl eğitim almaları önerilir (Ulutaş ve Macun, 2018, s.619). Bu çalışmada çocukların eğitim süreleri 1 yıldan az ve 1 yıldan fazla olarak sınırlandırılmış olması, için okul öncesi eğitim alma süresinin duygusal zekâ puanlarını yordayabilmek için yeterli bir süre olmadığı düşünülebilir.

Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 5-6 yaş çocukların duygusal zekâ puanlarının çocukların devam ettikleri kurum türüne göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla Mann Whitney-U testi kullanılmıştır ve sonuçlar Tablo 8'de sunulmuştur.

Tablo 8

Çocukların Devam Ettiği Kurum Türüne Göre Duygusal Zekâ Ölçeklerinden Elde Ettikleri Puanlara İlişkin Mann Whitney-U Testi Sonuçları

	Anasınıfı (n:121)		Anaokulu (n:233)			
	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS	U	p
Toplam ÇDZÖ	31,07	4,48	30,79	4,39	14.039	0,95
Yüzler	15,47	2,51	15,29	2,42	14.039	0,41
Hikayeler	3,93	1,01	3,70	1,11	12.537	0,07
Anlama	7,64	1,65	7,64	1,73	14.170	0,94
Yönetme	4,03	1,94	4,17	1,78	14.793	0,63
ÖÇDZDÖ	39,07	10,93	41,88	10,30	16.100	0,03*

*p<0,05

Tablo 8’de görüleceği üzere uygulanan Mann Whitney U testi sonucunda çocukların gittikleri okul öncesi kurum türüne göre yalnızca ÖÇDZDÖ’den aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur (u: 16.100, p<0,05). Bu sonuca göre ÖÇDZDÖ’den alınan puanlarda anaokuluna giden çocukların puanları anasınıflarına giden çocuklara göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksektir. Toplam ÇDZÖ, Yüzler, Hikayeler, Anlama ve Yönetme testlerinden alınan puanlarda çocukların devam ettikleri okul öncesi kurum türüne göre istatistiksel olarak anlamlı fark yoktur (p>0,05).

Araştırmanın sonucunu destekler nitelikte ÖÇDZDÖ puanlarında (Şen, 2017), yüzler, hikayeler, anlama, yönetme ve toplam ÇDZÖ puanlarında, sosyal beceri (Günindi,2011) puanları açısından literatürde anaokullarının lehine sonuçlanan çalışmalar mevcuttur. Anaokullarının lehine sonuçlanan araştırmaların anasınıflarına nazaran anaokullarında çok daha fazla uyaran olması ve çok daha geniş bir alana sahip olması etkilemiştir (Stipek, Feiler, Daniels & Milburn, 1995’ten akt. Günindi, 2011). Şen’e (2017) göre fiziksel koşullar ve imkanların iyi olması çocukların duygusal zekâlarını olumlu yönde etkilemektedir.

Araştırmalar yüksek kaliteli okul öncesi eğitim alan çocukların sosyal-duygusal ve akademik beceriler açısından okula hazır oluşlarının yüksek olduğunu, kendilerini daha rahat ifade edebildiklerini, özgüvenlerinin daha yüksek olduğunu belirtmektedir (Ulutaş ve Macun, 2018, s.596). Okul öncesinde eğitimin kalitesini belirleyen ise fiziksel ortam, öğretmen, eğitim programı, idareci tutumları, çocuk ve ailedir. Hepsinin birbiriyle maksimum düzeyde etkileşim halinde bulunması eğitim kalitesini yükseltecektir.

Anaokullarında okul aile ve yakın çevrenin etkileşim halinde olduğu MEB ve sivil toplum kuruluşları destekli birçok proje gerçekleştirilmektedir. (Örneğin, Tema Vakfıyla gerçekleştirilen Minik Tema Projesi, Tubitak 4004 projeleri ve Kahramanmaraş Değerler Eğitimi Projesi (KADEP) gibi bölgesel projeler). Bu projeler genellikle okul, aile ve çocuk işbirliği ile yapılan projeler olup içerisinde daha çok çocukları faalleştiren, doğa, bilim, sanat ve kültürel değerlerle iç içe geçiren etkinliklere yer verilmektedir. Araştırmaya dahil edilen anaokullarında uygulanan bu tür projeler ve eğitim programları ÖÇDZDÖ’nde çocukların duygusal zekâ puanlarının yüksek çıkmasını sağlamış olabilir.

Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 5-6 yaş çocukların duygusal zekâ puanlarının çocukların annelerinin yaşlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla One Way Anova testi kullanılmıştır ve sonuçlar Tablo 9’da sunulmuştur.

Tablo 9

Çocukların Annenin Yaşına Göre Duygusal Zekâ Ölçeklerinden Elde ettikleri Puan Ortalamalarına İlişkin One Way Anova Testi Sonuçları

	25-29 yaş (n:102)		30-34 yaş (n:130)		35 yaş ve üzeri (n:122)				
	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS	F	p	Çoklu Karşılaştırma
Toplam ÇDZÖ	30,63	4,44	30,45	4,40	31,57	4,36	2,32	0,10	-
Yüzler	15,19	2,66	15,04	2,43	15,82	2,23	3,57	0,03*	1-2 :0,65 1-3 :0,05** 2-3 :0,01**
Hikayeler	3,71	1,14	3,68	1,18	3,93	0,89	2,01	0,14	-
Anlama	7,66	1,67	7,54	1,78	7,73	1,65	0,40	0,67	-
Yönetme	4,08	1,79	4,18	1,82	4,09	1,89	0,12	0,89	-
ÖÇDZDÖ	40,43	9,72	40,75	11,04	41,51	10,84	0,31	0,73	-

*p<0,05

**25-29 yaş: 1,
30-34 yaş: 2,
35 yaş ve üzeri: 3

Tablo 9’da annelerin yaşına göre toplam ÇDZÖ, Yönetme, Hikayeler, Anlama alt ölçekleri ve ÖÇDZDÖ’ ne ait puan ortalamalarında fark olmadığı tespit edilmiştir. Yüzler alt

ölçeğinde ise anne yaşına göre çocukların ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur ($F:3,57$ $p<0,05$). Gruplar arası farkı belirlemek için post-hoc tekniklerinden yararlanılarak LSD test uygulanmış ve sonucunda toplam Yüzler puanı, annesinin yaşı 35 ve üzeri olan çocukların annesinin yaşı 25-29 ve 30-34 olanlara göre istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmüştür. Toplam ÇDZÖ, Hikayeler, Anlama ve Yönetme testleri puan ortalamalarında anne yaşı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark yoktur ($p>0,05$).

Duygusal zekâ ölçeğinin Yüzler boyutu çocukların duyguları tanıma becerilerini ölçmektedir (Ulutaş, 2005). Akaydın (2015) ile İlgar ve Akbaba (2017) çalışmalarında bu araştırmanın sonucunu destekler nitelikte annelerin yaşı arttıkça çocuklarının duygusal zekâ düzeylerinin ve duygu düzenleme puanlarının da arttığını tespit etmişlerdir. Akaydın'a (2015) göre annelerin yaşının artması çocukları ile kurdukları iletişim becerilerinde de tecrübelerinin artmasını sağlamıştır. Bu bulguların yanı sıra Canbolat (2017) ve Oğuz (2006) da anne ve baba yaşının çocukların sosyal beceri, problem davranış ve duygusal bakış açısı alma becerilerinde etkileyici bir faktör olmadığını saptamışlardır. Canbolat (2017) çocukların duygusal zekâsını desteklemek için önemli olan annenin yaşı değil, annenin destekleyici ilgisi olduğunu ileri sürmektedir. Bu çalışmada yaşı ilerlemesi ile deneyimlerin artması, beklentilerin ve yaşam tarzının değişmesi annelerin çocukları ile kurdukları iletişimin kalitesini arttırmış olabilir.

Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 5-6 yaş çocukların duygusal zekâ puanlarının çocukların babalarının yaşına göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla One Way Anova testi kullanılmıştır ve sonuçlar Tablo 10'da sunulmuştur.

Tablo 10

Çocukların Baba Yaşına Göre Duygusal Zekâ Ölçeklerinden Elde Ettikleri Puanların One Way Anova Testi Sonuçları

	34 yaş ve altı (n:116)		35-39 yaş (n:125)		40 yaş ve üzeri (n:113)			
	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS	F	p
Toplam ÇDZÖ	30,63	4,26	31,22	4,30	30,79	4,70	0,57	0,57
Yüzler	15,25	2,31	15,32	2,38	15,49	2,68	0,28	0,75
Hikayeler	3,81	1,16	3,78	1,08	3,74	0,99	0,11	0,90
Anlama	7,66	1,68	7,70	1,72	7,55	1,72	0,24	0,79
Yönetme	3,91	1,76	4,42	1,78	4,01	1,93	2,75	0,07
ÖÇDZDÖ	39,94	10,56	42,01	10,26	40,73	10,94	1,18	0,31

Çocukların duygusal zeka puanlarında babanın yaşına göre toplam ÇDZÖ, Yüzler, Hikayeler, Anlama ve Yönetme alt testleri ile ÖÇDZDÖ'den aldıkları puanların istatistiksel olarak anlamlı farka sebep olmadığı tespit edilmiştir ($p>0,05$).

Bu araştırmanın sonucunu destekler nitelikte araştırmalar mevcuttur (Oğuz 2006, Macun 2017). Macun'a (2017) göre genç ebeveynler enerjileri ve merakları ile olgun ebeveynler ise deneyimleri ile çocuklarının duygusal gelişimlerine destek olabilmektedir. Bu nedenle ebeveynin yaşının çocukların duygusal zeka gelişiminde farklı alanlarda etkiye neden olabilmektedir.

Çocukların bakımı, temizlik gibi ev içi düzenlemeler ve aile ilişkilerinin düzenlenmesi Türkiye de dahil birçok toplumda çok büyük oranda kadına aittir. (Türkiye İstatistik Kurumu [TÜİK], 2006; United Nations Statistics Division [UNSD], 2010'dan akt: Pehlivan, 2014). Özellikle 0-6 yaş, bebeklikle beraber okul öncesi dönemde çocuklar öncelikli olarak anneye bağımlı oldukları için çoğu zaman babalar ikinci planda kalıp, çocuklarıyla daha sınırlı etkileşim halinde olmaktadır. Bu durum doğrultusunda babanın yaşının, çocuğun duygusal zekâsını etkileyecek önemli bir unsur olmadığı şeklinde yorum yapılabilir.

Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 5-6 yaş çocukların duygusal zekâ puanlarının çocukların annelerinin öğrenim durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla Kruskal Wallis testi kullanılmıştır ve sonuçlar Tablo 11’de sunulmuştur.

Tablo 11

Çocukların Annenin Öğrenim Durumuna Göre Duygusal Zekâ Ölçeklerinden Elde Ettikleri Puanlara İlişkin Kruskal Wallis Testi Sonuçları

	İlkokul Mezunu (n:81)		Ortaokul Mezunu (n:80)		Lise ve Dengi Okul Mezunu (n:111)		Önlisans/lisans Mezunu (n: 82)				
	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS	KW	p	Çoklu Karşılaştırma
Toplam ÇDZÖ											1-2 :1,00
											1-3 :1,00
											1-4 : 0,02*
											2-3 : 1,00
											2-4 : 0,01*
											3-4 : 0,04*
Yüzler	15,40	2,19	14,84	3,00	15,21	2,59	16,00	1,69	5,69	0,13	-
Hikayeler	3,64	1,11	3,69	1,12	3,76	1,06	4,02	1,01	6,78	0,08	-
Anlama	7,62	1,64	7,48	1,82	7,54	1,72	7,95	1,62	3,70	0,30	-
Yönetme	3,96	1,88	3,93	1,84	4,18	1,76	4,39	1,87	4,21	0,24	-
ÖÇDZDÖ											1-2 :1,00
											1-3 :<0,00*
											1-4 :<0,00*
											2-3 :0,00*
											2-4 :0,01*
											3-4 :1,00

*İlkokul mezunu : 1

Ortaokul mezunu: 2

Lise ve dengi mezunu: 3

Yüksek okul/fakülte mezunu: 4

*p<0,05

Tablo 11’de uygulanan Kruskal Wallis testi sonucunda annelerin öğrenim durumuna göre toplam ÇDZÖ’den aldıkları puanlar arasında (KW: 13,17 p<0,05) ve ÖÇDZDÖ’den aldıkları puanlar arasında (KW: 33,45 p<0,05) istatistiksel olarak anlamlı fark bulunduğu

görülmektedir. Yüzler, Anlama, Hikaye ve Yönetme testinde anlamlı bir fark saptanmamıştır.

Bu sonuca göre farkların hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için post-hoc tekniklerinden yararlanılarak Conover-Iman testi uygulanmış ve sonucunda duygusal zekâ ölçeğinden alınan puanlar değerlendirildiğinde önlisans/lisans mezunu annelerin çocuklarının puanları ilkokul, ortaokul ve lise ve dengi okul mezunu annelerin çocuklarının puanlarına göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksektir ($p<0,05$).

ÖÇDZDÖ'den alınan puanlar incelendiğinde; lise ve dengi okul mezunu annelerin çocuklarının puanları, ilkokul ve ortaokul mezunu annelerin çocuklarının puanlarına göre ve önlisans/lisans mezunu annelerin çocuklarının puanlarının ilkokul ve ortaokul mezunu annelerin çocuklarının puanlarına göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Duygusal zekanın Yüzler, Hikayeler, Anlama ve Yönetme alt testlerinde ise annenin öğrenim durumu açısından istatistiksel olarak anlamlı fark yoktur ($p>0,05$). Araştırma bulguları annenin öğrenim seviyesi arttıkça çocukların duygusal zekâ puanlarının da arttığına işaret etmektedir.

Literatüre bakıldığında araştırma sonuçlarını destekler nitelikte; annenin öğrenim seviyesi yükseldikçe çocukların duygusal zekâ puanlarının, duygu düzenleme becerilerinin, duyguları tanıma becerilerinin ve empati becerilerinin olumlu yönde etkilendiği görülmüştür (Şen 2017, Akaydın 2015, Harrod ve Scheer 2005, Arı ve Seçer 2004, Kale Karaaslan 2012, Macun 2017, İlgar ve Akbaba 2017, Akbaş ve Temiz 2015). Macun'a (2017) göre annelerin öğrenim seviyesi arttıkça çocukları ile etkileşim ve iletişim düzeyi de arttığından çocukların duygusal zekâları olumlu anlamda etkilenmektedir. Akaydın'a (2015) göre annenin öğrenim seviyesinin artması çocuk yetiştirme tutumlarını ve çocuklarla iletişimini olumlu yönde etkiler. Bu da çocukların duygusal zekâsını olumlu etkilemiştir. Öğrenim seviyesi arttıkça ve bir üst öğretim kademesine geçtikçe insanların başkalarıyla etkileşimi ve farkındalık seviyesi de artar. Farkındalığın artmış olması eğitim seviyesi yüksek annelerin bilgiye ulaşma yollarını bilmesini ve çocukların bütün gelişim alanları ile ilgili destek almalarını kolaylaştırmış olabilir. Bu gelişmeler doğrultusunda, çocuğuyla doğru iletişim kurup, kaliteli zaman geçirmeyi bilen annelerin çocuklarının duygusal zekâ puanlarının yükselmesinde etkili oldukları düşünülebilir.

Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 5-6 yaş çocukların duygusal zekâ puanlarının çocukların babalarının öğrenim durumlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla Kruskal Wallis testi kullanılmıştır ve sonuçlar Tablo 12’de sunulmuştur.

Tablo 12

Çocukların Babalarının Öğrenim Durumuna Göre Duygusal Zekâ Ölçeklerinden Elde Ettikleri Puanların Kruskal Wallis Testi Sonuçları

	İlkokul/Ortaokul Mezunu (n:102)		Lise ve Dengi Okul Mezunu (n:126)		Önlisans/lisans Mezunu (n:126)		KW	p	Çoklu Karşılaştırma
	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS			
Toplam ÇDZÖ	30,67	4,39	29,95	4,11	32,00	4,51	17,93	0,00*	1-2: 0,54 1-3: 0,028** 2-3: 0,00**
Yüzler	15,19	2,65	15,10	2,58	15,73	2,11	3,24	0,20	-
Hikayeler	3,74	1,19	3,69	1,04	3,90	1,03	3,03	0,22	-
Anlama	7,57	1,79	7,43	1,64	7,90	1,67	5,43	0,07	-
Yönetme	4,18	1,75	3,73	1,80	4,47	1,87	11,96	0,00*	1-2: 0,21 1-3: 0,45 2-3: 0,00**
ÖÇDZDÖ	36,67	±10,23	42,14	±9,91	43,14	±10,61	25,42	0,00*	1-2: 0,00** 1-3: 0,00** 2-3: 1,00

*p<0,05

**İlkokul/ortaokul mezunu:1

Lise ve dengi okul mezunu:2

Yüksekokul /Fakülte mezunu: 3

Babaların öğrenim durumuna göre Yüzler, Hikayeler ve Anlama alt ölçeğiden aldıkları puanların çocukların duygusal zeka puanlarında anlamlı bir farka sebep olmadığı tespit edilmiştir (p>0,05). Uygulanan Kruskal Wallis testi sonucunda babaların öğrenim durumuna göre çocukların toplam ÇDZÖ (KW:17,93 p<0,05), Yönetme alt ölçeğinden (KW:11,96 p<0,05) ve ÖÇDZDÖ’den (KW:25,42 p<0,05) aldıkları puanlar arasında

istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur. Bu sonuçlara göre farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için post-hoc tekniklerinden yararlanılarak Conover-Iman testi uygulanmış ve sonucunda toplam ÇDZÖ'den alınan puanlar önlisans/lisans mezunu babaların çocuklarının ilkokul/ortaokul ve lise mezunu olan babaların çocuklarına göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Yönetme alt ölçeğinden aldıkları puanlar değerlendirildiğinde önlisans/lisans mezunu babaların çocuklarının puanları lise mezunu olan babaların çocuklarının puanlarına göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksektir. ÖÇDZDÖ'den alınan puanlar değerlendirildiğinde; önlisans/lisans mezunu babaların çocuklarının ilkokul/ortaokul mezunu babaların çocuklarının puanlarına göre; lise mezunu babaların çocuklarının da ilkokul/ortaokul mezunu babaların çocuklarının puanlarına göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Literatüre bakıldığında bu çalışmanın sonucunu destekler nitelikte; baba öğrenim durumunun çocukların duygusal zekâlarını, duyguları tanıma becerilerini, duygusal farkındalık ve duygusal bakış açısı alma becerilerini olumlu etkilediği çalışmalar mevcuttur (Arı ve Seçer 2004, Şen 2017, Oğuz 2006, Macun 2017, Yurdakavuştu 2012, Kuyucu 2012). Arı ve Seçer'e (2004) göre ebeveynlerin öğrenim düzeyleri yükseldikçe çocuklarıyla iletişim kurma becerileri de yükselmekte ve bu durum duygularla ilgili konularda çocuklarını daha fazla desteklemelerini sağlamaktadır. Macun'a (2017) göre ailede baba rolündeki bireylerin öğrenim düzeyinin yüksek olması, çocuk gelişimi konusunda kendilerini daha yeterli görmelerini daha demokratik ve cinsiyet kalıp yargılardan uzak olmalarını ve ebeveyn sorumluluğunu daha çok almalarını sağlamaktadır. İnsanların sağlıklı ve düzenli bir hayat yaşayabilmeleri için her dönemin ihtiyaçları değişmektedir ve insanlar ancak bu değişimlere adapte olabildiği sürece akıl ve ruh sağlıklarını koruyarak aile birliğini devam ettirebilirler. Anne karnından itibaren başlayan ebeveyn ve çocuk etkileşimi uzunca yıllar, kadının iş hayatında ya hiç bulunmadığı ya da daha az aktif olduğu dönemlerde yalnızca anne sorumluluğuna bırakılmıştır. Babaların da en az anneler kadar çocukların psiko-sosyal ve zihinsel gelişimlerinde etkin rol oynayabileceklerini araştırmalar ortaya koymaktadır (Çağdaş, 2009, s.37). Üstelik babaların doğrudan ve dolaylı olmak üzere çocukları üzerinde iki farklı rol etkisinin olduğu tespit edilmiştir. Çocuklarıyla bire bir kurduğu iletişim ve temasla doğrudan, eşiyile kurduğu sağlıklı iletişim etkileşim ile de çocuklarına doğru rol model olarak dolaylı etkisi

vardır (McBride, 1990 dan akt: Çağdaş ve Şahin Seçer, 2009, s.116). Baba çocuğun yaşamına aktif katıldığında sosyal, duygusal ve bilişsel yetenekleri, iç denetim odakları, problem becerileri, empati becerileri, kendine güven ve sosyal uyumları artmaktadır (Kuzucu, 2011). Günümüzde anne ve babanın öğrenim seviyesinin artması, çocukların gelişimi, bakımı ve eğitimi ile ilgili konularda farkındalık ve bilinç seviyesini artırmış ve bu doğrultuda da babalar çocuklarının gelişimi ile ilgili aktif roller almaya başlamıştır. Bu araştırmanın sonucunda da görüldüğü gibi babanın öğrenim seviyesinin artması çocuklarla geçirilen kaliteli zamanın artmasını ve bu durum da çocukların duygusal zekâ puanlarının yükselmesini sağlamış olabilir.

Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 5-6 yaş çocukların duygusal zekâ puanlarının çocukların annelerinin çalışma durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla t-testi kullanılmıştır ve sonuçlar Tablo 13’ te sunulmuştur.

Tablo 13

Çocukların Annenin Çalışma Durumuna Göre Duygusal Zekâ Ölçeklerinden Elde ettikleri Puan Ortalamalarına İlişkin t-testi Sonuçları

	Evet (n:79)		Hayır (n:275)			
	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS	t	p
Toplam ÇDZÖ	31,71	4,53	30,65	4,36	1,88	0,06
Yüzler	15,41	2,39	15,33	2,47	0,23	0,82
Hikayeler	3,99	0,99	3,72	1,10	2,09	0,04*
Anlama	7,78	1,73	7,60	1,70	0,87	0,39
Yönetme	4,53	1,75	4,00	1,85	2,27	0,02*
ÖÇDZDÖ	41,53	11,68	40,75	10,26	0,58	0,56

p<0,05

Tablo 13’de toplam ÇDZÖ, Yüzler, Anlama ve ÖÇDZDÖ den alınan puan ortalamalarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilemediği görülmektedir. Uygulanan t-testi sonucunda annelerin çalışma durumuna göre çocukların Hikayeler alt ölçeğinden (t: 2,09

$p<0,05$) ve Yönetme alt ölçeğinden ($t: 2,27$ $p<0,05$) aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur. Bu sonuca göre anneleri çalışan çocukların anneleri çalışmayan çocuklara göre Hikayeler ve Yönetme alt ölçeklerinden aldıkları puanlar daha yüksektir. Diğer ölçeklerden alınan puanlarda annenin çalışma durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı fark yoktur ($p>0,05$).

Bu araştırmanın sonucunda çalışan annelerin çocuklarının Hikayeler ve Yönetme puanlarının diğer gruba göre yüksek olduğu görülmektedir. Literatürde bu bulguları destekler nitelikte çalışmalara rastlanmaktadır. Şen (2017) annesi çalışan çocukların Yüzler, duygusal zekâ toplam puanı, empati ve öğretmenler için çocukların duygusal zekâlarını değerlendirme ölçeklerinden aldıkları puanların annesi çalışmayan çocuklara göre daha yüksek olduğunu bulgulamıştır. Akaydın'ın (2015) çalışmasında annesi ev hanımı olan çocukların duygusal zekâ puanlarının, annesi öğretmen, memur ve serbest meslek çalışanı olan çocuklara göre daha düşük olduğu saptanmıştır. Bu bulguların yanı sıra İlgar ve Akbaba'nın (2017) çalışmasında annenin çalışma durumunun çocukların duygu düzenleme ve değişkenlik-olumsuzluk boyutlarını etkilemediğini saptamışlardır.

Erikson'un psiko-sosyal gelişim kuramında 0-1 yaş temel güvene karşı güvensizlik dönemidir ve bu dönemde temel ihtiyaçların karşılanması bebek için dünyanın ve insanların güvenilir olup olmadığını belirleyecektir (Sardoğan ve Karahan, 2007). Srouf (1978), güvenli bağlanma gerçekleştiren bebeklerin 3-5 yaşlarına geldiklerinde meraklı, liderliğe meyilli, sosyal, çekici ve çevresindekilere karşı ilgili gibi tanımlamalar arasında bir ilişki olduğunu tespit etmiştir (akt: Çağdaş, 2009, s.39). Bu durumda önemli olan çocuğun annesiyle geçirdiği zamanın uzunluğu değil birlikte geçirilen zamanın niteliğidir. Çalışmayan ancak evde bütün gün işleri ya da başka birçok sebepten ötürü çocuğuyla hiç vakit geçirmeyen anneler var olabilir (Çağdaş, Şahin Seçer, 2010, s.111). Çalışan anneler, çocuklarını başkalarına bıraktıkları ve çocuklarından ayrı geçirdiği zamanlarda kendilerini suçlu hissetmektedir (Gökdemirel vd. 2008). Utaş Akhan ve Batmaz (2011) da 220 anneye çalışan annelerin problemleri üzerine yaptıkları çalışmada annelerin %72.5'inin çalışmaktan dolayı suçluluk duygusuna kapıldığı; %91.5'inin suçluluk duygusuyla başa çıkabilmek için "çocuğumla zaman geçirmek için fırsatlar yaratırım" dediği saptanmıştır. Annelerin suçluluk psikolojisinin de etkisiyle bu konuda bilinçli davranıp çocuklarıyla

nitelikli zaman geçirmelerini ve bu durum da bu araştırma sonucunda olduğu gibi çocukların duygusal zekâ puanlarını olumlu yönde etkilemelerini sağlamış olabilir.

Çocukların Duygusal Zekâ Düzeyleri ile Sosyal Becerileri Arasındaki İlişkiye Dair Bulgular ile Yorumları

Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 5-6 yaş çocukların duygusal zekâ düzeylerinin çocukların Sosyal Beceri Ölçeği ve alt testleri olan

- Sosyal iş birliği becerileri
- Sosyal bağımsızlık ve sosyal kabul becerileri
- Sosyal etkileşim becerileri testlerinden aldıkları puanlarla ilişkisi var mıdır?

Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 5-6 yaş çocukların duygusal zekâ düzeyleri ile sosyal becerileri arasında ilişki olup olmadığını incelemek amacıyla Pearson Korelasyon Analizi yapılmıştır ve sonuçlar Tablo 14’te sunulmuştur.

Tablo 14

Çocukların Duygusal Zekâ Ölçeklerinden Aldıkları Puanlar İle Sosyal Beceri Ölçeklerinden Aldıkları Puanlar Arasındaki Pearson Korelasyon Analizi

		Sosyal Beceri Alt Ölçeği	Sosyal İşbirliği Becerileri Alt Ölçeği	Sosyal Bağımsızlık Alt Ölçeği	Sosyal Etkileşim Alt Ölçeği
Toplam ÇDZÖ	r	0,171	0,123	0,186	0,103
	p	0,001*	0,021*	0,001*	0,052
Yüzler	r	0,102	0,089	0,097	0,054
	p	0,056	0,094	0,067	0,307*
Hikayeler	r	0,194	0,161	0,167	0,148
	p	0,000*	0,002*	0,002*	0,005*
Anlama	r	0,130	0,086	0,135	0,099
	p	0,015*	0,107	0,011*	0,064
Yönetme	r	0,043	0,001	0,094	-0,002
	p	0,425	0,981	0,079	0,964
ÖÇDZDÖ	r	0,562	0,281	0,552	0,630
	p	0,001*	0,001*	0,001*	0,001*

*p<0,05

Tabloda görüldüğü üzere p değeri 0,05'in altında olan korelasyon sonuçları istatistiksel olarak anlamlıdır ve pozitif yöndedir. Toplam ÇDZÖ ile Sosyal Beceri Ölçeği (r:0,171, p<0,05), Sosyal İşbirliği Becerileri alt ölçeği (r:0,123 p<0,05) ve Sosyal Bağımsızlık alt ölçeği (r:0,186, p<0,05) puanları arasında pozitif yönde zayıf ve anlamlı bir ilişki vardır. Duygusal zekâ arttıkça sosyal beceri, sosyal işbirliği becerileri ve sosyal bağımsızlık becerileri de artmaktadır.

Hikayeler alt ölçeği ile Sosyal Beceri Ölçeği (r: 0,194, p<0,05), Sosyal İş Birliği Alt Ölçeği (r:0,161, p<0,05), Sosyal Bağımsızlık Alt Ölçeği (r:0,167, p<0,05) ve Sosyal Etkileşim Alt Ölçeği (r:0,148, p<0,05) puanları arasında pozitif yönde, zayıf ve anlamlı bir ilişki vardır.

Anlama alt ölçeği ile Sosyal Beceri Ölçeği ($r: 0,130, p<0,05$) ve Sosyal Bağımsızlık Alt Ölçeği ($r:0,135, p<0,05$) puanları arasında pozitif yönde düşük ve anlamlı bir ilişki vardır.

ÖÇDZDÖ ile Sosyal Beceri Ölçeği ($r:0,562, p<0,05$), Sosyal Bağımsızlık Ölçeği ($r:0,552, p<0,05$) ve Sosyal Etkileşim Ölçeği ($r:0,630, p<0,05$) puanları arasında pozitif yönde orta ve anlamlı; Sosyal İş Birliği Ölçeği ($r: 0,281, p<0,05$) puanları arasında ise pozitif yönde zayıf anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir.

Karayılmaz (2008) çalışmasında duygusal zekâ ile sosyal uyum becerileri arasında pozitif yönde bir ilişki olduğunu saptamıştır. Yurdakavuştu (2012) çalışmasında duygusal zekâ ve sosyal beceriler arasında orta düzeyde pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğunu bulmuştur. Akduman, Günindi ve Türkoğlu (2015) çalışmalarında sosyal becerilerin arttıkça problem davranışların azaldığını saptamıştır. Şen (2017) çocukların duygusal zekâ puanları yükseldikçe akranlarıyla olumlu ilişkilerinin de arttığını tespit etmiştir.

Shapiro'ya göre (2003, s.155) başkalarıyla iyi geçinebilme becerisini kazanan çocuklar duygusal zeka becerileri arasında yaşamdan tatmin olma ve başarı duygularına en büyük katkıyı sağlarlar. İnsanlar sosyal canlılardır ve ancak birbiri ile iletişim kurarak yaşamlarını devam ettirebilir. İletişim becerileri anne karnından itibaren kazanılmaya başlar. Bebekken fiziksel temasın ve göz kontağının kurulması, çıkardığı seslerin tekrar edilmesi bebek için dünyayı algılama konusunda önemli bir iletişim kanalıdır. Sonrasında sosyal hayata tek başına aktif bir şekilde başlayacak çocuklar için kendini doğru ifade edebilmesi, karşısındaki doğru anlayabilmesi ve karşılaştığı farklı sosyal durumlara kolaylıkla adapte olabilmesi için duygusal zekâ becerilerine ihtiyacı vardır. Sağlıklı bir iletişimin yolu ise duygu ve düşünceleri doğru ifade etmek, empati kurarak karşımızdakini anlamaya çalışmaktan geçmektedir. Goleman (2018a) duygusal zekâyı, kişisel ataleti yenerek harekete geçebilme, olumsuzluklara rağmen yol alabilme, gerekirse tatminleri erteleyebilme, olumsuzlukların düşünme yetisine ket vurmasına izin vermeme, empati kurabilme ve umudunu yitirmeme becerileriyle ifade etmiştir. Böylece duygusal zekâsı yüksek bireylerin sosyal becerilerde de başarılı olacağı beklenebilir.

Çocukların Duygusal Zekâ Düzeyleri ile Problem Davranışları Arasındaki İlişkiye Dair Bulgular ve Yorumları

Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 5-6 yaş çocukların duygusal zekâ düzeylerinin çocukların Problem Davranış Ölçeğinin alt testleri olan

- Dışa yönelim
- İçe yönelim
- Anti sosyal
- Benmerkezci testlerinden aldıkları puanlarla ilişkisi var mıdır?

Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 5-6 yaş çocukların duygusal zekâ düzeyleri ile problem davranışları arasında ilişkiyi incelemek amacıyla Pearson Korelasyon analizi yapılmıştır ve sonuçlar Tablo 15’te sunulmuştur.

Tablo 15

Çocukların Duygusal Zekâ Ölçeklerinden Aldıkları Puanlar İle Problem Davranış Alt Ölçeğinden Aldıkları Puanlar Arasındaki Pearson Korelasyon Analizi

		Problem Davranış Alt Ölçeği	Dışa Yönelim	İçe Yönelim	Anti sosyal	Benmerkezci
Toplam ÇDZÖ	r	-0,070	-0,022	-0,146	-0,039	-0,036
	p	0,186	0,675	0,006*	0,468	0,505
Yüzler	r	-0,096	-0,087	-0,083	-0,084	0,019
	p	0,072	0,103	0,119	0,114	0,728
Hikayeler	r	-0,030	-0,017	-0,080	0,002	0,031
	p	0,567	0,751	0,134	0,977	0,566
Anlama	r	-0,014	0,023	-0,074	-0,002	-0,050
	p	0,798	0,668	0,164	0,977	0,353
Yönetme	r	-0,011	0,051	-0,125	0,020	-0,082
	p	0,839	0,339	0,019*	0,711	0,122
ÖÇDZDÖ	r	-0,184	-0,079	-0,298	-0,166	-0,104
	p	0,001*	0,139	0,001*	0,002*	0,051

p<0,05

Tabloda görüldüğü üzere p değeri 0,05'in altında olan korelasyon sonuçları istatistiksel olarak anlamlıdır ve negatif olan r değerleri için ters yönlü, pozitif olan r değerleri aynı yönlü ilişki vardır. Toplam ÇDZÖ puanı ile İç Yönelim Alt Ölçeği ($r: -0,146, p<0,05$) arasında negatif yönde zayıf anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Yönetme alt ölçeği ile İç Yönelim Alt Ölçeği ($r: -0,125, p<0,05$) arasında negatif yönde zayıf anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. ÖÇDZDÖ ile Problem Davranış Ölçeği ($r: -0,184, p<0,05$), İç Yönelim Alt Ölçeği ($r: -0,298, p<0,05$), Anti Sosyal Ölçeği ($r: -0,166, p<0,05$) puanları arasında negatif, düşük ve anlamlı bir ilişki vardır. Bu sonuçlara göre çocukların genel duygusal zekâ becerileri ve yönetme becerileri geliştikçe iç yönelim problem davranışları azalmaktadır. Öğretmenlerin değerlendirmesine göre duygusal zeka becerileri güçlü olan çocukların genel problem davranış, iç yönelim ve antisosyal problem davranışları zayıflamaktadır.

Canbolat (2017), Kahraman ve Akgün (2008), Şen (2017) ve Karayılmaz (2008) çalışmalarında da bu araştırmanın sonucunu destekler nitelikte paralel sonuçlar bulmuşlardır. Aksan, Çorapçı, Yalçın ve Yağmurlu (2010), araştırmalarından elde edilen bulgular ışığında çocukların duygularını ortamın koşullarına göre düzenleyip ifade etmeleri, sosyal ilişkilerini uyumlu bir şekilde sürdürebilmelerini olumlu etkilediğini ifade edilmektedir (Akt. Şen, 2017). Duygusal zekânın temelinde kendi duygularını ve diğer insanların duygularını doğru anlayıp, doğru iletişim kanallarını kullanarak sağlıklı bir iletişim kurmak yatmaktadır. Duygusal zekâsı yüksek çocuklar sosyal ilişkilerde, akranlarını anlamada ve ilişki kurmakta daha başarılı olmaktadır (Schilling, 2009, syf.32). İşmen (2001) sosyal problem çözme becerisi yüksek düzeyde olan çocukların sosyal beceri puanlarının da yüksek olduğunu tespit etmiştir. Aristo, “Herkes kızabilir, bu kolaydır. Ancak doğru insana, doğru ölçüde, doğru zamanda, doğru nedenle ve doğru şekilde kızmak, işte bu kolay değildir.” (Goleman, 2018a, s.19) sözüyle aslında duyguları ve dürtüleri kontrol mekanizması olan duygusal zekâmıza vurgu yapmaktadır.

Çocukların Duygusal Zekâ Düzeyleri ile Ebeveyn Tutumları Arasındaki İlişkiye Dair Bulgular ve Yorumları

Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 5-6 yaş çocukların Duygusal Zekâ düzeylerinin çocukların Ebeveyn Tutumları ile ilişkisi var mıdır?

Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 5-6 yaş çocukların duygusal zekâ düzeyleri ile ebeveyn tutumları arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla Pearson Korelasyon Analizi yapılmıştır ve sonuçlar Tablo 16’da sunulmuştur.

Tablo 16

Çocukların Duygusal Zekâ Ölçeklerinden Aldıkları Puanlar İle Ebeveyn Tutumu Ölçeğinden Elde Ettikleri Puanlar Arasındaki Pearson Korelasyon Analizi

		Ebeveyn Tutumu Ölçeği	Demokratik tutum	Otoriter tutum	Aşırı koruyucu tutum	İzin Verici tutum
Toplam ÇDZÖ	r	0,092	0,161	-0,003	-0,043	0,058
	p	0,084	0,002*	0,956	0,416	0,276
Yüzler	r	0,048	0,121	-0,007	-0,042	0,008
	p	0,371	0,023*	0,899	0,427	0,879
Hikayeler	r	0,069	0,098	-0,018	0,008	0,048
	p	0,192	0,065	0,741	0,882	0,370
Anlama	r	0,080	0,090	0,047	-0,004	0,025
	p	0,132	0,089	0,382	0,936	0,638
Yönetme	r	0,042	0,084	-0,031	-0,048	0,078
	p	0,428	0,117	0,561	0,364	0,145
ÖÇDZDÖ	r	-0,029	0,102	-0,064	-0,097	-0,027
	p	0,589	0,056	0,230	0,067	0,618

p<0,05

Tabloda görüldüğü üzere p değeri 0,05’in altında olan korelasyon sonuçları istatistiksel olarak anlamlıdır ve pozitif yöndedir. Demokratik ebeveyn tutumu ile toplam ÇDZÖ puanları arasında (r:0,161, p<0,05) pozitif yönde zayıf anlamlı bir ilişki vardır. Yüzler alt ölçeği ile demokratik ebeveyn tutumu arasında da (r:0,121 p<0,05) pozitif yönde zayıf anlamlı bir ilişki vardır.

Güenalp (2007), Bozdemir ve Gündüz (2016), Tuğrul (1999), Özyürek (2015) ve İkız ve Kırtıl Görmez’in (2010) çalışmalarında da bu araştırmanın sonucuna paralel olarak demokratik ve olumlu ebeveyn tutumlarının çocukların duygusal zekâlarını olumlu yönde

etkilediği belirtilmiştir. Tuğrul (1999), çocuklarının hislerini tamamen göz ardı eden, çocuklarını fazlasıyla serbest bırakan, çocuklarına aşırı katı bir disiplin uygulayan ve tutarsız davranan ebeveynleri duygusal açıdan yetersiz ebeveynler olarak sınıflandırmıştır. İkiz ve Kırtıl Görmez (2010), ebeveynleri demokratik tutuma sahip olan çocukların, duyguları anlama, kendi duygularını yönetme ve genel duygusal zekâ puanları açısından ebeveyni otoriter ve koruyucu olan çocuklara göre daha yeterli olduklarını saptamışlardır.

Anne baba ve çocuk arasındaki ilişki temelde ebeveyn tutum ve davranışlarına bağlıdır (Güngör Aytar ve Kaytez, 2014, s.110). Eğitim ilk önce ailede başlar ve çocuklar okul öncesi eğitime başladıklarında her çocuğun anne babasının özelliklerini okulda yansıttıkları görülür. Çünkü anne baba çocuklar için ilk rol modelidir. Gerek cinsiyet algısının oluşmasında gerekse ahlaki yapının, olaylar karşısındaki tepkilerin oluşmasında anne baba önemli bir rol modelidir. Bu yüzden anne-baba tutumları çok önemlidir. Anne-babaların tutum ve davranışları çocukların vicdan ve ahlak gelişimini, uyumlu ya da uyumsuz, etkin ya da edilgen, bağımlı ya da özerk, içe dönük ya da dışa dönük vb. bir kişilik oluşturmalarını etkiler (Dönmezer'den 1999, akt: Çağdaş ve Şahin Seçer, 2010, syf.169).

Araştırmada kullanılan ETÖ'nin demokratik tutum boyutu, çocuğun ayrı bir kişi olduğunu kabul etmeyi, bağımsız bir kişilik geliştirmesini ve fikirlerini açıkça ifade etmesini teşvik etmeyi içerir (Karabulut ve Şendil,2008). Maddeler arasında çocuğu birey olarak kabul etmeye yönelik ifadeler yer almaktadır. Demokratik tutumda ebeveynler çocuklarıyla her zaman iletişim halindedir, kurallar beraber konuşularak konulur ve uyulması konusunda çocuğun içten denetimli olması için doğru iletişim kanalları kurularak, çocuğun yaşına uygun sorumluluklar verilir. Anne-baba çocuğun kabul edilebilir ve edilemez davranışlarını nedenleri ve sonuçları ile beraber çocuğa anlatırlar. Anne-baba için çocuklarına sevgi esastır ve çocuklarını oldukları gibi kabul eder, çocuklarının ilgi ve yetenekleri doğrultusunda yetişmesini isterler (Güngör Aytar ve Kaytez, 2014, syf.112). Kabul edildiklerini hisseden, yeterli şekilde ilgi ve sevgi gören, kendileriyle ilgili konularda sorumluluk alan çocuklar kendisini yeterli hisseder ve özgüvenleri yüksektir. Uzmanlar, demokratik aile ortamında ilgi ve şefkat görerek büyüyen çocukların topluma kabul edilme, çevre ile iyi ilişkiler kurma eğilimlerinin yüksek olduğunu; girişken, bağımsız, gerçekçi, güvenli, kendi kendilerini denetleyebilen, sosyal, arkadaş canlısı

olduklarını belirtmektedir (Ülgen ve Fidan, 1997; Whirter ve Acar, 1984; Razon, 1998, akt: Çağdaş, 2009, syf.155).

BÖLÜM 5

SONUÇLAR ve ÖNERİLER

“5-6 Yaş Çocuklarının Duygusal Zekâlarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi” adlı bu araştırma, Kahramanmaraş’ın Elbistan ilçesinde 2017-2018 Eğitim-Öğretim döneminde okul öncesi eğitimine devam eden 5-6 yaş 354 çocuk, ebeveynleri ve öğretmenleri ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın verileri, “Kişisel Bilgi Formu”, “Sullivan Çocuklar için Duygusal Zekâ Ölçeği”, “Sullivan Öğretmenler için Çocukların Duygusal Zekalarını Değerlendirme Ölçeği”, Ebeveyn Tutum Ölçeği” ve “Anaokulu ve Anasınıfı Davranış Ölçeği” ile elde edilmiştir.

Çocukların ve Ailelerinin Demografik Özelliklerine İlişkin Sonuçlar

Demografik sonuçlara baktığımızda çocukların %54,5’ ünün kız, %45,5’ inin erkek çocuk olduğu görülmektedir. Çocuklardan %38,7’ si bir yıldan az okul öncesi eğitim almışken %61,3’ ü bir yıldan fazla okul öncesi eğitim almıştır. Çocukların, %34,2’ sinin anasınıfına, %65,8’ inin anaokuluna gittiği görülmektedir. Çocukların kardeş sayısına bakıldığında, %11,9’ u tek çocuk, %52’ si 2 kardeş ve %36,2’ sinin ise üç ve üzeri kardeş olduğu saptanmıştır. Çocukların %28,8’ nin annesi 25-29 yaş aralığında, %36,7’ sinin annesi 30-34 yaş aralığında iken %34,5’ nin annesi 35 ve üzeri yaştadır. Çocuklar annelerinin öğrenim durumuna göre değerlendirildiğinde, annelerin %22,9’ unun ilkokul mezunu, %22,6’ sının ortaokul mezunu, %31,4’ ünün lise ve dengi okul mezunu ve %23,2’ sinin önlisans/lisans mezunu olduğu tespit edilmiştir. Çocukların annesinin %22,3’ ü çalışırken %77,7’ si çalışmamaktadır.

Çalışmaya katılan çocukların %4,2' sinin baba yaşı 25-29 aralığında, %28,5' inin baba yaşı 30-34 aralığında iken %35,3' ünün baba yaşı 35-39 aralığındadır ve %31,9'unun babası ise 40 ve üstü yaştadır. Çocuklar babalarının öğrenim durumuna göre değerlendirildiğinde, %28,8' inin babası ilkokul ve ortaokul mezunu, %35,6' sının babası lise ve dengi okul mezunu iken %35,6' sının babası ise önlisans/lisans mezunudur.

Çocukların Duygusal Zekâlarına İlişkin Sonuçlar

Maksimum 40 puan alınan duygusal zekâ ölçeğinde, 30,89 genel ortalama ile çocukların duygusal zekâlarının yüksek olduğu tespit edilmiştir. ÖÇDZDÖ' de çocukların $\bar{X}$: 40,19 ortalama ile duygusal zekâ düzeyinin yüksek olduğu saptanmıştır. Sosyal beceri puan ortalamasına bakıldığında $\bar{X}$: 78,91 ile sosyal beceri puanlarının yüksek ve problem davranış ölçeklerinin puan ortalamasına bakıldığında da $\bar{X}$: 40,73 ile problem davranış puanlarının düşük olduğu tespit edilmiştir.

Duygusal zekâ, duygusal zekâ alt boyutları ve ÖÇDZDÖ den alınan puanlarda, *çocukların okul öncesi eğitim alma süreleri, kardeş sayısı ve babalarının yaşı* açısından istatistiksel olarak anlamlı fark tespit edilememiştir.

Cinsiyete göre çocukların duygusal zekâları değerlendirildiğinde Yönetme alt ölçeğinden erkekler kızlardan daha yüksek puan alırken, ÖÇDZDÖ' de kızların duygusal zekâ puanları erkeklere göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksektir. Diğer ölçeklerden alınan puanlarda ise cinsiyet açısından istatistiksel olarak anlamlı fark yoktur.

Okul öncesi eğitim kurumunun türüne göre ÖÇDZDÖ' de anaokullarına giden çocukların anasınıflarına giden çocuklara göre daha yüksek puanlar aldığı saptanmıştır. Diğer ölçeklerden alınan puanlarda ise çocukların devam ettikleri kurum açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur.

Anne yaşına göre çocukların duygusal zekâ düzeylerine bakıldığında, toplam ÇDZÖ puanında 35 ve üzeri yaşta olan annelerin çocuklarının, 25-29 ve 30-34 yaş aralığındaki annelerin çocuklarına göre daha yüksek puanlar aldığı tespit edilmiştir. Diğer ölçeklerde ise annenin yaşı açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur.

Annelerinin çalışma durumuna göre toplam ÇDZÖ, duygusal zekâ alt boyutları ve ÖÇDZDÖ' den aldıkları puanlara bakıldığında; çalışan annelerin çocukları Hikayeler ve

Yönetme alt ölçeklerinden daha yüksek puanlar aldıkları saptanmıştır. Diğer ölçeklerde anlamlı bir fark yoktur ($p>0,05$).

Annelerin öğrenim durumuna göre toplam duygusal zekâ puanında; önlisans/lisans mezunu annelerin çocukları ilkökul, ortaokul ve lise ve dengi okul mezunu annelerin çocuklarına göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksektir. ÖÇDZDÖ' den alınan puanlar incelendiğinde, lise ve dengi okul mezunu annelerin çocukları ilkökul ve ortaokul mezunu annelerin çocuklarına göre; önlisans/lisans mezunu annelerin çocukları ise ilkökul ve ortaokul mezunu annelerin çocuklarına göre anlamlı düzeyde daha yüksek puanlar almıştır. Diğer ölçeklerden alınan puanlarda annelerin öğrenim durumu açısından istatistiksel olarak anlamlı fark yoktur.

Babaların öğrenim durumuna göre; babası önlisans/lisans mezunu olan çocukların ilkökul/ortaokul ve lise mezunu olan babaların çocuklarına göre toplam ÇDZÖ puanlarında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Babası önlisans/lisans mezunu olan çocukların, babası lise mezunu olan çocuklara göre Yönetme alt ölçeğinden daha yüksek puanlar aldıkları görülmüştür. ÖÇDZDÖ' den alınan puanlar değerlendirildiğinde; önlisans/lisans mezunu babaların çocuklarının ilkökul/ortaokul mezunu babaların çocuklarına göre, lise mezunu babaların çocuklarının ise ilkökul/ortaokul mezunu babaların çocuklarına göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu saptanmıştır. Diğer ölçeklerden alınan puanlarda babaların öğrenim durumu açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur.

Çocukların Duygusal Zekâları ile Sosyal Beceri Düzeyleri Arasındaki Korelasyon Sonuçları

Çocukların;

- *Toplam ÇDZÖ* puanı ile *sosyal beceri* toplam puanları, *sosyal işbirliği becerileri* alt ölçeği puanları, *sosyal bağımsızlık ve sosyal kabul becerileri* alt ölçeği puanları arasında düşük, pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır.
- *Hikayeler* alt ölçeği ile *sosyal beceri* toplam puanları, *sosyal iş birliği becerileri* alt ölçeği puanları, *sosyal bağımsızlık ve sosyal kabul becerileri* alt ölçeği puanları,

sosyal etkileşim becerileri alt ölçeği puanları arasında düşük, pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki vardır

- *Anlama* alt ölçeği ile *sosyal beceri* toplam puanları, *sosyal bağımsızlık* ve *sosyal kabul becerileri* alt ölçeği puanları arasında düşük, pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki vardır.
- *ÖÇDZDÖ* ile *sosyal beceri* toplam puanları, *sosyal bağımsızlık* ve *sosyal kabul becerileri* alt ölçeği puanları ve *sosyal etkileşim becerileri* alt ölçeği puanları arasında orta düzey pozitif yönde anlamlı bir ilişki; *sosyal işbirliği becerileri* alt ölçeği puanı ile de düşük, pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır.

Çocukların Duygusal Zekâları ile Problem Davranışları Arasındaki Korelasyon Sonuçları

Çocukların,

- *Toplam ÇDZÖ* puanı ile *İçe Yönelim* alt ölçeği puanları arasında düşük, negatif yönde ve anlamlı bir ilişki vardır.
- *Yönetme* alt ölçeği puanları ile *İçe Yönelim* alt ölçeği puanları arasında düşük, negatif yönde ve anlamlı bir ilişki vardır.
- *ÖÇDZDÖ* puanları ile *problem davranış* toplam puanları, *içe yönelim* alt ölçeği puanları ve *anti sosyal* alt ölçeği puanları arasında düşük, negatif yönde ve anlamlı bir ilişki vardır.

Çocukların Duygusal Zekâları ile Ebeveyn Tutumları Arasındaki Korelasyon Sonuçları

Toplam ÇDZÖ puanları ile *Demokratik Ebeveyn Tutumu* puanları, *Yüzler* alt ölçeği ile *Demokratik Ebeveyn Tutumu* puanları arasında düşük, pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki vardır.

Öneriler

Bu araştırma okul öncesi dönemi 5-6 yaş çocuklarının duygusal zekâlarını etkileyen bazı değişkenlerin incelenmesi amacıyla yapılmıştır. Alana katkı sağlaması amaçlanan bu araştırmanın sonuçları doğrultusunda ebeveynler, eğitimciler, araştırmacılar ve ilgili kurumlar için aşağıda bazı öneriler verilmiştir.

Ebeveynler için öneriler

Cinsiyet bazında duygusal zeka puanları değerlendirildiğinde, erkeklerin Yönetme testinden daha yüksek puanlar aldıkları tespit edilmiştir. Bu doğrultuda ebeveynler kız çocuklarının duygularını yönetme becerilerini desteklemeye yönelik beraber oyunlar oynayıp, etkinlikler yapabilirler.

Bu araştırma sonucunda 35 yaş ve üzeri annelerin çocuklarının duygusal zekâlarının daha yüksek olduğu görülmüştür. Annelik deneyiminin fazla olması bu sonucu doğurmuş olabilir. Genç anneler ya da ilk kez çocuğu olan anneler deneyimlerini arttırmaya yönelik deneyimli annelerden faydalanabilir ya da alan uzmanlarından, yazılı veya görsel kaynaklardan destek alabilirler.

Anne ve baba öğrenim durumunun çocuğun duygusal zekâsı ile pozitif yönde ilişkisi olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuç doğrultusunda aileler özellikle kız çocuklarının eğitimi ve okullaşma oranı konusunda farkındalıklarını arttırarak bu konuda daha titiz davranabilirler.

Bu araştırmada demokratik ebeveyn tutumunun çocukların duygusal zeka gelişimini olumlu etkilediği tespit edilmiştir. Anne babalar aile ile ilgili kararlarda çocuklarının da fikirlerini alarak, onlara aile içerisinde değerli bir birey olduklarını küçük yaşlardan itibaren hissettirmeli, çocuklarının duygu düşünce ve isteklerini ifade edebilmeleri için cesaretlendirip, farklı ifade tarzları için ortam yaratmalıdırlar. Eşler kendi aralarındaki iletişimlerine çocukları için önemli bir rol model olduklarını bilerek dikkat etmelidirler.

Eğitimciler için öneriler

Öğretmenler sınıf ve okul ortamında çocukların kendini rahat ifade edebilecekleri ortamlar hazırlamalı ve çocukların oyun tercihlerine saygı duymalıdır. Örneğin erkeklerin bebeklerle oynaması, kızların arabalarla oynaması gibi tercihlere öğretmen müdahale etmemeli. Kız ve erkek çocuklarına etkinlikler ve serbest oyun zamanlarında eşit davranarak, eşit sorumluluklar verebilirler. Etkinliklerinde özellikle drama çalışmalarında çocukların duyguları tanıma, duygularını ifade etme ve empati kurma becerilerini destekleyecek etkinliklere yer verebilirler.

Aile katılım etkinliklerine anne ve babayı mümkün olduğunca beraber katılmalarını sağlayıp, sorumluluk, empati, iş birliği, kendini ifade etme, öfke kontrolü, problem davranışlar, sosyal beceriler temalı etkinlikler çocuklar ve ailelerden geri dönüş sağlanarak düzenli bir şekilde yapılabilir.

Anne babalar için düzenli şekilde duygusal zekâ ve yeterlikleri ile ilgili eğitimler verilebilir, çocukları ile evde yapmaları için etkinlik broşürleri, mektupları hazırlanıp, dönütler konu hakkında velilerle tartışmak üzere yakından takip edilebilir.

Veli ziyaretleri daha sık yapılabilir ve evdeki anne baba tutumları yerinde incelenip, veliler durumlarına göre yönlendirilebilirler.

Eğitimciler, duygusal zekâ ile ilgili akademik çalışmaları yakından takip edip, seminer, kongre, sempozyum ve konferans gibi etkinliklere katılabilirler.

Araştırmacılar için Öneriler

Bu araştırmada okul öncesi dönemi 5-6 yaş çocuklarının duygusal zekâları bazı değişkenlere göre incelenmiştir. Bunlar çocuğun cinsiyeti, okul öncesi eğitim alma süresi, devam ettiği okul öncesi kurumun türü, annenin yaşı, babanın yaşı, kardeş sayısı, annenin öğrenim durumu, babanın öğrenim durumu, annenin çalışma durumu, çocukların sosyal becerileri ve problem davranışlarıdır.

Çocukların, evde bir evcil hayvanının olması, televizyon izleme süresi, telefon ya da tablet gibi teknolojik aletlerle geçirdikleri sürenin duygusal zekâlarına etkisiyle ilgili boylamsal çalışmalar yapılabilir.

Duygusal zekâ ile empati, akran ilişkisi, öfke kontrolü, saldırganlık, akademik başarı gibi farklı değişkenlerle çalışmalar yapılabilir.

Metropol, şehir merkezi, köy gibi farklı yerleşim birimlerinde yaşayan çocukları detaylı bir şekilde inceleyen duygusal zekâ çalışmaları yapılabilir.

Ebeveynlerin duygusal zekâları ile çocukların duygusal zekâ, empati becerisi ya da problem davranışları arasındaki ilişki incelenebilir.

Araştırmacılar, duygusal zekâ konusunda daha küçük yaş grubuyla, özel eğitim çocuklarıyla veya dezavantajlı bölgelerdeki çocuklarla çalışabilir.

Bu çalışmanın genellenebilirliğini arttırmak amacıyla farklı illerde daha büyük örneklem gruplarıyla çalışılabilir.

Duygusal zekâ ile ilgili aileler, çocuklar ya da her ikisi için duygusal zekâ programları geliştirilebilir. Geliştirdikleri programları uygulayıp, süreci ve sonucu akademik çerçevede bilim dünyasına kazandırabilirler.

İlgili Kurumlar İçin Öneriler

Milli Eğitim Bakanlığı okul öncesi eğitim programında duygusal zekâ ile ilgili kazanımlara daha fazla yer ayırabilir. Duygusal zekâ ile ilgili alanında uzman kişilerle, akademisyenlerle ebeveynler ve öğretmenler için eğitimler, seminerler düzenlenebilir. Uzmanlar, öğretmenler ve ailelerin işbirliğiyle çocuklar için evde ve okulda uygulanabilecek duygusal zekâ eğitim programları hazırlanabilir ve var olan programların aktif kullanımı sağlanabilir.

Çalışma sonucunda anaokullarına giden çocukların duygusal zekâ puanları daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Milli Eğitim Bakanlığı, anaokulları ve anasınıfları arasındaki fiziksel donanım konusundaki eksiklikleri tamamlayıp, anasınıflarında görev yapan öğretmenlerin projelere katılımını destekleyebilir.

İdareciler, öğretmenleri duygusal zekâ ile ilgili etkinlikler hazırlamaları konusunda destekleyip yapılan etkinlikleri yakından takip edebilirler.

Üniversitelerde okul öncesi öğretmen adaylarına duyguları tanıma, anlama, doğru iletişim kanalları, duyguları kontrol etme, empati becerisini geliştirme, çocuklar için duygusal zekâ etkinlikleri hazırlama gibi duygusal zekâ ve yetilerini içeren dersler eklenebilir.

Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ya da belediyeler evlilik öncesi evlenme planı yapan insanlar için duygusal zekâ temelli kurslar açarak, iletişim, empati, çocuk için rol model olma, problem çözme becerisi, çocukla kaliteli zaman geçirme gibi konularda eğitimler verebilir. Çocuk yapma kararı için daha detaylı ve daha uzun süreli eğitimler verilmeli ve bu konuda kadınlar ve erkekler psikolojik testlere tabi tutularak anne-baba olmak için hazır bulunuşlukları yetkili kurum ve kişilerce onaylanmalı, desteğe ihtiyacı olanlara gerekli rehberlik ve destek sağlanmalı. Sivil toplum kuruluşları, Milli Eğitim Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ve belediyeler, duygusal zekâ ve yetileri ile ilgili broşür, eğitim, kamu spotu videoları, sergiler, konserler, tiyatrolar, yarışmalar gibi farkındalık çalışmaları yapabilirler.

KAYNAKLAR

- Acar, F.T. (2002). Duygusal zekâ ve liderlik. *Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Bahar Dönemi. 53-68.
- Adams, G. R., Summers, M. And Christopherson, U. A. (1993). Age and gender differences in preschool children' s identifications of the emotion of others a brief reports. *Canadian Journal of Behavioral Science*. 25(1):97-107.
- Ahn, H. J. (2005). Child care teachers' strategies in children's socialization of emotion. *Early Childhooh Development and Care*, 175(1), 49-61.
- Akaydın, D. (2015). *6 Yaş grubu çocukların duygusal zekâları ile annelerinin mizah tarzları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Akaydın, D. & Akduman G. (2016). 6 Yaş grubu çocukların duygusal zekâ düzeyleri ile empatik becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 9 (43), 1353-1360.
- Akbaş, B. & Temiz, G. (2015). 60-66 Aylık çocukların empati beceri düzeylerinin anne empati beceri düzeyi açısından incelenmesi. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 5-(2), 1006-112.
- Akduman, G., Günindi, Y. & Türkoğlu, D. (2015). Okul öncesi dönem çocuklarının sosyal beceri düzeyleri ile davranış problemleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(37), 673-683.
- Alegre, A. (2012). The relation between the time mothers and children spent together and the children's trait emotional intelligence. *Child Youth Care Forum*, 41, 493-508.

- Arı, R.&Şahin Seçer, Z. (2004). Okul öncesi dönemdeki çocukların duygusal yüz ifadelerini tanıma becerilerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 11, 55-66.
- Aydın, F. (2018). *Okul öncesi dönem çocuklarının öz düzenleme becerilerinin ve duygusal zekâlarının incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Aydilek Çiftçi, M. (2011). *Öğretmenlerin ve farklı sosyo-ekonomik düzeye sahip anne babaların cinsiyet rolleri algısının 60-72 ay arası çocukların oyuncak tercihleri ve akran etkileşimleri ile ilişkisinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Balcı, A. (2013). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntem, teknik ve ilkeler (10. Baskı)*. Ankara: Pegem.
- Baltaş, Z. (2015). *Duygusal zekâ insanın dünyasını aydınlatan ve işine yansıyan ı ışık (7.Baskı)*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Bar-On, R. (2006). The Bar-On model of emotional-social intelligence (ESI). *Psicothema*, 18, 13-25.
- Battal, Ş. (2018). *Okul öncesi dönem çocuklarına seslenen resimli öykü kitaplarının duygusal zekâ yetilerine göre incelenmesi ve öğretmen görüşlerinin belirlenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Bingöl, G. & Demir, A. (2011). Amasya sağlık yüksekokulu öğrencilerinin iletişim becerileri. *Göztepe Tıp Dergisi*. 26(4), 152-159.
- Bozdemir, F. & Gündüz, B. (2016) Bağlanma stilleri, anne baba tutumları ve çocukluk çağı örselenme yaşantılarının duygusal zekâ ile ilişkileri. *International Journal of Human Sciens*, 13(1), 1797-1814.
- Bozkurt Yükçü, Ş. (2017). *Bağımsız anaokullarına devam eden çocukların duygu düzenleme ve sosyal problem çözme becerileri ile ebeveynlerinin duygusal okuryazarlık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Brockert, S. & Braun, G. (2000). *Duygusal Zekanızı Değerlendirin*. (Nurettin Süleymangil,

- Çev.). İstanbul, MNS Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E.K., Akgün, Ö.E, Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem.
- Canbolat, N.A. (2017). *Okul öncesi dönem çocuklarının sosyal beceri ve problem davranışları ile ebeveynlerinin duygusal zekâ düzeyleri ve yaşam doyumları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Charbonneau, D. ve Nicol, A.A.M (2001). Emotional Intelligence and Leadership in Adolescents. *Personality and Individual Difference*, 33; 1101-1113.
- Cho, KS ve Lee, JM (2017). Influence of smartphone addiction pronenes of young children on problematic behaviors and emotional intelligence: mediating self-assessment effects of parents using smartphones. *Computers in Human Behavior*. 66, 303-311.
- Cooper, R., & Sawaf, A. (1997). *Liderlikte duygusal zekâ: Yönetim ve organizasyonlarda duygusal zekâ* (B. Ayman, Çev.). İstanbul: Sistem.
- Çağdaş, A. & Şahin Seçer, Z. (2010). *Anne- baba eğitimi.(4.Baskı)*. Ankara: Kök.
- Çağdaş, A. (2009). *Anne-baba-çocuk iletişimi.(2.Baskı)*.Ankara: Kök.
- Çakar, U. & Arbak, Y. (2004). Modern yaklaşımlar ışığında değişen duygu-zekâ ilişkisi ve duygusal zekâ. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6,(3).
- Çelik, E. & Çağdaş, A. (2010). Okul öncesi eğitim öğretmenlerinin empatik eğilimlerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*.23, 23-38.
- Dawda, D. & Hart, S.D (2000). Assessing Emotional Intelligence: Reliability anda Validity of the Bar-On Emotional Quotient Inventory (EQ-i) in University Students. *Personality and Individual Differences*, 32 (2002); 37-48.
- Doğan, S. & Şahin, F. (2007). Duygusal zekâ: tarihsel gelişimi ve örgütler için önemine kavramsal bir bakış. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16 (1), 231-252.
- Domitrovich, C. E., Cortes, R. & Greenberg, M. T. (2007). Improving young children's social and emotional competence: a randomized trial of the preschool "paths"

- curriculum. *The Journal of Primary Prevention*, Vol. 28, No. 2, March.
- Durmuşoğlu Saltalı, N. (2010). *Duygu eğitiminin okul öncesi dönem çocuklarının duygusal becerilerine etkisi*. Doktora Tezi. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Engin Deniz M., Özer E., Işık E. (2013). Duygusal zekâ ölçeği-kısa formu: geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Eğitim ve Bilim*. 38, 169. 407-419.
- Erkuş, A. (2013). *Davranış bilimleri için bilimsel araştırma süreci*. Ankara: Seçkin.
- Ersay, E. (2014). Parental socialization of emotion: how mothers respond to their children's emotions in Turkey. *The International Journal of Emotional Education*. 6-1, 33-46.
- Erşan, E.E., Doğan, O. & Doğan, S. (2009). Beden eğitimi ve antrenörlük bölümü öğrencilerinde benlik saygısı düzeyi ve bazı sosyodemografik özelliklerle ilişkisi. *Klinik Psikiyatri*, 12, 35-42.
- Eryılmaz, N., (2010). *Çocuk yuvasında ve ailesinin yanında kalan 6 yaş çocuklarının duygusal becerilerinin karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Fabes, R.A. Eisenberg, N. Jones, S. Smith, M. Guthrie, I. Poulin, R....Friedman, J. (1999). Regulation, emotionality and preschoolers' socially competent peer interactions. *Child Development*. 70(2). 432-442.
- Feliciano, J. B. (2005). *The Impact of participation in a parent training program on maternal sense of competency and stress in urban African American-mothers*. Doctor of Philosophy, Howard University, Washington, D.C.
- Ghani, W. (2016). Emotional intelligence among kindergarten gifted children, Irbid-Jordan. *International Journal of Education and Social Science*, 3(12), 17-28.
- Goleman, D., (2003). *Duygusal zekâ neden IQ'dan daha önemlidir?*. (B. Seçkin Yüksel, Çev.) İstanbul, Varlık.
- Goleman, D., (2018a). *Duygusal zekâ neden IQ'dan daha önemlidir?*. (49. Baskı). (B. Seçkin Yüksel, Çev.) İstanbul, Varlık.

- Goleman, D. (2018b). *İş başında duygusal zekâ*.(18. Baskı). (Handan Balkara, Çev.) İstanbul, Varlık.
- Gökdemirel, S., Bozkurt, G., Gökçay, G. ve Bulut, A. (2008). Çalışan annelerin emzirme sürecinde yaşadıkları: Niteliksel bir çalışma. *Çocuk Dergisi* 8(4): 221-234.
- Gülay Ogelman H., (2014). Türkiye’deki okul öncesi dönem sosyal beceri araştırmaları: 2000-2013 yılları arasındaki tezlerin incelenmesi. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Ekim 2014, Cilt:11, Sayı:2, Sayfa:41-65.
- Güler, N., Uzun, S. Boztaş, Z ve Aydoğan, S. (2002). Anneleri tarafından çocuklara uygulanan duygusal ve fiziksel istismar/ihmal davranışı ve bunu etkileyen faktörler. *Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*. 24(3), 128-134.
- Gün, P. (2012). *Okul öncesi öğretmenlerinin duygusal zekâ yeterlikleri ile öğretimsel liderlik davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi (Gaziantep ili örneği)*. Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.
- Güenalp, A. (2007). *Farklı anne baba tutumlarının okul öncesi eğitim çağındaki çocukların özgüven duygusunun gelişimine etkisi (Aksaray ili örneği)*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Güngör Aytar, A. & Kaytez, N. (2014). Her yönüyle okul öncesi eğitim 10. A. Güngör Aytar (Ed.), *Ailede iletişim ve çocuk üzerindeki etkileri* (s. 95-137). Ankara: Hedef CS.
- Günindi, Y. (2011). Bağımsız anaokullarına ve anasınıflarına devam eden çocukların sosyal becerilerinin değerlendirilmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 12, 1. 133-144.
- Harrod, NR. Scheer, SD. (2005). An exploration of adolescent emotional intelligence in relation to demographic characteristics. *Adolescence*, 40 (159):503-12.
- Hsieh, M., Wang, T., Fan, C. & Huang, C. (2014). A study of the emotional intelligence and interpersonal relationships of college students in southern taiwan. *Universal Journal of Management*, 2(8), 133-138.

- İkiz, F.E. & Kırtıl Görmez, S. İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinde duygusal zekâ ve yaşam doyumunun incelenmesi. *İlköğretim Online*, 9(3), 1216-1225.
- İlgar, L. ve Akbaba, G. (2017). Beş ve altı yaş çocuklarının duygu düzenlemelerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*. 5(9), 491-520.
- İşeri, İ. (2016). *Lise öğrencilerinin duygusal zekâ düzeyleri ile sosyal duygusal öğrenme becerileri arasındaki ilişkilerin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- İşmen, A.E. (2001). Duygusal zekâ ve problem çözme. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*. 13, 111-124.
- İşmen, A.E. (2004). Duygusal zekâ ve aile işlevleri arasındaki ilişki. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(11), 55-75.
- Kahraman, H. & Akgün, S. (2008). Empati becerileri eğitiminin okul öncesi dönemdeki çocukların empati becerilerine ve sorun davranışlarına etkisi. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 15 (1), 15-24.
- Kale Karaaslan, Ü. (2012). *Okul öncesi eğitimin ve diğer değişkenlerin ilköğretim 1.sınıf öğrencilerinin duyguları tanıma ve ifade etme becerilerine etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Kandır, A. (2007). *Gelişimde 3-6 yaş “Çocuğum Büyüyor”*. (4.Baskı). İstanbul. Morpa Kültür Yayınları.
- Karabulut Demir, E. ve Şendil, G. (2008). Ebeveyn tutum ölçeği (ETÖ), *Türk Psikoloji Yazıları*, 11(21), 15-25.
- Karahan, T.F & Özçelik, M. (2006). Bir duygusal zekâ beceri eğitimi programının diabet hastalarının duygusal zekâ düzeylerine etkisi. *Uludağ Eğitim Fakültesi Dergisi*. XIX (2), 301-320.
- Karakuş, M. (2008). *İlköğretim okul yöneticilerinin ve öğretmenlerinin duygusal zekâ yeterliklerinin, öğretmenlerin duygusal adanmışlık, örgütsel vatandaşlık ve iş doyumu düzeylerine etkisi*. Doktora Tezi, Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.

- Karayılmaz, D. (2008). *Anasınıfına devam eden çocukların duygusal zekâ ve sosyal uyum becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Gaziantep.
- Katyal, S. & Awasti, E. (2005). Gender differences in emotional intelligence among adolescents of Chandigarh. *Journal of Human Ecology*. 17 (2): 153-155.
- Keleşoğlu, Ö. (2008). *Bireylerin ana-baba tutumları ile duygusal zekâ düzeyleri arasındaki ilişki*. Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Kocabaş, E. (2016). Eğitim sürecinde aile katılımı: dünyada ve Türkiye'deki çalışmalar. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(26). 143-153.
- Köse, N. (2009). *7-13 Yaş çocuklarının duygusal zekâ düzeyleri*. Yüksek Lisans Tezi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.
- Köseler, F. (2009). *Okul öncesi öykü ve masal kitaplarında toplumsal cinsiyet olgusu*. Yüksek Lisans Tezi. Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Krauthamer Ewing, E. Stephanie & Herres, Joanna & E. Dilks, Katherine & Rahim, Forogh & Trentacosta, Christopher. (2019). Understanding of emotions and empathy: predictors of positive parenting with preschoolers in economically stressed families. *Journal of Child and Family Studies*. 10.1007/s10826-018-01303-6.
- Kuyucu, Y. (2012). *Duyguları anlama becerileri farklı düzeydeki çocukların (60-72 ay) akranlarına karşı gösterdikleri duygusal ve davranışsal tepkilerinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Kuzucu, Y. (2011). Değişen babalık rolü ve çocuk gelişimine etkisi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(35), 79-89.
- Leibowitz, J., Ramos-Marcuse, F. & Arsenio, W. (2002). Parent-child emotion communication, attachment and affective narratives. *Attachment and Human Development*, 4(1), 55-67.
- Luskin, Frederic; Aberman, Rick; DeLorenzo, Arthur (2005). The Training of Emotional

- Competence in Financial Services Advisors. *Issues and Recent Developments in Emotional Intelligence*, [On-line serial]. 18 Ekim 2006, www.eiconsortium.org
- Maboçoğlu, F. (2006). *Duygusal zekâ ve duygusal zekânın gelişimine katkıda bulunan etkenler*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Macun, B. (2017). *Okul öncesi çocuklarının duygusal zekâ düzeylerinin incelenmesi ve öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Mayer, J. D., Salovey, P. & Caruso, D. R. (2000). Emotional Intelligence as Zeitgeist as Personality, and as Mental Ability, in Reuven BarOn; James D. A. Parker (Eds.). *The Handbook of Emotional Intelligence*. in (pp. 92-117). USA: Jossey-Bass.
- MEB, 2007. Milli Eğitim istatistikleri örgün eğitim, 2006-2007. <https://sgb.meb.gov.tr/www/milli-egitim-istatistikleri-orgun-egitim-2010-2011/icerik/73> sayfasından erişilmiştir.
- MEB, 2016. Okul Öncesi Eğitim Programı. http://www.megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller/Okul%20%C3%96nce%20E%C4%9Fitim%20Program%C4%B1.pdf sayfasından erişilmiştir.
- MEB, 2018. Milli Eğitim istatistikleri örgün eğitim, 2017-2018. <https://sgb.meb.gov.tr/www/mill-egitim-istatistikleri-orgun-egitim-2017-2018/icerik/327> sayfasından erişilmiştir.
- Melzi, G. & Fernandez, C. (2004). Talking about past emotions conversations between peruvian mothers and their preschool children. *Sex Roles*, 50 (9/10), 641-657.
- Merrell, K.W. (1995). Relationships Among Early Childhood Behavior Rating Scales: Convergent and Discriminant Construct Validity of Preschool and Kindergarten Behavior Scales. *Early Education and Development*. Vol.6. No.3.253–264.
- Miller, A. L., Fine, S. E., Gouley, K. K., Seifer, R., Dickstein, S. & Shields, A. (2006). Showing and telling about emotions: Interrelations between facets of emotional competence and associations with classroom adjustment in Head Start preschoolers. *Cognition and Emotion*, 20, 1170-1192.

- OECD (2013). Encouraging quality in early childhood education and care (ECEC). <http://www.oecd.org/education/school/48483409.pdf>
- Oğuz, V. (2006). *Altı yaş grubundaki çocukları bakım açısı alma becerileri ile anne babaların empatik becerilerinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Önder, A. (2003). *Yaşayarak öğrenme için eğitici drama*. (5. Baskı). İstanbul, Epsilon.
- Özbey, S. (2009a). *Anaokulu ve anasınıfı davranış ölçeğinin (pkbs-2) geçerlik güvenirlik çalışması ve destekleyici eğitim programının etkisinin incelenmesi*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Özbey, S. (2009b). Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 60-72 aylık çocukların problem davranışlarının bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, The Journal of International Social Research. Volume 2/6 Winter*.
- Özdemir, A.D. (2012). *Bazı değişkenler açısından okul öncesi dönemdeki çocukların sosyal becerilerinin ve ailelerinin ebeveynliğe yönelik tutumları*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Öztürk, A. (2006). *Okul öncesi öğretmenlerinin duygusal zekâ yetenekleri iş doyumları ve tükenmişlik düzeylerinin bazı değişkenler açısından karşılaştırmalı olarak incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Özyürek, A. (2015). Okul öncesi çocukların sosyal beceri düzeyleri ile anne tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Milli Eğitim*. 44-206. 106-119.
- Özyürek, A. (2017). Okul öncesi çocukların duyguları tanıma ile duyguları yönetme ve arkadaşlık becerileri arasındaki ilişki. *Akademik Bakış Dergisi*. Sayı:59. 128-140.
- Paslı, H. (2017). *Okul öncesi öğretmenlerinin iletişimci biçimleri ile çocukların sosyal beceri ve davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Payton, J. W., Wardlaw, D.M., Grackzky, P.A., Bloodworth, M.R. Tompsett, C.J. ve Weissberg, R.P. (2000). Social and Emotional Learning: A framework for promoting

- mental health and reducing risk behaviour in children and youth. *Journal of School Health*, 70 (5), 179-185.
- Pehlivan, H. (2014). Kadınların benlik saygısını ve yaşam doyumunu artırma: bilişsel davranışçı yaklaşıma dayalı bir grup müdahalesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*. 24-2, 479-492.
- Petrides, K.V ve Furnham, A. (2000a). Gender Difference in Mesured and Self-Estimated Trait Emotional Intelligence. *Sex Roles*, 42 (5/6): 449-4461.
- Petrides, K. V., & Furnham, A. (2000b). On the dimensional structure of emotional intelligence. *Personality and Individual Differences*, 29, 313–320.
- Petrides, K. V., & Furnham, A. (2001). Trait emotional intelligence: psychometric investigation with reference to established trait taxonomies. *European Journal of Personality*, 15, 425–448.
- Petrides, K. V., Pita, R., & Kokkinaki, F. (2007). The location of trait emotional intelligence in personality factor space. *British Journal of Psychology*, 98, 273–289.
- Saraçoğlu, A.S. & Kumral, O. (2007). *Sınıf öğretmenliği son sınıf öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik yeterlik algıları kaygıları ve akademik güdülenme düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*. Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi VI. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumunda sunulmuş bildiri, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Sardoğan, M.E. & Karahan, T.F. (2007). Eğitim psikolojisi. A. Kaya (Ed.), *Kişilik gelişimi* (s.135-170). Ankara: PegemAkademi.
- Schilling, D. (2009). *Duygusal zekâ beceri eğitimi uygulamaya yönelik pratik bir model ve 50 aktivite. (1.Baskı)*.(F. T. Karahan, B. M. Yalçın, M. Yılmaz ve M. E. Sardoğan, Çev.). Ankara: Maya Akademi.
- Schutte, N.S., Malouff, J.M., Hall, L.E., Haggerty, D. J., Cooper, J.T., Golden, C.J. ve Dornheim, L. (1998). Development and Validation of a Measure of Emotional Intelligence. *Personality and Individual Difference*, 25 (1998); 167-177.
- Seçer, Z. (2017). Sosyal olarak yetkin okul öncesi çocukların duygu düzenlemeleri ile annelerinin duygu sosyalleştirme davranışları arasındaki ilişkiler. *Kastamonu Eğitim Dergisi*.25-4, 1435-1452.

- Shapiro, L.E. (2013). *Yüksek EQ'lu bir çocuk yetiştirmek anne babalar için duygusal zekâ rehberi, (12. Baskı)*. (Ü. Kartal, Çev), İstanbul, Varlık.
- Shulman, T.E. ve Hemenover, S.H. (2006). Is dispositional emotional intelligence synonymous with personality? *Self and Identity*, Vol. 5, No. 2, p 147–171. 13 Haziran 2006, <http://journalsonline.tandf.co.uk/>
- Sönmez ,M. ve Diken, İ.H. (2010). Problem Davranışların Azaltılmasında İşlevsel İletişim Öğretiminin Etkililiği: Betimsel ve Meta-Analiz Çalışması. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*. 11(1). 1-16.
- Stone, Howard; Parker, James D A; Wood, Laura M (2005). Report on the Ontario Principals' Council Leadership Study (February 2005). *Consortium for Research on Emotional Intelligence in Organizations*.2005.
- Stoica, M. A. & Roco, M. (2012). The role of the emotional intelligence in kindergarten children's development. *Social and Behavioral Sciences*, 78, 150-154.
- Sullivan, A.K. (1999). The Emotional Intelligence Scale for Children. U.S.A. The Faculty of the Curry School of Education, University of Virginia. (Unpublished Doctoral Thesis). www.libraetd.lib.virginia.edu/public_view/5m60qs36s
- Şahin, H. (2015). *Psikososyal gelişim temelli eğitim programının anasınıfına devam eden çocukların duygusal zekâlarına ve problem çözme becerilerine etkisi*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Şahin, H. & Ömeroğlu, E. (2015). Psikososyal gelişim temelli eğitim programının anasınıfına devam eden çocukların duygusal zekâlarına etkisi. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*. Ekim. 39-56
- Şen, B. (2017). *Okul öncesi dönem çocuklarının duygusal zekâ düzeyleri ile akran ilişkileri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Şendil, G. & Karabulut Demir, E. (2008). Ebeveyn tutum ölçeği (ETÖ). *Türk Psikoloji Yazıları*. 11(21), 15-25.

- Şimşek, A. (2006). *Duygusal zekânın, ana-baba tutumunun ve doğum sırasının tercih edilen liderlik tarzına etkisi* Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Taylı, A. (2010). Kişiler arası ilişkiler ve iletişimde duygusal zekâ, Kaya A. (Ed.), *Kişilerarası ilişkiler ve etkili iletişim* (s. 254-282). Ankara: Pegem.
- Topşar, A. (2015). *Ortaokul 7.sınıf öğrencilerinde duygusal zekâ ile bilgisayar bağımlılığı arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Fatih Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Tuğrul, C. (1999). Duygusal zekâ. *Klinik Psikiyatri*.1; 12- 20.
- Tunalı Özdemir, A. (2008). *Okul öncesi öğretmen adaylarının müzik yeterlilikleri ile duygusal zekâ düzeyleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü. Bolu.
- Turculet, A. & Tulbure, C. (2014). The relation between the emotional intelligence of parents and children. *Social and Behavioral Sciences*, 142, 592-596.
- Tümkaya, S.,Hamarta, E.,Deniz, M.E., Çelik, M., Aybek, B. (2008). Duygusal zekâ mizah tarzı ve yaşam doyumu: üniversite öğretim elemanları üzerine bir araştırma. *Türk Psikolojik Danışma Ve Rehberlik Dergisi*. 3,(10).
- Ulutaş, İ. (2005). *Anasınıfına devam eden altı yaş çocuklarının duygusal zekâlarına duygusal zekâ eğitiminin etkisinin incelenmesi*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Ulutaş, İ & Macun, B. (2018). Erken çocukluk eğitime giriş. İ. Ulutaş & S. Demiriz (Ed.).*Erken çocukluk eğitiminde kalitenin değerlendirilmesi* (s.596-620). Ankara, Pegem Akademi.
- Utaş Akhan, L. Ve Batmaz, M., (2011). 0-6 yaş grubu çocuğu olan çalışan annelerin çocuk bakımı ile ilgili karşılaştıkları sorunların ve sorun çözme yaklaşımlarının incelenmesi. *İstanbul Üniversitesi Florence Nightingale Hemşirelik Dergisi* (2011) Cilt 19 - Sayı 3: 161-167 ISSN 1304-4869

- Uyar Kurt, A. (2016). *Ebeveyn kaybının duygusal zekâ ve problem çözme becerisi üzerindeki etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Waschbush, D.A., Walsh., T.M., Andrade., B.F., Kng., S. Ve Carrey., N.J. (2007). Social Problem Solving, Conduct Problems, and Callous-Unemotional Traits in Children. *Child Psychiatry Hum Dev* (2007), 37:293-305, DOI 10.1007/s10578- 006-0033-6.
- Yağan Güder, S. 82014). *Okul öncesi dönemdeki çocukların toplumsal cinsiyet algılarının incelenmesi*. Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yeşilyaprak, B. (2001). Duygusal zekâ ve eğitim açısından doğurguları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*. 25, 139-1.
- Yurdakavuştu, Y. (2012). *İlköğretim öğrencilerinde duygusal zekâ ve sosyal beceri düzeyleri*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

EKLER

EK 1. Duygusal Zekâ Ölçeği İzni

Sayın İlkay ULUTAŞ hocam,

"5-6 Yaş Okul Öncesi Dönemi Çocuklarının Duygusal Zekâlarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi" adlı yüksek lisans tez çalışmamda 2005 yılında uyarlamasını yaptığınız "Sullivan Çocuklar İçin Duygusal Zekâ Ölçeği" adlı ölçeğinizi izniniz olursa kullanmak istiyorum.

Cemre ÖZCAN TURAN

Okul Öncesi Öğretmeni

23 Mart 2017

Sayın Cemre ÖZCAN TURAN;

"Sullivan Çocuklar İçin Duygusal Zeka Ölçeği", "Sullivan Çocuklar İçin Kısa Empati Ölçeği", ve "Öğretmenler İçin Çocukların Duygusal Zekasını Derecelendirme Ölçeği" isimli ölçme araçlarının "5-6 Yaş Çocuklarının Duygusal Zekalarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi" konulu yüksek lisans tez çalışmanızda kullanmanız tarafından ilgili yerlerde kaynak gösterilme şartıyla uygun bulunmuştur. Adı geçen ölçekler sadece belirtilen yüksek lisans tez çalışmasında kullanılabilir ve başkalarına verilemez.

Doç. Dr. İlkay ULUTAŞ
Gazi Üniversitesi
Gazi Eğitim Fakültesi
Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı
Öğretim üyesi

Kaynaklar:

Ulutaş, İ. ve E. Ömeroğlu, (2007). "The Effects Of An Emotional Intelligence Education Program On The Emotional Intelligence Of Children", *Social Behavior And Personality*, 35 (10), 1365-1372. ISSN: 0301-2212

Ulutaş, İ. (2005). Anasınıfına Devam Eden Altı Yaş Çocuklarının Duygusal Zekâlarına Duygusal Zekâ Eğitiminin Etkisinin İncelenmesi, "Yayınlanmamış doktora tezi, Gazi Ün. Eğitim Bil. Enst.

"Sullivan Çocuklar İçin Duygusal Zeka Ölçeği", "Sullivan Çocuklar İçin Kısa Empati Ölçeği" ve "Öğretmenler İçin Çocukların Duygusal Zekasını Derecelendirme Ölçeği" isimli ölçme araçları "5-6 Yaş Çocuklarının Duygusal Zekalarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi" konulu yüksek lisans tez çalışmamda yukarıdaki kaynaklar gösterilerek kullanılacak, yüksek lisans tez çalışmam dışında başka bir araştırmada izin alınmadan kullanılmayacak ve tarafından elektronik ortamda veya baskıyla başkalarına verilmeyecek veya paylaşılmayacaktır.

Cemre ÖZCAN TURAN

Gazi Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı "5-6 Yaş Çocuklarının Duygusal Zekalarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi" Dalı

EK 2. Anaokulu ve Anasınıfı Davranış Ölçeği kullanım izni

Sayın Saide ÖZBEY hocam,

Danışmanım Serap DEMİRİZ rehberliğinde yapmakta olduğum "5-6 Yaş Okul Öncesi Dönemi Çocuklarının Duygusal Zekâlarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi" adlı yüksek lisans tez çalışmamda 2009 yılında uyarlamasını yaptığınız "Anaokulu ve Anasınıfı Davranış Ölçeği" adlı ölçeğinizin "Sosyal Beceri" kısmını izniniz olursa kullanmak istiyorum.

Cemre ÖZCAN TURAN

Okul Öncesi Öğretmen

22 Mart 2017

Yrd.Doç.Dr. Serap DEMİRİZ danışmanlığında yürütülen "5-6 Yaş Okul Öncesi Dönemi Çocuklarının Duygusal Zekâlarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi" adlı yüksek lisans tez çalışmasında Cemre ÖZCAN TURAN'ın tarafımdan uyarlanmış olan "Anaokulu ve Anasınıfı Davranış Ölçeği"nin "Sosyal Beceri" kısmını kullanmasında sakınca bulunmamaktadır.

Saide ÖZBEY

EK 3. Ebeveyn Tutum Ölçeği İzni

Sayın Prof. Dr.Gül Şendil

Gazi Üniversitesi Okul Öncesi Anabilim Dalı yüksek lisans öğrencisiyim. Yrd. Doç. Dr. Serap Demiriz danışmanlığında yapmayı planladığım "5-6 Yaş Çocuklarının Duygusal Zekâlarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi" adlı tez çalışmamda Türkçe 'ye uyarlamasını yaptığınız "Ebeveyn Tutum Ölçeği (ETÖ)" adlı ölçeği izniniz olursa kullanmak istiyorum.

Ölçeğin kullanım iznini ve gerekli bilgileri saygılarımla rica ediyorum.

Cemre ÖZCAN TURAN

Okul Öncesi Öğretmeni

22 Mart 2017

Tel:05413701948

EMail: cmrozcan46@gmail.com

Merhaba Cemre,

Geciken cevabım için kusura bakma çok yoğunun olduğum için maillerime bakamamıştım. Ölçeği tabii kullanabilirsin. Ekte ölçek ve ilgili bilgileri yolladım. Şimdiden başarılar dilerim. Hocan Serap Hanıma sevgi ve saygılarımı ilet lütfen. Sevgiler..

Gül ŞENDİL

Ek 4. Gazi Üniversitesinden Alınan Araştırma İzni

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Enstitünüzün Okul Öncesi Öğretmenliği Anabilim Dalı 148138205 numaralı tezli yüksek lisans öğrencisiyim. Yrd. Doç. Dr. Serap Demiriz danışmanlığında yapmayı planladığım “5-6 Yaş Çocuklarının Duygusal Zekalarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi” konulu tezimde kullanılmak üzere Kahramanmaraş ili Elbistan ilçesinde bulunan aşağıda belirttiğim okullarda “Kişisel Bilgi Formu”, “Sullivan Çocuklar İçin Duygusal Zeka Ölçeği”, “Anaokulu ve Anasınıfı Davranış Ölçeği, Sosyal Beceri Alt Formu”, “Ebeveyn Tutum Ölçeği” ölçeklerini uygulamak istiyorum. Gerekli belgeler ektedir. Gerekli iznin alınması hususunu bilgilerinize arz ederim.

Adres: Tepebaşı mah. Darende cad. Akın sok.
No 3/1 Elbistan/Kahramanmaraş

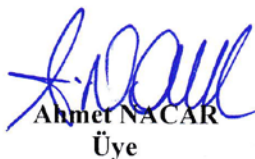
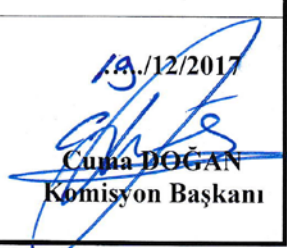
Cemre ÖZCAN TURAN

Tel: 0541 370 19 48

Okul Listesi

- Elbistan Anaokulu
- Papatyam Anaokulu
- 15 Temmuz Anaokulu
- Şehit İsrail Kargı İlkokulu
- Toki Şehit Jandarma Er Levent Kuşoğlu İlkokulu
- Hacı Bektaş Veli Ortaokulu

Ek 5. Kahramanmaraş İl Milli Eğitim Müdürlüğünden Alınan İzin

T.C. MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI Eğitim ve Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı ARAŞTIRMA DEĞERLENDİRME FORMU	
Araştırma Sahibinin;	
Adı ve Soyadı	Cemre ÖZCAN TURAN
e-Posta Adresi	-----
Adresi	Tepebaşı Mahallesi, Darende Caddesi, Akın Sokak, No:3/1 Elbistan/KAHRAMANMARAŞ
Telefon Numarası	0541 370 19 48
Bağlı Bulunduğu Kurum/ Üniversite	Gazi Üniversitesi
Araştırma Yapılacak İlçeler	Elbistan
Araştırma Yapılacak Eğitim Kademesi (Anaokulu – İlkokul- Ortaokul – Lise)	Anaokulu, İlkokul
Araştırmanın Yapılacağı Kişiler	Öğrenciler, Öğretmenler, Veliler
Araştırmanın Konusu	“5-6 Yaş Çocuklarının Duygusal Zekâlarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi”
Araştırmanın Süresi	2017-2018 Eğitim Öğretim Yılı
Çalışmanın Türü	Üniversite Onaylı Çalışma
Üniversite/ Kurum Onayı	Var
Araştırma/ Proje/ Ödev / Tez	Tez
Veri Toplama Araçları	Kişisel Bilgiler Formu, Sullivan Çocuklar için Kısa Empati Ölçeği, Öğretmenler için Çocukların Duygusal Zekâsını Değerlendirme Ölçeği, Anaokulu ve Anasınıfı Davranış Ölçeği, Ebeveyn Tutum Ölçeği
Etik Kurulu Raporu	Yok
KOMİSYON GÖRÜŞÜ	
Araştırma kapsamında; Kahramanmaraş ili Elbistan ilçesindeki ilkokul ve ortaokullarda bulunan, anasınıfı öğretmen ve öğrencileri(öğretmen veya veli tarafından yapılacak bilgi girişleri) ile 2017-2018 eğitim-öğretim yılında, “5-6 Yaş Çocuklarının Duygusal Zekâlarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi” konulu veri toplama çalışmalarının, okul müdürünün uygun göreceği bir eğitim-öğretim günü ve saatinde, eğitim-öğretimi aksatmadan yapılması komisyonumuzca uygun görülmüştür.	
Komisyon Kararı	Oy Birliği ile Alınmıştır.
 Mesut SERDAR Üye	 Ahmet NACAR Üye
	 13.12/2017 Cuma DOĞAN Komisyon Başkanı